

Nr 239.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag om avgifter för sjöfolks pensionering, m. m.; given Stockholms slott den 7 maj 1943.

Under åberopande av bilagda, i statsrådet och lagrådet förda protokoll vill Kungl. Maj:t härmed föreslå riksdagen att

dels antaga härvid fogat förslag till lag om avgifter för sjöfolks pensionering,

dels ock bifalla de förslag i övrigt, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF.

Herman Eriksson.

F ö r s l a g
till
L a g
om avgifter för sjöfolks pensionering.

Härigenom förordnas som följer.

1 §.

För beredande av pension, enligt vad därom är särskilt stadgat, åt svenska sjömän, vilka varit påmönstrade för utrikes fart å svenskt handelsfartyg, skola, förutom bidrag av allmänna medel, i den omfattning nedan sägs utgå särskilda avgifter dels från sjömännen (*hyresavgifter*) och dels från redarna (*redareavgifter*).

2 §.

Med sjöman förstås i denna lag envar, som är inskriven vid sjömanshus.

Med handelsfartyg förstås i denna lag fartyg, som nyttjas till handelssjöfart eller resandes fortskaffande eller till annat ändamål, som med handelsjöfarten har gemenskap, såsom bogsering, isbrytning, bärgnings- och dykeriföretag.

3 §.

Hyresavgift utgår för befälhavare, styrman, maskinist och radiotelegrafist med en procent och för annan sjöman med sex procent av hyran för tid, under vilken sjömännen varit för utrikes fart påmönstrad å svenskt handelsfartyg. Semester, som infaller i omedelbar anslutning till avmönstring, inräknas i nämnda tid.

Hyresavgift erlägges av befälhavare, styrman, maskinist och radiotelegrafist under tiden till ingången av det år, då han fyller 60 år, och av annan sjöman under tiden till ingången av det år, då han fyller 55 år.

4 §.

Redareavgift erlägges för annan sjöman än befälhavare, styrman, maskinist och radiotelegrafist. Avgiften utgår med tre och en halv procent av den hyra, varå hyresavgiften beräknas.

5 §.

Konungen äger förordna, att med befälhavare, styrman, maskinist och radiotelegrafist skall vid tillämpningen av denna lag likställas sjöman tillhörande viss annan personalgrupp.

6 §.

Närmare bestämmelser angående avgifternas beräkning och erläggande meddelas av Konungen.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1944.

Utdrag av protokollet över handelsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 16 april 1943.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, ERIKSSON, BERGQUIST, BAGGE, ANDERSSON, ROSANDER, GJÖRES, EWERLÖF.

Efter gemensam beredning med t. f. chefen för justitiedepartementet, statsrådet Bergquist, samt cheferna för social- och finansdepartementen anmäler chefen för handelsdepartementet, statsrådet Eriksson, fråga om *förbättrad pensionering för sjöfolk* samt anför därvid följande.

I anledning av två likalydande motioner till 1941 års riksdag (I: 93 och II: 140) anhöll riksdagen i skrivelse nr 262, att Kungl. Maj:t ville låta verkställa en allsidig utredning rörande möjligheterna att åstadkomma en förbättrad pensionering genom handelsflottans pensionsanstalt för sjöfolk i manskapsklass och därefter för riksdagen framlägga det förslag, vartill utredningen kunde föranleda. Till motivering av sin framtällning samt såsom riktlinjer för den förordade utredningen anförde riksdagen följande.

Det nuvarande pensioneringssystemet för sjöfolket hade närmast karaktären av ett provisorium, som endast i begränsad omfattning tillgodosåge sjöfolkets anspråk på en tryggad ålderdomsförsörjning. Med hänsyn härtill torde genomförandet av en förbättrad pensionering på förevarande område framstå som ett beaktansvärt önskemål. Såväl direktionen över handelsflottans pensionsanstalt som kommerskollegium hade ock uttalat sin anslutning till det av motionärerna framförda förslaget om en utredning i detta syfte, varjämte olika sammanslutningar inom den svenska sjöfartsnärings tillstyrkt eller förklarat sig ej vilja motsätta sig, att en sådan utredning komme till stånd. Från redarehåll hade härvid visserligen uttalats betänkligheter mot en vidgad pensionering med hänsyn till att densamma skulle kunna medföra krav på liknande åtgärder från arbetstagare inom andra yrkesgrupper. Anmärkas finge emellertid, att sjöfolket i skilda hänseenden intoge en särställning, som bland annat tagit sig uttryck i den av staten understödda pensioneringen genom handelsflottans pensionsanstalt. En ytterligare utbyggnad av detta pensioneringssystem syntes vara ägnad att i viss mån bidraga till vidmakthållandet av en god sjömanskår. En undersökning rörande möjligheterna att åstadkomma en vidgad pensionering för sjöfolket syntes — såsom i motionerna antytts — i första hand böra taga sikte på en ökning av såväl de anställdas som redarnas avgiftsplikt. Självfallet borde härvid beaktas, att arbetsgivarnas bidrag så avvägsdes, att risk icke uppstode för att vår sjöfartsnärings konkurrensförmåga gent emot den utländska sjöfarten mera avsevärt försämrades genom den nya pålagan. Med hänsyn

till det nära samband den föreliggande frågan ägde med spörsmålet om befälets pensioneringsförhållanden syntes vidare befälets ställning i pensions-hänseende böra närmare klarläggas. På sätt framhållits i de avgivna yttrandena borde slutligen vid utredningen även eftersträvas en lösning av åtskilliga andra med pensioneringsfrågan sammanhängande spörsmål. I vidare mån än nu skett ansåge sig riksdagen icke böra uppdraga några särskilda riktlinjer för utredningen, vilken syntes böra vara förutsättningslös.

Ärendet anmälades för Kungl. Maj:t den 17 oktober 1941. Med stöd av Kungl. Maj:ts bemyndigande sagda dag tillkallade jag den 4 november 1941 såsom utredningsmän för utredning av frågan om förbättrad pensionering för sjöfolk och därmed sammanhängande spörsmål statssekreteraren K. E. Elliot, ordförande, ombudsmannen i svenska sjöfolksförbundet ledamoten av riksdagens andra kammare C. A. E. Lindberg, sjökaptenen ledamoten av riksdagens första kammare O. A. Nordborg, direktören i svenska maskinförbundet A. Söre och direktören i handelsflottans pensionsanstalt K. A. Tofft. Sedan Nordborg på därom gjord anhållan entledigats från uppdraget, tillkallades såsom utredningsman i hans ställe direktören i Sveriges redareförening H. F. Reuterskiöld.

Till utredningen har överlämnats, för att tagas i övervägande vid fullgörande av uppdraget, en skrivelse den 12 november 1941 från kommerskollegium med förslag till vissa ändringar i kungörelsen den 9 juni 1939 (nr 306) angående sjömanshusen i riket samt sjömäns på- och avmönstring m. m. jämte däröver avgivna yttranden.

Efter verkställt uppdrag har utredningen den 15 december 1942 avgivit betänkande med förslag angående förbättrad pensionering för sjöfolk (Stat. off. utredn. 1942: 55).

Utredningens förslag innebär i huvudsak,

att den av handelsflottans pensionsanstalt bedrivna verksamheten omläggas och utvidgas så att ålderspensionen för sjömän i utrikes fart, tillhörande manskapsklassen, väsentligt förbättras,

att för möjliggörande av pensionsförbättringen den nuvarande 1-procentiga hyresavgiften för sjömän i manskapsklassen höjes till 6 procent,

att såsom bidrag till pensioneringskostnaderna skola utgå dels avgift av redarna med $3\frac{1}{2}$ procent å hyran för sjömän tillhörande manskapsklassen, dels ock årligt statsanslag med 1 200 000 kronor,

samt att pensionsanstaltens avlönings- och omkostnadsanslag, för närvarande respektive 12 800 kronor och 3 000 kronor, höjas, avlöningsanslaget till 19 700 kronor och omkostnadsanslaget till 5 500 kronor.

I samband härmed har utredningen framlagt förslag till dels lag om avgifter för sjöfolkets pensionering, dels reglemente för handelsflottans pensionsanstalt, dels instruktion för handelsflottans pensionsanstalt, dels ock kungörelse om ändring i vissa delar av kungörelsen den 9 juni 1939 (nr 306) angående sjömanshusen i riket samt sjömäns på- och avmönstring m. m. De båda förstnämnda författningsförslagen torde få såsom *bilagor B* och *C* fogas vid statsrådsprotokollet i detta ärende.

Enär de föreslagna författningsbestämmelserna avses skola träda i kraft först den 1 juli 1944, ifrågasättes icke någon ökning vare sig av det av innevarande års riksdag för budgetåret 1943/44 anvisade anslaget å 626 000 kronor till bidrag till handelsflottans pensionsanstalt eller av anstaltens av riksdagen för samma budgetår anvisade avlönings- och omkostnadsanslag. Erinras må i detta sammanhang, att nämnda bidrag för budgetåren 1939/40—1942/43 uppgått till allenast 536 000 kronor.

I ärendet hava utlåtanden avgivits av statskontoret, kommerskollegium, pensionsstyrelsen, försäkringsinspektionen och handelsflottans pensionsanstalt samt direktionerna för sjömanshusen. Vidare hava Sveriges allmänna sjöfartsförening, Sveriges redareförening, Sveriges segelfartygsförening u. p. a., Sveriges fartygsbefälsförening, svenska maskinbefälsförbundet, Sveriges radiotelegrafistförening, svenska stewartsföreningen, svenska sjöfolksförbundet, ångfartygsbefälhavaresällskapet, sjöbefälets pensionskassa, understödsförening och svenska kyrkans sjömansvårdsstyrelse yttrat sig i ärendet.

Nu gällande bestämmelser beträffande sjöfolkspensioneringen m. m.

Handelsflottans pensionsanstalts verksamhet.

Beträffande tillkomsten och den närmare utvecklingen av pensions- och understödsväsendet för sjöfolket intill 1938 års riksdag får jag hänvisa till den historik i ämnet, som finnes intagen å sidorna 31—39 i utredningens betänkande. Här torde i detta sammanhang endast få erinras om att enligt det år 1864 utfärdade reglementet för handelsflottans pensionsanstalt pensionstagnarna indelades i fyra klasser, nämligen:

första klassen, bestående av fartygsbefälhavare, som avlagt sjöofficers- eller sjökaptensexamen av första klassen (enligt Kungl. Maj:ts brev den 28 mars 1879 till pensionsanstaltens direktion skulle hit också räknas fartygsbefälhavare, som avlagt sjökaptensexamen vid navigationsskola i riket),

andra klassen, bestående av fartygsbefälhavare med sjökaptensexamen av andra klass (enligt nyssnämnda brev skulle hit också räknas styrmän, som på grund av styrmansbrev förde befäl å handelsfartyg i fart bortom Skagen och Lindesnäs),

tredje klassen, bestående av oexaminerade befälhavare, styrmän och ångmaskinister, samt

fjärde klassen, bestående av övrigt sjöfolk och eldare å ångfartyg.

Antalet pensioner bestämdes sålunda:

i första klassen: 100 pensioner, vardera å 160 riksdaler;

i andra klassen: 100 pensioner, vardera å 120 riksdaler;

i tredje klassen: 100 pensioner, vardera å 100 riksdaler;

i fjärde klassen: 600 pensioner, vardera å 60 riksdaler.

I mån som pensionsfondens tillgångar medgävo skulle dock pensionsrummens antal i angivna förhållande ökas.

Efter beslut av 1909 års riksdag höjdes manskapspensionen till 90 kronor. Från och med år 1919 förbättrades pensioneringen ytterligare genom av riksdagen anvisade anslag för beredande av tilläggspensioner. Dessa utgingo med 80, 60, 50 och 45 kronor i respektive klasser. Även antalet pensionsrum kunde under tidens lopp ökas genom växande tillgångar.

Såsom villkor för pension gällde bland annat att sjöman fyllt 55 år samt att han varit 25 år inskriven vid sjömanshus och då tjänstgjort i svensk utrikes sjöfart under 17 års tid sammanlagt minst 150 månader. Voro de pensionssökande i en klass flera än som med anstaltens tillgångar kunde pensioneras, ägde den företräde, som först blivit pensionsberättigad.

I en den 30 december 1937 dagtecknad promemoria framlade av kommerskollegium tillkallade sakkunniga, de s. k. sjömanshussakkunniga, förslag i fråga om huvudgrunderna för den framtida organisationen av sjömanshusen ävensom förslag i syfte att inom ramen av befintliga anordningar samordna och rationalisera sjömännens pensions- och understödsväsende. De sakkunniga föreslog en uppdelning och samordning av detta pensions- och understödsväsende sålunda, att hyresavgifterna jämte del av tonavgifterna skulle tillföras handelsflottans pensionsanstalt och utgöra grund för en försäkringsbetonad pensionering för sjömännen själva, medan sjömanshusens verksamhet med bibehållande av understödsprincipen endast skulle avse änkor efter sjömän (barnunderstöden skulle avvecklas). För finansiering av förslaget förutsattes, dels att sjömanshusen erhöilo statsbidrag med 75 procent i förhållande till en av de sakkunniga framlagd normalkostnadsstat, dels ock att anslagen till handelsflottans pensionsanstalt ökades med 200 000 kronor (motiverat av billighetsskäl med hänsyn till att staten tidigare icke i skälig grad bidragit till sjömanshusens förvaltningskostnader); härjämte skulle för uppflyttning av övermaskinisterna till andra pensionsklassen tillkomma 5 000 kronor.

De sakkunnigas förslag upptogs av kommerskollegium och föranledde, efter hörande av olika myndigheter och sjöfartssammanslutningar, proposition (nr 210) till 1938 års riksdag. Sedan riksdagen bifallit propositionen, utfärdade Kungl. Maj:t den 9 juni 1939 dels reglemente för handelsflottans pensionsanstalt (nr 413), dels ock kungörelse angående sjömanshusen i riket samt sjömans på- och avmönstring m. m. (nr 306).

Enligt nyssnämnda reglemente, vilket, med vissa övergångsbestämmelser, trädde i kraft den 1 juli 1939, har handelsflottans pensionsanstalt till ändamål att handhava den med statens medverkan anordnade pensioneringen för sjömän. Anstalten förvaltas av en direktion, som har sitt säte i Stockholm och består av ordförande och två ledamöter, vilka samtliga förordnas av Kungl. Maj:t.

Berättigad till pension från anstalten är, med vissa inskränkningar, varje svensk sjöman, som deltagit i utrikes sjöfart och därvid erlagt hyresavgift.

Pensionen kan antingen vara ålderspension eller, vid iråkad oförmåga att göra tjänst till sjöss, invalidpension.

Rätt till *ålderspension* inträder

a) för befälhavare med sjökaptens- eller styrmansbrev samt för övermaskinister och med dem likställda vid fyllda 60 år;

b) för andra befälhavare och maskinister än nyss sagts, för styrmän, för befälhavares närmaste män med skepparbrev av 1:a klass samt för radiotelegrafister vid fyllda 57 år;

c) för övriga sjömän vid fyllda 55 år (3 §).

Sjöman äger vid pensionsålderns inträdande anmäla, att han icke avser att göra ansökning om pension förrän från viss högre ålder, varvid den högre åldern anses som pensionsålder. Sålunda framflyttad pensionsålder må dock icke med mer än 5 år överstiga den eljest stadgade (15 §).

Ålderspensionen börjar utgå från och med månaden näst efter den, under vilken pensionsåldern uppnåtts, dock tidigast från och med ansökningsmånaden. Så länge sjöman efter uppnådd pensionsålder fullgör tjänstgöring till sjöss, må på prövning av anstaltens direktion bero, om eller i vad mån ålderspension skall utgå (4 och 17 §§).

Sjömän, tillhörande de förut angivna befälsklasserna, erhålla livsvarig ålderspension. För övriga — sjömän i manskapsklass — utgår pensionen i regel temporärt mellan 55 och 67 år, då folkpensionen erhålles, med 165 procent av det belopp, varmed den skulle ha utgått i fall av livsvarig ålderspension (5 och 13 §§).

Ålderdomspensioneringen skall försäkringstekniskt bygga på sjömannens hyresavgifter. Då dessa avgifter icke tillförts pensionsanstalten förrän från och med år 1939, kan detta pensionssystem endast successivt bringas i tillämpning under en längre övergångstid. Övergångstiden tar sin början den 1 juli 1944, d. v. s. för sjömän, vilka från och med nämnda dag inträda i pensionsåldern, och sträcker sig till den 1 juli 1969, då det nya pensionssystemet skall vara slutligt genomfört.

Genom särskilda övergångsbestämmelser regleras pensioneringen av sjömän, vilka inträda i pensionsåldern under de fem åren närmast efter reglementets ikraftträdande, d. v. s. före den 1 juli 1944. Sådana sjömän indelas liksom tidigare efter tjänsteställning i fyra klasser. Klassindelningen är densamma som förut, med den skillnad endast att övermaskinister hänföras till andra pensionsklassen. De årliga livsvariga pensionsbeloppen äro inom klasserna oförändrat respektive 240, 180, 150 och 135 kronor för sjömän, vilka fullgjort den sjötjänst, som tidigare utgjorde villkor för pensionsrätt över huvud taget (56 § 1:a st.). Såsom viss motsvarighet till de tidigare årsunderstöden från sjömanshusen har införts en reducerad ålderspension för sjömän, som bland annat erlagt hyresavgift för en tid av minst 120 månader. Årsbeloppen för reducerad livsvarig pension äro inom de fyra klasserna lägst respektive 160, 120, 100 och 90 kronor (56 § 2:a st.). Utgår inom manskapsklassen pensionen temporärt intill fyllda 67 år, skola ifrågavarande pensionsbelopp höjas med 65 procent (57 §).

De från sjömanshusen från och med den 1 juli 1939 övertagna årsunderstödstagarna ha, även i fall då de jämte årsunderstöd innehaft pension från anstalten, i regel bibehållits vid sina understödsförmåner. Årsunderstöd för

sjömän, som icke därjämte åtnjuta pension, kunna under vissa förutsättningar förhöjas till belopp, varmed pension må högst utgå inom vederbörandes pensionsklass (53 §).

I fråga om sjömän, som före den 1 juli 1939 enbart innehåft pension från anstalten, innebära de nya bestämmelserna i huvudsak ej någon ändring.

En sammanställning över huru pensioneringen i enlighet med de förenämnda bestämmelserna tedde sig den 30 juni 1942 utvisar följande.

Pensionstagare den 30 juni 1942.

G r u p p				Antal
1)	Pensionstagare, vilka före den 1 juli 1939 tilldelats både årsunderstöd och pension.			
a)	klass 1:	årsbelopp 240 kronor jämte understöd	131	
b)	» 2:	» 180 » » »	126	
c)	» 3:	» 150 » » »	143	
d)	» 4:	» 135 » » »	704	1 104
2)	Pensionstagare, vilka före den 1 juli 1939 tilldelats enbart årsunderstöd.			
a)	årsbelopp över 120 kronor		396	
b)	» 120 kronor och därunder		662	1 058
3)	Pensionstagare, vilka före den 1 juli 1939 tilldelats enbart pension.			
a)	klass 1:	årsbelopp 240 kronor	198	
b)	» 2:	» 180 »	133	
c)	» 3:	» 150 »	70	
d)	» 4:	» 135 »	407	808
4)	Pensionstagare med livsvarig ålderspension enligt 56 § 1 st.			
a)	klass 1:	årsbelopp 240 kronor	171	
b)	» 2:	» 180 »	150	
c)	» 3:	» 150 »	157	
d)	» 4:	» 135 »	47	525
5)	Pensionstagare med livsvarig ålderspension enligt 56 § 2 st. (reducerad pension).			
a)	klass 1:	årsbelopp lägst 160 kronor	4	
b)	» 2:	» 120 »	13	
c)	» 3:	» 100 »	30	
d)	» 4:	» 90 »	36	83
6)	Pensionstagare (i 4:e klass) med ålderspension intill 67 år.			
a)	enligt 56 § 1 st. och 57 §:			
	årsbelopp 222 kronor		119	
b)	enligt 56 § 2 st. och 57 §:			
	årsbelopp lägst 148 kronor		32	151

Summa antal pensionstagare 3 729,

avartill komma 48, som åtnjuta invalidpension.

De understödsbelopp, vilka utgöra eller ingå som del i pensionerna för grupperna 1) och 2), variera, dels beroende på vilket sjömanshus, som ursprungligen beviljat understödet, dels också beroende på tjänsteställning. I allmänhet rör det sig om belopp mellan 80 och 180 kronor.

På grund av särskilda beslut av Kungl. Maj:t har, med riksdagens medgivande, från och med år 1941 dyrtidstillägg utgått å pensioner från anstalten. Härvid ha dock undantagits pensionstagarna i grupp 1) av den nyss återgivna sammanställningen. För 1941 utgingo tilläggen med två månadsdelar eller $16\frac{2}{3}$ procent av årspensionen, dock lägst 20 kronor. För 1942 utgick dyrtidstillägget med 50 kronor, när årspensionen översteg 200 kronor, med 40 kronor, när årspensionen översteg 120 kronor men icke 200 kronor, och med 30 kronor, när årspensionen uppgick till 120 kronor eller därunder. I årets statsverksproposition, tolfte huvudtiteln, har föreslagits, att dyrtidstillägg även för år 1943 må utgå enligt samma grunder som gällt för år 1942.

Enligt reglementets huvudbestämmelser vad angår ålderspensionering, vilka som nämnts träda i full tillämpning först sedan slutläget uppnåtts år 1969, skall ålderspensionen omfatta hyresavgiftspension, pensionsförhöjning och tilläggspension (6 §).

Hyresavgiftspensionen (7 §) beräknas på samtliga av sjömannen erlagda hyresavgifter, som belöpa på tid före den, från vilken pension tillerkänts honom. Avgift för tid före det år, han fyller 25 år, må dock icke tagas i betraktande, om han icke därefter men före fyllda 30 år erlagt hyresavgift för minst 12 månader. Försäkringsmatematiska regler för hyresavgiftspensionens uträknande lämnas i 8—10 §§.

Pensionsförhöjningen (11 §) beräknas å så stor del av hyresavgiftspensionen, som grundar sig på hyresavgifter under tiden mellan fyllda 25 år och den fastställda pensionsåldern. Av avgifterna må dock härvid medräknas högst 75 kronor för varje full femårsperiod efter fyllda 25 år. Förhöjningen bestämmes sålunda, att en seglationstid av 180 månader och däröver medför en fördubbling, en seglationstid av 150 månader en ökning med $\frac{5}{6}$, en seglationstid av 120 månader en ökning med $\frac{2}{3}$ o. s. v. av den förhöjningsbara delen av hyresavgiftspensionen.

För tilläggspension (12 och 14 §§) förutsättes viss längre tids sjötjänst: 20 inskrivningsår vid sjömanshus, 13 seglationsår och erlagda hyresavgifter för minst 120 månader. Tilläggspension utgår med ett lägsta belopp av 50 kronor. Beloppet stiger med längre seglation till högst 75 kronor. För erhållande av högsta tilläggspension skola samma villkor i fråga om tjänstetid vara uppfyllda, som förut gällt för pensionsrätt överhuvudtaget och som gälla för erhållande av full ålderspension under övergångstiden intill den 1 juli 1944. Vid beräkning av tilläggspension må viss hänsyn tagas till anställningstid i örlogsflottan.

För att ge en föreställning om de pensioner, som skulle kunna beräknas utgå efter den nya pensionsordningens slutliga genomförande, ha i efterföljande tabel! sammanställts några exempel beträffande sjömän i manskapsklass. Den årliga seglationen antages härvid vara 5 månader under femårsperioden 15—19 år, 6 månader under perioden 20—24 år samt 7 månader under här- efter följande perioder. Om vederbörande slutat sin seglation vid en femårsperiods utgång, antages seglationstiden för år under perioden minskad med $\frac{1}{3}$, utom för den sista perioden, 50—54 år. Den erlagda hyresavgiften (1 pro-

cent) antages för månad utgöra 0·75 kronor under perioden 15—19 år och därefter successivt stiga till 2 kronor under perioden 50—54 år.

Inträdes- ålder		A v g å n g s å l d e r					
		30 år	35 år	40 år	45 år	50 år	55 år
15 år		kronor	kronor	kronor	kronor	kronor	kronor
	Hyresavgiftspension	14·25	21·89	29·01	35·81	40·85	47·52
	Pensionsförhöjning	0·58	3·58	8·88	16·08	24·78	38·52
	Tilläggspension	—	—	73·88	75·—	75·—	75·—
	Inalles	14·83	25·47	111·22	126·89	140·63	161·04
20 år	Hyresavgiftspension	10·50	18·14	25·26	31·56	37·10	43·77
	Pensionsförhöjning	0·58	3·58	8·88	16·08	24·78	38·52
	Tilläggspension	—	—	56·67	75·—	75·—	75·—
	Inalles	11·08	21·72	90·81	122·64	136·88	157·29
25 år	Hyresavgiftspension	5·25	12·89	20·01	26·81	31·85	38·52
	Pensionsförhöjning	0·58	3·58	8·88	16·08	24·78	38·52
	Tilläggspension	—	—	—	56·67	75·—	75·—
	Inalles	5·83	16·47	28·89	99·06	131·63	152·04

Tabellen upptar den livsvariga ålderspensionen för sjömän i manskapsklass från uppnådd pensionsålder av 55 år. För erhållande av temporär pension intill fyllda 67 år skola beloppen för den sammanlagda livsvariga pensionen ökas med 65 procent.

Under gjorda antaganden beträffande seglation och erlagda avgifter skulle alltså menig sjöman, som lämnar sjön vid 50 års ålder, från 55 år erhålla livsvarig ålderspension med belopp mellan 132 och 141 kronor eller temporär ålderspension med belopp mellan 218 och 233 kronor. Om han fortsatte att segla till pensionsålderns inträde, skulle beloppen stiga till mellan 152 och 161 kronor vid livsvarig pension och mellan 250 och 266 kronor vid temporär pension. Enligt reglementets övergångsbestämmelser blir sjöman, som inträder i pensionsåldern före den 1 juli 1944, under angivna förutsättningar berättigad till högsta manskapspension (fjärde pensionsklassen) med livsvarigt belopp av 135 kronor eller temporärt utgående belopp av 222 kronor. Den slutliga pensionsordningen kommer alltså, vad angår manskapet, att föga mer än bibehålla den nuvarande pensionsnivån. Vad angår befäl blir givetvis förhållandet ett annat med hänsyn till högre lön och kontinuerligare seglation.

Ej minst inom manskapsklassen inträder emellertid, som förut framgått, från och med den 1 juli 1944 en väsentlig ändring såtillvida, att alla sjömän, som efter fyllda 25 år erlagt hyresavgift, bliva delaktiga av pensionsförmåner från anstalten. De under övergångstiden mellan den 1 juli 1944 och den 1 juli 1969, då det nya pensionssystemet slutligen genomförts, gällande reglerna (59—61 §§) äro i övrigt så konstruerade, att de till en början an-

knyta till utgångsläget samt därefter närma sig och till slut övergå i de definitiva beräkningsföreskrifterna.

För erhållande av *invalidpension* fordras, att sökande av pensionsanstaltens direktion provas befinna sig i behövande omständigheter (20 §). De villkor som uppställas i fråga om tjänstetid äro olika, beroende på om sjukdomen eller skadan uppkommit till följd av anställning å svenskt handelsfartyg i utrikes fart (18 §) eller under andra omständigheter (19 §). I förra fallet fordras att sjömannen under 10 år, innan han ådrog sig sjukdomen eller skadan, eller, om han därvid ej fyllt 35 år, under det antal hela år, varmed hans uppnådda levnadsålder överstiger 25 år, varit inskriven vid sjömanshus och erlagt hyresavgift för minst så många gånger 4 månader som nyss angivna minsta antalet inskrivningsår. I senare fallet fordras att sjömannen — med tillgodoräknande såsom tjänstetid av viss tid mellan tjänsteförmågens inträde och pensionsålderns uppnående — uppfyllt de krav i fråga om tjänstetid, som lägst gälla för erhållande av tilläggspension.

Invalidpension utgår med årligt belopp, vars storlek är beroende av sjömannens tjänsteställning. Beloppet växlar mellan högst 160 kronor för befälhavare med sjökaptensexamen och högst 90 kronor för sjöman i manskapsklass. Ifrågavarande belopp skola emellertid minskas med vad som kan tillkomma sjömannen såsom livränta enligt olycksfallsförsäkringslagen; sistnämnda bestämmelse torde kunna sägas medföra, att i nämnt fall invalidpension från anstalten över huvud taget icke kan utgå. Vid beviljande av invalidpension åligger det anstaltens direktion att noggrant pröva, i vilken omfattning dylik pension kan beviljas utan att anstaltens pensionsverksamhet i övrigt därigenom blir lidande. Invalidpension kan, i händelse av ändrade förutsättningar, indragas eller i skälig mån nedsättas. Sammanlagda antalet pensionstagare med invalidpension den 30 juni 1942 utgjorde 48, varav 14 tillhörde någon av befälsklasserna samt återstående 34 voro meniga sjömän.

Sjöman, som är invalid, kan jämväl erhålla viss utvidgad rätt till ålderspension (18 och 19 §§).

Ansökning om pension skall å fastställt formulär ingivas till det sjömanshus, där sökanden är eller senast varit inskriven. Sjömanshuset lämnar uppgift angående sökandens sjötjänst och av honom erlagda avgifter samt vidarebefordrar ansökningen till handelsflottans pensionsanstalt för avgörande. Avser ansökningen pension till följd av sjukdom eller kroppsskada, skall sjömanshusdirektionen till ansökningen foga sitt yttrande över densamma. Pension utbetalas medelst postgiroanvisning halvårsvis i efterskott under sista månaden av vartdera kalenderhalvåret.

Pensionsanstaltens fonder skola redovisas i sådana värdehandlingar, som i lagen om försäkringsrörelse stadgas beträffande försäkringsfonden. Vart femte år skall försäkringsteknisk utredning verkställas, huruvida de enligt reglementet för anstalten gällande pensioneringsföreskrifterna kunna anses svara mot tillgångar och inkomster, över vilka anstalten för framtiden kan beräknas förfoga.

Pensionsverksamhetens finansiering.

Kostnaden för beredande av pensionerna från handelsflottans pensionsanstalt bestrides förutom genom hyresavgifter dels genom andel i tonavgifter dels ock genom statsanslag samt avkastningen av vissa till pensionsanstaltens förfogande stående särskilda fonder.

Hyresavgift skall, jämlikt 22 § sjömanshuskungörelsen den 9 juni 1939 (nr 306), erläggas vid avmönstring från svenskt fartyg, å vilket besättningen påmönstrat för utrikes fart. Avgiftsskyldighet åligger såväl befälhavaren som var och en av den egentliga besättningen ävensom envar annan å fartyget anställd, som är vid sjömanshus inskriven, intill utgången av det kalenderår, under vilket vederbörande fyller 64 år. Avgiften utgör en procent av samtliga under tiden från påmönstringsdagen, inberäknat tiden för i omedelbar anslutning till avmönstringen infallande semester, intjänta kontanta avlöningsförmåner, med undantag av ersättning för kosthåll.

Hyresavgiften skall av befälhavaren för var och en av besättningen innehållas å hyran. När sjöman avmönstras inom riket, skall hyresavgiften mot kvitto i sjömansrullan och särskilt kvitto till befälhavaren avlämnas till mönstringsförrättaren. Sker avmönstring utom riket, skola hyresavgifter avlämnas allenast vid slutlig avmönstring av besättning och sjömansrullans avlämnande eller vid sådan annan avmönstring, som äger rum första gången efter varje period av två år, som förflutit från sjömansrullans utfärdande. Vid avmönstring utom riket redovisas avgiften till vederbörande svenske konsul.

De hyresavgifter, som under månaden uppburits inom riket av annan mönstringsförrättare än sjömanshusombudsmannen, skola vid månadens slut insändas till sjömanshuset i distriktet. Sjömanshus tillhandakomna hyresavgifter skola före den 15 i nästföljande månad tillställas handelsflottans pensionsanstalt. Hyresavgifter, som uppburits av svensk konsul utom riket, skola av honom överlämnas till kommerskollegium för vidarebefordran till pensionsanstalten.

Tonavgift skall, jämlikt 21 § sjömanshuskungörelsen, med vissa undantag erläggas för varje fartyg, som avgår från Sverige till utrikes ort. Avgiften utgår, om fartyget är svenskt eller tillhör en främmande nation, i vars hamnar svenska fartyg behandlas lika med samma nations egna, med fem öre men i annat fall med åtta öre för varje fullt tontal av fartygets avgiftspliktiga dräktighet.

Tonavgiften uppbäres av sjömanshusombudsman eller mönstringsförrättare. Det åligger vederbörande sjömanshusdirektion att inom en månad efter varje kalenderhalvårs utgång till kommerskollegium redovisa under halvåret inom distriktet influtna avgifter. Kollegium fördelar efter samråd med direktionen över handelsflottans pensionsanstalt — sedan visst mindre belopp tillförts statskontoret såsom ersättning för sjömanshusens tjänstebrevsrätt — avgiftsbeloppet mellan handelsflottans pensionsanstalt och samtliga sjömanshus i riket med hänsyn till de förhållanden vid dessa inrätt-

ningar, som kunna anses inverka på deras förmåga att uppfylla sitt ändamål.

Storleken av influtna ton- och hyresavgifter under tioårsperioden 1932—1941 framgår av följande tabell.

År	U p p b u r n a t o n a v g i f t e r						Uppburna hyres- avgifter
	Svenska fartyg		Utländska fartyg		Summa		
	Kronor	Procent	Kronor	Procent	Kronor	Procent	
1932	246 379	56·9	186 884	43·1	433 263	100·0	353 268
1933	260 146	53·6	225 190	46·4	485 336	100·0	324 041
1934	284 942	52·6	256 639	47·4	541 581	100·0	332 159
1935	284 124	50·5	278 744	49·5	562 868	100·0	343 649
1936	306 534	47·8	334 546	52·2	641 080	100·0	351 447
1937	319 175	45·9	375 616	54·1	694 791	100·0	385 643
1938	302 843	45·1	369 128	54·9	671 971	100·0	392 220
1939	280 992	37·6	466 850	62·4	747 842	100·0	406 709
1940	142 877	32·7	294 086	67·3	436 963	100·0	448 399
1941	158 030	45·0	193 492	55·0	351 522	100·0	633 774

Av de i tabellen upptagna beloppen ha hyresavgifterna från och med år 1939 i sin helhet tillförts handelsflottans pensionsanstalt, där de tills vidare fonderas.

Av tonavgifterna har pensionsanstalten, sedan det nuvarande reglementet trätt i kraft, erhållit följande belopp, nämligen för budgetåret 1939/40 335 000 kronor, för budgetåret 1940/41 185 000 kronor samt för budgetåret 1941/42 150 000 kronor.

I enlighet med vad som förutsattes i propositionen nr 210 till 1938 års riksdag har pensionsanstalten vidare från och med budgetåret 1939/40 såsom bidrag till pensioneringskostnaderna årligen i *statsanslag* erhållit 536 000 kronor.

Pensionsanstaltens samtliga inkomster — fränsett hyresavgiftsmedlen, vilka för närvarande ej tagas i anspråk för pensionering utan, såsom nämnts, fonderas — samt utgifter för pensionsverksamheten från och med den 1 juli 1939 framgå av följande sammanställning.

Inkomster.	1939/40	1940/41	1941/42
Statsanslag	536 000: —	536 000: —	536 000: —
Tonavgifter	335 000: —	185 000: —	150 000: —
Räntor:			
obligationer	46 865: 12	61 730: 69	63 445: 77
bankräkningar	15 852: 50	14 042: 04	1 818: 03
Kursvinst å obligationer	20: —	120: —	2 638: 50
Westzynthius fond	1 062: 15	1 075: 33	1 038: 23
Underskott:			
fondminskning	—	—	62 725: 85
Summa kronor	934 799: 77	797 968: 06	817 666: 38

<i>Utgifter.</i>	1939/40	1940/41	1941/42
Pensioner:			
årspensioner	833 029: 85 ¹	732 600: 81	730 777: 42
dyrtidstillägg	—	31 992: 67	86 238: 96
Kursförlust å obligationer	237: 50	450: —	650: —
Provisioner	210: 51	17: —	—
Överskott:			
fondökning	101 321: 91	32 907: 58	—
Summa kronor	934 799: 77	797 968: 06	817 666: 38

Pensionsanstaltens *fonder* äro — bortsett från förvaltningskostnadsfonden med en kapitalbehållning den 30 juni 1942 av 240 892 kronor 1 öre — pensionsfonden, den s. k. Westzynthius fond samt hyresavgiftsfonden.

Pensionsfonden, som tillkommit genom avsättning av ej i anspråk tagna inkomstmedel särskilt under anstaltens första år, uppgick den 30 juni 1942 till 1 757 712 kronor 95 öre. Fondens avkastning tages i anspråk redan för nuvarande pensionering.

Westzynthius fond, vars kapital vid samma tidpunkt var 30 764 kronor 46 öre, utgöres av medel, som på sin tid genom testamente donerats av svenske och norske konsuln i Barcelona W. J. S. Westzynthius, varvid intet annat villkor för deras användning uppställdes än att viss del av gåvans nettoavkastning skulle användas till förbättring av sjöfolkets ställning, oavsett rangen eller graden, tjänstgörande eller avskedade, med och utan pension på handels- och krigsflottan. Avkastningen av fonden överföres årligen till pensionsfonden.

Hyresavgiftsfondens kapitalbehållning utgjorde den 30 juni 1942 1 913 923 kronor 15 öre.

Sjömanshusens understödsverksamhet.

Enligt sjömanshushuskungörelsen utöva sjömanshusen även efter tillkomsten av 1939 års pensionsreglemente en viss understödsverksamhet för sjöfolk. Den är dock begränsad till att väsentligen avse understöd åt änkor efter sjömän. Härutinnan gäller enligt 19 § följande.

Är änka efter sjöman i framträdande behov av ekonomiskt stöd, äger hon från det sjömanshus, där mannen senast varit inskriven, åtnjuta ett efter sjömanshusets tillgångar lämpat årligt understöd, därest sjömannen

a) under minst 20 år varit inskriven vid sjömanshus och tillbragt denna tid huvudsakligen i tjänstgöring under utrikes sjöfart med svenskt handelsfartyg;

b) avlidit under utövningen av sitt yrke; eller

c) under anställning å svenskt handelsfartyg ådragit sig sådan kroppsskada eller sjuklighet, som medfört rätt till pension från handelsflottans pensionsanstalt.

¹ Härav avse kronor 121 658: 75 pensioner för mars—juni 1939.

Understöd må dock icke utgå, där änkan träder i nytt gifte eller där äktenskapet ingåtts efter det den händelse inträffat, som medfört kroppsskadan eller sjukligheten.

Tillfälliga mindre understöd till behövande sjömän eller sjömäns änkor och barn må kunna av sjömanshusdirektionen efter omständigheterna utdelas inom ramen av de för ändamålet tillgängliga medlen.

Enligt övergångsbestämmelserna må tidigare beviljade understöd till barn efter sjömän av vederbörande fortfarande tills vidare åtnjutas, så länge de äro i torftiga omständigheter och sjömanshusets medel förslå därtill.

Några uppgifter till belysande av omfattningen av sjömanshusens understödsverksamhet torde i detta sammanhang erbjuda intresse. År 1941 var antalet årsunderstödstagare 2 950, varav 2 746 änkor och 204 barn efter sjömän. Medeltalet för årsunderstöd utgjorde för änkorna 123 kronor och för barnen 107 kronor. I årsunderstöd utbetalades nämnda år sammanlagt omkring 360 000 kronor. Härtill kommo de tillfälliga understöden, sammanlagt cirka 25 000 kronor. För verksamheten anlitas huvudsakligen tonavgiftsmedel samt avkastningen av sjömanshusens kapitaltillgångar.

Sjömanshusens förvaltningskostnader bestridas till övervägande delen genom statsbidrag. Detta bidrag har från och med budgetåret 1938/39 årligen utgjort 356 000 kronor.

Frivillig befäls pensionering.

Vid sidan av den pensionsverksamhet, som bedrives av handelsflottans pensionsanstalt, är för sjöbefälets vidkommande på enskilt initiativ ordnad en frivillig försäkringsverksamhet. I den 27 oktober 1937 undertecknade avtal mellan Sveriges redareförening, å ena sidan, samt Sveriges fartygsbefälsförening och svenska maskinbefälsförbundet, å andra sidan, träffades sålunda följande överenskommelse om pensionering av styrmän och maskinbefäl, anställda å fartyg tillhörande Sveriges redareförening:

Av styrmans (maskinbefäls) kontanta lön innehåller rederiet ett belopp av 6 procent, som inbetalas till en kassa under gemensam förvaltning av Sveriges Redareförening, Sveriges Fartygsbefälsförening och Svenska Maskinbefälsförbundet, att av denna kassa förvaltas, intill dess att pensionsbestämmelser kunnat utarbetas av organisationerna gemensamt. Samma belopp, som på så sätt inbetalas av styrman (maskinbefäl), skall inbetalas av vederbörande rederi till nu ifrågavarande kassa. De rederier, som för sina styrmän (maskinbefäl) eller vissa av sina styrmän (maskinbefäl) redan ordnat pensionsfrågan, behöva icke inbetala någon pensionsavgift för dessa styrmän (maskinbefäl).

Rederi, som senast under 1938 på tillfredsställande sätt utanför denna kassa själv ordnat pensionsfrågan med kontanta inbetalningar enligt förenämnda grunder, är berättigat återfå den gjorda inbetalningen från såväl rederi som styrman (maskinbefäl), för att därigenom öka kapitalvärdet å det belopp, å vilket pensionen kommer att utgå.

Samma dag träffades — enligt protokollsbeslut — mellan Sveriges redareförening och Sveriges fartygsbefälsförening följande överenskommelse angående sättet för befälhavarnas pensionering:

I de fall då befälhavare är villig att till den kassa, varom förmållts i samband med pensionsbestämmelserna för styrmän och maskinbefäl, inbetala 6 procent av sin lön, är rederiet även skyldigt att till samma kassa göra motsvarande inbetalning.

De rederier, som för sina befälhavare på ett tillfredsställande sätt redan ordnat pensionsfrågan, behöva icke inbetala någon pensionsavgift för dessa befälhavare. Rederi, som senast under 1938 ordnar pensionsfrågan utanför ifrågavarande kassa, är berättigat återfå den gjorda inbetalningen från såväl rederi som befälhavare, för att därmed öka kapitalvärdet av det belopp, å vilket pensionen kommer att utgå.

Ovanstående bestämmelser gälla, intill dess pensionsbestämmelserna för kassan äro ordnade, utan inskränkning likväl av rederiernas rätt att senast under 1938 utanför kassan ordna pensionsfrågan och återfå gjorda inbetalningar.

Överenskommelsen angående befälhavarnas pensionering skilde sig alltså från den för styrmän och maskinister ingångna endast därigenom, att befälhavarnas anslutning till pensioneringen gjordes beroende av vederbörandes egen önskan. Avsikten härmed var att giva bestämmelsen en större smidighet på den grund att många befälhavare redan antingen voro pensionsförsäkrade eller ock fått sig tillförsäkrad pension från sina respektive rederier.

Som följd av nyss återgivna överenskommelser bildades *sjöbefälets pensionskassa, understödsförening*, vilken vann registrering den 5 april 1938.

Jämlikt sina stadgar har kassan till föremål att meddela pensionsförsäkring åt redare eller rederiföretag i Sverige för hos dem anställda personer av befälsgrad eller åt föreningar av sålunda anställda personer för föreningens medlemmar.

Försäkringen omfattar egenpension och familjepension. Egenpension är ålders- och invalidpension, som erhålles vid uppnåendet av pensionsåldern eller vid dessförinnan inträffande invaliditet. Pensionsåldern är 65 år. Invalidpension utgår, när invaliditet, enligt vad i stadgarna närmare bestämmes, varat minst tre fulla kalendermånader i följd. Familjepension tillkommer änka och arvsberättigade barn, som ej uppnått 18 års ålder.

För delaktighet i kombinerad egen- och familjepension tillgodoföras medlem så många multiplar av 50 kronor, som rymmas inom det för honom inbetalade totala avgiftsbeloppet under 12-månaders period, räknad från och med månaden för inträdet i kassan. Överskjutande avgiftsbelopp under 12-månaders period anses som engångsavgift för enbart ålderspension.

Pensionerna fastställas enligt tariff (numera baserad på en räntefot av 3 procent). Invalidpensionen är till beloppet lika med ålderspensionen, frånsett påbyggnaden av denna genom engångsavgifter. Familjepensionen är för ensam änka en tredjedel av beloppet för angiven ålderspension och för barn viss procent av det änkan tillförsäkrade beloppet.

Kassan förvaltas av en styrelse, bestående av fem ledamöter. Av dessa utser Sveriges redareförening två, Sveriges fartygsbefälsförening och svenska ma-

skinbefälsförbundet var sin samt nämnda fyra ledamöter gemensamt en ledamot. Den befogenhet, som enligt lag tillkommer sammantråde med kassans ledamöter, utövas av fullmäktige, 20 till antalet, utsedda av de nämnda organisationerna.

Vid utgången av år 1941 utgjorde antalet försäkrade medlemmar hos kassan 4 626. Under nämnda år erlades i pensionsavgifter cirka 1 310 000 kronor och vid årets slut redovisades en premiereserv av cirka 4 477 000 kronor och därjämte en säkerhetsfond av cirka 220 000 kronor.

Efter kassans tillkomst har motsvarande överenskommelse om pensionsförsäkring som för styrmän och maskinbefäl träffats även vad angår radiotelegrafister, anställda å fartyg tillhörande Sveriges redareförening, i avtal mellan nämnda förening och Sveriges radiotelegrafistförening. Dessutom har mellan Sveriges redareförening och Sveriges fartygsbefälsförening år 1942 träffats överenskommelse angående särskilda pensionsförmåner för äldre befälhavare. Överenskommelsen avser befälhavare, som inom en tidrymd, räknad från och med den 1 januari 1943 till och med den 31 december 1957, vid uppnådd ålder av 65 år avgå från tjänsten och som tjänstgjort hos vederbörande rederi eller rederier med samma redare under en tidrymd av minst 10 år såsom befäl. Undantagna äro befälhavare, som genom särskilda anordningar komma i åtnjutande av en pension, minst likvärdig med den i överenskommelsen angivna, eller haft sådana förmåner, exempelvis genom tantiem eller kaplake, att pensionsfrågan genom överenskommelse må anses ordnad.

Redan före de överenskommelser, som ledde till bildande av den allmänna befälskassan, hade en del rederier ordnat pensionsförsäkring för sitt sjöbefäl. Sålunda voro och äro fortfarande vissa rederier, vad angår befälhavare och i vissa fall även övrigt befäl, anslutna till *svenska personalpensionskassan*.

Vidare hade en rederigrupp inrättat egen pensionskassa för bl. a. sjöbefäl, vilken kassa alltjämt består. Sistnämnda kassa, *pensionskassan Posteritas (understödsförening)*, registrerades den 20 juni 1930; vissa stadgeändringar ha genomförts år 1937 som följd av de då träffade pensionsöverenskommelserna. Kassan är avsedd för tjänstemän och fartygsbefäl i bolag, som ingå i den s. k. Broströmskoncernen. Enligt uppgift vinnes i regel medlemskap i kassan av befäl, som tjänstgjort å fartyg, tillhörande bolag inom koncernen, under 10 år.

Jämlikt stadgarna har medlem att av sin lön erlägga grundavgift efter viss med högre inträdesålder stigande procent (8.6 vid 38 år eller över), tilläggsavgift med hänsyn till löneförhöjning efter inträdet ävensom retroaktivavgift, när inträde vinnes efter fyllda 38 år. Grundavgiften och tilläggsavgiften må tillsammans utgöra högst 10 procent av lönen. Bolaget erlägger dels ett belopp motsvarande en och en halv gång de avgifter, som erläggas av de i dess tjänst varande medlemmarna av kassan, dels ett belopp motsvarande försäkringsmatematiskt beräknad fondbrist på grund av att medlem vunnit inträde efter fyllda 38 år.

Pensioneringen omfattar egenpension (ålders- och förtidspension) samt familjepension. Ålderspensionen utgår med 60 procent av för medlem gällande pensionsunderlag, varmed förstås medeltalet av under de sista fem åren för medlem anmäld lön, vilken dock icke får överstiga 10 000 kronor. Pensionsåldern är 65 år. Vid förtidspension minskas pensionsbeloppet med 1 procent för varje fullt kvartal, som återstår till ordinarie pensionsåldern, dock med högst 25 procent. Familjepensionen är för ensam änka 25 procent av ålderspensionen och för barn viss procent av änka tillförsäkrat belopp.

Kassan förvaltas av en styrelse, bestående av fem ledamöter. Av dessa utses tre genom val av representanter för de anslutna bolagen samt återstående två genom val av fullmäktige för kassan. Fullmäktige, som utöva förenings-sammanträde enligt lag tillkommande befogenhet, utses genom val av kassans medlemmar.

En särskild rederikassa har även tillkommit efter de ingångna pensionsöverenskommelserna, vilka inrymde undantag i sådant syfte, nämligen *Transatlantics sjöbefäls pensionskassa, understödsförening*. Denna kassa, som registrerades den 20 december 1939, meddelar pensionsförsäkring för personer, anställda hos Rederiaktiebolaget Transatlantic eller de företag, som nämnda bolag för sådant ändamål godtaga. Kassans stadgar äro i försäkringshänseende lika med stadgarna för sjöbefälets pensionskassa. Enligt vad som uppgivits har emellertid utfästelse lämnats, att pensioner för befälhavare och övermaskinister icke skola understiga vissa minimibelopp. Kassan förvaltas av en styrelse, bestående av fem ledamöter. Av dessa utse rederibolagen två, fullmäktige för kassan likaledes två och dessa fyra ledamöter gemensamt en ledamot. Fullmäktige äro till antalet tio och utses till hälften vardera av bolagen och de aktiva medlemmarna.

Vissa uppgifter angående på sjöfolkspensioneringen inverkan- förhållanden.

Ur en av utredningen lämnad redogörelse för vissa på sjöfolkspensioneringen inverkan- förhållanden torde jag få återgiva följande.

I kommerskollegii årliga sjöfartsberättelser lämnas uppgifter om *bemanningen på den svenska handelsflottans fartyg*. Uppgifterna avse fartyg om 20 nettoton och däröver, befintliga vid årets slut.

Vid utgången av år 1939 utgjordes handelsflottan av 2 242 fartyg om 1 620 079 bruttoton, och dess bemanning uppgick till ett totalantal av 22 534 personer, sålunda fördelade å olika personalgrupper:

	Antal	Procent
Befälhavare	2 015	9·0
Däckspersonal	9 515	42·2
Maskinpersonal	6 675	29·6
Övrig personal	4 329	19·2
Summa	22 534	100·0

Bland övrig personal, huvudsakligen ekonomipersonal, ingingo kvinnor till ett antal av 1 300 eller 5·8 procent av hela bemanningen. Radiotelegrafisterna, 116 till antalet, ha hänförs till däckspersonalen.

De sjömän, vilkas förhållanden i förevarande sammanhang främst äro av intresse, äro de som idka eller idkat utrikes sjöfart ombord på svenska handelsfartyg. Dessa sjömän ha varit föremål för statistiska undersökningar såväl genom sjömanshussakkunniga som vid den nu verkställda utredningen. Undersökningarna ha grundats på primärmaterial med erforderlig representativitet, som införskaffats från sjömanshusen.

Av sjömanshussakkunnigas år 1936 verkställda undersökning framgick, att antalet manligt sjöfolk, som under år 1935 gjorde svensk utrikes sjöfart, uppgick till omkring 24 000. Med korrektion för en viss mindre ofullständighet hos materialet torde man få räkna med omkring 25 000 män. Den undersökning, som nu utförts, har för sjöfolk som gjort utrikes seglation under något av åren 1935—38 givit en siffra av omkring 26 000 män och 1 100 kvinnor. Resultaten av de båda undersökningarna äro sålunda ej fullt jämförbara. Enligt vad vissa beräkningar givit vid handen torde de ur den senare undersökningen erhållna siffrorna motsvara ett antal av omkring 24 000 män, som gjort utrikes seglation under år 1938.

Beträffande sjöfolk i utrikes fart var *åldersfördelningen* år 1935 bland menige sjömän, sammanlagt 20 000 personer, följande:

Ålder, år	Procent	Ålder, år	Procent
65—75	0·4	35—40	8·9
60—65	0·7	30—35	13·2
55—60	1·4	25—30	21·0
50—55	2·8	20—25	24·7
45—50	4·6	—20	16·0
40—45	6·3		100·0

Medelåldern var sålunda för sjömän i manskapsklass ej fullt 30 år.

Bland befäl, som gjort utrikes sjöfart år 1935, sammanlagt omkring 5 000 personer, var åldersfördelningen en helt annan än för manskapet, såsom framgår av följande tabell.

Ålder, år	Procent	Ålder, år	Procent
65—75	1·1	40—45	11·4
60—65	3·5	35—40	13·0
55—60	9·1	30—35	16·1
50—55	12·7	25—30	14·2
45—50	12·8	20—25	6·1
			100·0

Medelåldern för sjömän i befälsställning var sålunda omkring 41 år.

Tidpunkten för *första anställning i utrikes fart* framgår ur följande tabell.

Första utrikes fart	F ö d e l s e å r	
	1880—95 Procent	1900—10 Procent
Före 18 år	33·2	31·0
18—19 år	27·3	31·6
20—24 år	26·6	24·9
25— år	12·9	12·5
	100·0	100·0

Första utrikesfarten inträffar således före fyllda 20 år för närmare två tredjedelar av samtliga sjömän, som över huvud taget deltaga i sådan fart. Endast för en åttondel äger första utrikesfarten rum efter fyllda 25 år. Efter fyllda 30 år torde en första utrikesfart vara ytterst ovanlig.

För belysande av *avgången ur svensk utrikes sjöfart* må återgivas följande, ur sjömanshussakkunnigas material beräknade siffror rörande antalet år 1935 i utrikes fart kvarstående personer, födda åren 1870—1905, vilka ägnat sig åt dylik sjöfart. Åtskillnad har gjorts mellan befäl och menige; procenttalen ha beräknats för befäl å antalet personer inom årsklassen, som förvärvat befälsbehörighet, och för menige å antalet övriga personer inom årsklassen, som deltagit i utrikes fart.

Födelseår	Befäl Procent	Menige Procent	Födelseår	Befäl Procent	Menige Procent
1870	5·9	0·8	1890	46·2	6·1
1875	20·6	1·4	1895	41·2	7·7
1880	35·9	2·8	1900	65·8	13·0
1885	34·0	4·5	1905	72·4	24·6

Med dessa siffror i huvudsak överensstämmande resultat ha erhållits ur de nu företagna undersökningarna.

Som synes är avgången bland menigt sjöfolk mycket stor. Man kan konstatera, att vid fyllda 30 år knappast en tredjedel kvarstår av de sjömän tillhörande en viss årsklass, som inträtt i utrikes sjöfart — enligt sjömanshussakkunnigas material 24·6 procent av de menige och 72·4 procent av befälet av 1905 års årsklass. Då inom denna årsklass 8·2 procent vunnit befälsbehörighet, skulle detta betyda, att av *hela* årsklassen omkring 29 procent skulle kvarstå vid 30 års ålder. För befälet visa sig avgångsförhållandena helt annorlunda än för manskapet, vilket sammanhänger med att sjömansyrket för befäl icke såsom för manskapet är ett genomgångsyrke utan i allmänhet blir för livstiden bestående, så länge tjänstbarhet är förhanden. Att en relativt stor avgång kan påvisas vid yngre år torde sannolikt sammanhånga med övergång till inrikesfart.

I fråga om nyss lämnade siffror för menige sjömans avgång ur utrikes fart bör understrykas, att dessa siffror återspegla de aktuella förhållandena. En viss tendens till minskad avgång torde redan nu kunna konstateras vad angår yngre årgångar. Det är vidare sannolikt, att en förbättrad pensionering för menigt sjöfolk i viss grad komme att minska avgången, i all synnerhet i något äldre årsklasser.

Beträffande den *årliga seglationstiden i utrikes fart* för menigt sjöfolk ha följande resultat erhållits vid en nu utförd statistisk undersökning, som avser den procentuella fördelningen efter olika antal seglationsmånader under en viss femårsperiod bland personer i olika åldrar. Femårsperioden omfattar för personer, vilkas födelseårtal slutar på 0, åren 1930—1934 och för personer, vilkas födelseårtal slutar på 1, åren 1931—1935.

Ålder under perioden	S e g l a t i o n s m å n a d e r							
	0—10 Procent	10—20 Procent	20—30 Procent	30—40 Procent	40—50 Procent	50—60 Procent	60 Procent	0—60 Procent
60—65 år	3·3	8·9	18·9	15·5	17·8	35·6	0·0	100·0
50—55 »	8·2	8·2	20·0	23·6	16·4	19·1	4·5	100·0
40—45 »	6·4	14·0	15·2	24·1	22·5	16·5	1·3	100·0
30—35 »	7·5	12·2	20·2	26·9	23·2	9·5	0·5	100·0
20—25 »	8·2	14·0	30·0	34·3	12·2	1·3	0·0	100·0

De sålunda redovisade resultaten avse personer, som utförde utrikes seglation jämväl under perioden 1935—1938 (1936—1938). Det har visat sig, att personer, som seglat under såväl perioden 1930—1934 (1931—1935) som perioden 1935—1938 (1936—1938) och som under förstnämnda period hade relativt lång seglation för år räknat, även hade det under den andra perioden.

Nedanstående tabell visar, fortfarande för sjömän, som gjort utrikes seglation under båda de ovan nämnda perioderna, antalet år, under vilka sådan seglation ägt rum under första (femårs-)perioden och antalet seglationsmånader i genomsnitt för varje kalenderår under samma period.

Ålder under perioden	Seglationsår per person	Seglationsmånader per person och kalenderår
50—55	4·40	6·88
40—45	4·49	6·84
30—35	4·38	6·44
20—25	4·33	5·56

I fråga om sjömän, som gjort utrikes seglation under den första perioden men icke under den efterföljande, omfattar seglationen under den första perioden, såsom naturligt är, endast omkring hälften så många seglationsår som för de i tabellen avsedda sjömännen. Men dessutom, vilket är mera anmärkningsvärt, har det befunnits, att antalet seglationsmånader per seglationsår i genomsnitt nedgått till två tredjedelar.

Vissa beräkningar skola slutligen framläggas angående *rederiernas kostnader för löner (besättningshyror)*, särskilt vad angår den utrikes sjöfarten och i sådan fart anställt menigt sjöfolk. Härför ha utnyttjats två av kommerskollegium verkställda statistisk-ekonomiska undersökningar rörande den svenska sjöfartsnärings, avseende den ena året 1933 och den andra åren 1936 och 1937 (Stat. off. utredn. 1936: 22 och 1941: 34). Vad beträffar de nämnda undersökningsårens ställning i konjunkturförhållanden må erinras om att år 1933 var bottenår i den för sjöfarten mycket kännbara depressionsperioden efter år 1929; året 1936 kan betecknas som ett gott normalår, medan 1937 var ett utpräglat högkonjunkturår.

För hela svenska handelsflottan, i såväl utrikes som inrikes fart, redovisas i undersökningarna för de tre ifrågavarande åren följande lönekostnader (besättningshyror), jämväl angivna i procent av rederiernas totala omkostnader, fränsett avskrivning å tonnage.

	Milj. kr.	Procent
1933	38·34	15·6
1936	38·68	15·3
1937	42·88	14·8

1933 års siffror äro icke fullt jämförbara med dem för 1936 och 1937, men väl sistnämnda års siffror inbördes. År 1933 omfattade svenska handelsflottan 1 708 000 bruttoton, varav inemot 97 procent ingå i undersökningen.

I kommerskollegii undersökningar förekommer icke någon genomgående fördelning på utrikes och inrikes fart. Enligt ungefärliga beräkningar på grundval av det framlagda materialet för de båda sista undersökningsåren skulle lönekostnaderna efter rederiernas huvudsakliga verksamhet fördela sig med 89 procent på utrikesfarten och 11 procent på inrikesfarten år 1936. Motsvarande procenttal för år 1937 voro 90 och 10. Om i stället göres en proportionering endast efter bruttofrakternas fördelning å utrikes och inrikes fart, vilket är möjligt även för år 1933, blir utrikesfartens andel för de tre

åren resp. 88·6 (1933) samt 91·0 (1936) och 92·0 (1937). Om man använder de sist anförda högre procenttalen, skulle utrikessjöfartens lönekostnader för de tre åren kunna uppskattas till

	Milj. kr.
1933	33·97
1936	35·20
1937	39·45

En uppskattning av utrikessjöfartens lönekostnader är därjämte möjlig på grundval av hyresavgiftsuppbörden. Härvid framkomma följande lönebe-
lopp för perioden 1933—1938.

	Milj. kr.		Milj. kr.
1933	32·40	1936	35·14
1934	33·21	1937	38·56
1935	34·36	1938	39·22

Vad angår de sist framkomna lönesiffrorna i jämförelse med de förut an-
förda bör framhållas, att hyresavgifterna under ovannämnda år icke beräk-
nades på övertidsersättning.

För en fördelning av utrikesfartens lönekostnader på befäl och manskap
synes det möjligt att begagna förhållandet, som framkommo vid en av
sjömanshussakkunniga gjord undersökning beträffande hyresavgifter, som
uppburits under år 1934. Denna undersökning gav till resultat, att hyres-
avgifterna år 1934 erlagts till 42·7 procent av befäl (13·5 procent av befälha-
vare och 29·2 procent av övrigt befäl) samt till 57·3 procent av manskap. Till
manskap hänfördes visserligen vid samma undersökning även befäl med
skepparbehörighet. En ungefärligen motsvarande relation har framkommit
vid en nu gjord undersökning beträffande uppburna hyresavgifter under del
av år 1939, då hyresavgifterna i motsats till vad tidigare var fallet även be-
räknades å övertidsersättning.

Det är i detta sammanhang av intresse att erhålla en uppskattning av man-
skapslönerna. Om härför tillämpas det nämnda procenttalet av 57·3, skulle

a) enligt beräkningarna på grundval av hyresavgifterna och

b) enligt beräkningarna på grundval av kommerskollegii undersöknings-
material

manskapslönerna i utrikes fart ha utgjort:

	a) Milj. kr.	b) Milj. kr.		a) Milj. kr.	b) Milj. kr.
1933	18·57	19·46	1936	20·14	20·17
1934	19·03		1937	22·09	22·60
1935	19·69		1938	22·47	

Medeltal för de sålunda uppskattade manskapslönerna i utrikes fart skulle
för perioden 1933—1938 enligt a) bli 20·33 milj. kronor samt för åren 1933,
1936 och 1937 bli enligt a) 20·26 och enligt b) 20·74 milj. kronor.

Nu föreliggande förslag.

Förslagets huvudgrunder.

Utredningen. Efter att inledningsvis hava erinrat, att även på andra områden av social lagstiftning än sjömanspensioneringen särskilda bestämmelser för sjömännens del med hänsyn till yrkets egenart befunnits påkallade, anför utredningen bland annat följande:

I en del sjöfartsländer ha sjömännen icke inbegripits i den allmänna socialförsäkringen utan har för deras del anordnats bl. a. särskild pensionsförsäkring. Där så icke skett, synes detta i vissa fall kunna sättas i samband med långt avancerad allmän socialförsäkring såsom i Tyskland, där för övrigt sjöfolksförsäkringen administrerats i särskild ordning. I ett land som England spåras tecken till en fortsatt utveckling av pensionsfrågan för sjömännens del, och i Norge har länge eftersträfvats en lösning av frågan i riktning mot en särskild sjöfolkspensionering. I de båda sistnämnda länderna ha sjömännen vid sidan av den allmänna försäkringen därjämte beretts särskilda förmåner av liknande typ som i vårt land.

I Sverige ha sjömännen visserligen gjorts delaktiga av den allmänna folkpensioneringen. Denna form av pensionsförsäkring har emellertid icke ansetts tillfyllest för sjömännens vidkommande. Deras av ålder bestående särskilda pensions- och understödsväsende har bibehållits jämsides med folkpensioneringen och i viss mån vidare utvecklats. De senast i överensstämmelse med beslut vid 1938 års riksdag vidtagna åtgärderna i ämnet innebära dock huvudsakligen en rationalisering av tidigare gällande bestämmelser. Uttalanden från statsmakternas sida såväl vid folkpensioneringens införande som sedermera i olika sammanhang giva vid handen, att sjöfolkets pensionsfråga icke ännu kan anses tillfredsställande eller slutgiltigt löst. I den skrivelse av 1941 års riksdag, som ligger till grund för förevarande utredning, anføres uttryckligen, att nuvarande pensioneringssystem närmast hade karaktären av ett provisorium. Att ytterligare något göres för åstadkommande av en förbättrad sjömanspensionering är alltså ett klart önskemål från statsmakternas sida.

När sjöfolkets pensionsfråga i överensstämmelse med riksdagens framställning till Kungl. Maj:t och i enlighet med de för utredningen givna direktiven nu upptages till förnyat överbäggande, är spörsmålet såtillvida begränsat, att prövningen i första hand skall avse möjligheterna för en förbättring av pensioneringen för sjöfolk i manskapsklass. Det är därför manskapets förhållanden, som här närmast äro av intresse.

Den inom utredningen verkställda statistiska undersökningen har, liksom den undersökning vilken låg till grund för sjömanshussakkunnigas förslag 1937, fastslagit sjömansyrkets nuvarande karaktär av att, såvitt angår manskapet, i överbäggande grad vara ett genomgångsyрке. Enligt de sjömanshussakkunnigas utredning kvarstodo vid fyllda 30 år, då rekryteringen till yrket kan anses avslutad, effektivt i svensk utrikes sjöfart endast mellan 25 och 30 procent av de personer, tillhörande någon av åldersklasserna 1890—1905, vilka däri gjort sitt inträde. Däcks- och kökspersonal syntes vara ungefärligen jämställda; maskinpersonalen visade någon större stabilitet, i det att vid 30 år omkring tredjedelen var kvar i tjänst. Rörande den fortsatta avgången kunde då sägas, att de kvarstående antal ungefär halverades för varje ytterligare tiotal levnadsår. Den utredning, som nu utförts, har i stort sett

bekräftat det resultat, vartill sjömanshussakkunniga kommit. Nu erhållna siffror tyda dock på en något mindre avgång.

De antydda förhållandena sammanhånga med yrkets krävande natur och allmänna karaktär i övrigt. I väsentlig grad torde emellertid inverka de lösa och oregelbundna anställnings- och seglationsförhållandena. Flera omständigheter medverka härtill, bl. a. den uppläggning av fartyg, som under vissa tider äger rum. Sjömannen är vanligen icke knuten till något särskilt fartyg eller ens någon särskild redare. Hans anställning begynner med påmönstringen å fartyget och upphör, när fartyget avmönstrar besättningen. Utredningen visar, att sjömannen i genomsnitt har anställning under högst 7 å 8 månader om året. Varje anställning följes sålunda som regel av en tids arbetslöshet, då sjömannen ofta icke kan söka sig till sin hembygd utan i någon hamn, ibland utomlands, får vänta på hyra. Härtill komma nödtvungna avbrott, som kunna bliva följda av inträffad sjukdom, då han visserligen någon tid fortfarande uppbär lön men endast i undantagsfall kan räkna med att återgå till tidigare anställning. Förhållandena medföra, att familjebildning icke kan ske i samma utsträckning som inom andra yrken. Framtiden, i den mån han tänker på denna, ter sig oviss och många gånger mörk. Det är uppenbart, att med hänsyn till rådande förhållanden många sjömän, särskilt sedan de uppnått mera mogen ålder, överväga att lämna det yrke, som de kanske ursprungligen avsett att ägna sitt liv åt. Resultatet blir, såsom statistiken visar, att ett stort antal sjömän söka och erhålla anställning i land, då möjlighet härtill yppar sig. De, som på så sätt avgå, äro till en del det bättre folket. En del av dem, som stanna kvar, gör detta därför att de icke se sig någon annan möjlighet. Dessa senare utgöra icke den värdefullare delen av sjöfolket. En del åter stannar på grund av intresse för och kärlek till yrket. De som sålunda stanna komma i allmänhet från vissa utpräglade sjömansbygder, där traditionen för yrket hållit sig levande. En kärna av dugligt och bra äldre sjöfolk finns därför inom sjömanskåren och är av oskattbart värde för näringen. Deras antal är emellertid icke så stort som önskvärt vore.

Dessa sjömän, som nu tagit sjömansyrket som sin livsuppgift, komma vid en ålder, då deras krafter ännu i det stora hela äro ganska oförsvagade, att mer och mer finna sig ställda utanför. Åtskilliga förhållanden medföra, att fartygens besättning måste hållas inom ganska snäva gränser. På andra än större fartyg finns icke möjlighet till en specialisering av arbetet. Arbetet ombord, i varje fall på däck, är sådant, att var och en av besättningen måste kunna handha alla förekommande sysslor. Häri ingår att vara utkiksman och rorsman. På dessa ställas sådana krav i fråga om synförmåga och färgsinne, att en sjöman, när han är till åren kommen, icke kan motsvara dem. I maskinen äro arbetsförhållandena sådana, att eldare svårigen kunna stå ut vid högre ålder.

Svårigheter för sjömannen att vinna anställning till sjöss i konkurrens med yngre kamrater göra sig inom manskapsklassen gällande redan inemot 50-årsåldern. Vid fyllda 55 år kan den menige sjömannens bana i regel anses avslutad. Då han icke kan åberopa längre tids tjänst å samma fartyg eller hos samme redare, finns det ingen som har någon moralisk skyldighet eller eljest intresse att taga sig an honom. När han kommer i land, har han svårt att inordna sig i de nya förhållandena. Hans speciella yrkesskolning ger honom icke anknytning till yrken i land. Vid den ålder han nått måste en omskolning till nytt yrke te sig svår; över huvud taget måste det vara förbundet med stora svårigheter att vid sådan ålder vinna anställning inom ett helt nytt yrke.

Det låter sig naturligtvis sägas, att under sådana omständigheter sjöman-

nen mer än andra borde i tid vinnlägga sig om att genom sparande sörja för framtiden. Att emellertid sparsamhet icke är något för sjömannen utmärkande drag är alltför väl känt och har för övrigt föranlett särskilda statliga åtgärder. Hans obetänksamhet i detta hänseende torde till stor del få sättas i samband med förhållandena i yrket, som det knappast kan begäras att han skall kunna fullt bemästra, i varje fall knappast i unga år. Utan ingripande från statsmakternas sida torde några åtgärder från sjömännen själva för tryggnad av deras försörjning på ålderdomen som regel icke kunna förväntas.

Utredningen framhåller i anslutning här till, att genom ordnande av en obligatorisk pensionsförsäkring i verklig bemärkelse av sjöman kunde antagas, att de missförhållanden, vilka här berörts, komme att motverkas. Sjömannen skulle med större trygghet kunna möta ålderdomen. Han skulle då kunna stanna kvar i tjänsten så länge krafterna räckte, och många dugande män, som nu i förtid lämnade sjön, kunde bevaras åt kåren. Det vore ett sjöfartsnäringsens intresse att en god sjömanskår funnes. Det vore med hänsyn till sjöfartsnäringsens, särskilt utrikesfartens, centrala ställning inom svenskt näringsliv och betydelse ur beredskapssynpunkt jämväl ett allmänt intresse.

För att främja syftet med den pensioneringsverksamhet, som här avsåges, vore det angeläget, att de fördelar, som pensioneringen medförde för sjömännen, klarlades för dessa, så att de icke i förtid lämnade tjänsten utan stannade kvar så länge, att pensionsmöjligheterna i största mån utnyttjades. Det syntes utredningen alltså angeläget, att kännedom om sjömanspensionens förmåner spredes bland sjöfolket på något praktiskt sätt, exempelvis genom intagande av meddelande därom i lämplig form i sjömannens motbok. Det torde ankomma på kommerskollegium att närmare överväga det tillägg till motboken, som av sådan anledning kunde föranledas.

Utredningen anför härefter, att en lösning av pensioneringsfrågan icke torde kunna komma till stånd utan statens medverkan. Att staten lämnade sin medverkan vore så mycket naturligare som staten redan ägde ett för ändamålet lämpat organ i handelsflottans pensionsanstalt. En pensionsförsäkring, som skulle få betydelse ur de synpunkter, vilka här berörts, måste emellertid uppenbarligen givas helt andra mått än den pensionsverksamhet som handelsflottans pensionsanstalt bedrev enligt 1939 års reglemente. Pensionsbeloppen måste få sådan storlek, att de verkligen vore ägnade att möjliggöra eller i varje fall underlätta en någorlunda dräglig försörjning. Utredningen anför härefter följande:

De hittillsvarande statliga åtgärderna för sjöfolkets ålderdomsförsörjning ha uteslutande avsett sjömän i utrikes fart. Tillräckliga skäl att frågå det ställningstagande, som sålunda skett, torde ej föreligga. Sjömännen i utrikes fart befinna sig i ett annat läge än de sjömän, som göra tjänst inrikes. Sistnämnda sjömän torde, då det gäller möjligheterna att själva ordna sin försörjning på ålderdomen, kunna anses mer eller mindre jämställda med arbetare på land. Sjömännen i utrikes fart, vilka ofta under långa perioder befinna sig borta från hemlandet, ha sämre förutsättningar att uppehålla

erforderliga förbindelser med den inhemska arbetsmarknaden. Härtill kommer, att sjömannen i utrikes fart i motsats till kamraterna i inrikes sjö tjänst saknar de sociala förmåner, som den inom landet bosatte arbetaren åtnjuter. Han kan icke tillgodogöra sig de anordningar, kommunala och statliga, vilka vidtagas för befolkningens trivsel och till vilka han likväl måste bidra i form av skatter. Möjligheterna till ett ordnat familjeliv äro små. Långa tider vistas han på resor, under vilka underrättelse från hemorten kanske endast sällan kan nå honom. Hans tillvaro splittras och han blir lätt rotlös med därav följande svårigheter att skapa en ordnad framtid. Förhållandena i här berörda hänseenden kunna visserligen gestalta sig olika för olika kategorier av sjömän, beroende på sjö tjänstens art. Viss utrikes sjö fart är mera påfrestande än annan. Å andra sidan finnes inrikes fart, som kan vara lika betungande ur angivna synpunkter som de lindrigare slagen av utrikes. Ehuru den nuvarande gränsdragningen sålunda kan sägas vara icke alltid fullt rättvis, torde den dock lämna ett i stort sett tillfredsställande resultat. Den har också av ålder tillämpats. Någon annan, ur rättvisesynpunkt bättre, hållbar gräns torde av praktiska skäl icke stå att vinna.

Utredningen förordar alltså, att den pensionsförsäkringsverksamhet, varom här är fråga, begränsas att, på samma sätt som den nuvarande, omfatta allenast sjömän i utrikes fart. Nämda pensionsförsäkring förutsättes skola vara av obligatorisk natur. Emellertid anser utredningen lämpligt, att vid sidan härav handelsflottans pensionsanstalt utnyttjas jämväl för möjliggörande av frivillig försäkring. Intet hinder torde enligt utredningens mening böra möta, att denna form av försäkring står öppen även för sjömän i inrikes fart. Utredningen finner det tvärtom önskvärt, att de, vilka icke på annat sätt få sin ålderdomsförsörjning ordnad, genom inbetalningar till pensionsanstaltens frivilliga försäkring kunna bereda sig ålderspension.

Utredningen upptager härefter till behandling frågan om befälets ställning i pensionshänseende och anför härutinnan följande:

Såsom förut nämnts innefattar utredningens uppdrag närmast att undersöka möjligheterna för en förbättring av pensioneringen för sjöfolk i manskapsklass. Befälets ställning i pensionshänseende kan emellertid icke härvid helt lämnas å sido. Av den tidigare redogörelsen framgår, att möjlighet att erhålla pension för befälets del för närvarande finnes — bortsett från den begränsade pensionsmöjlighet som erbjudes genom handelsflottans pensionsanstalt — dels genom den år 1938 inregistrerade sjöbefälets pensionskassa, dels ock genom vissa rederiers privata pensionskassor för de hos dessa rederier anställda. Genom tillkomsten av sjöbefälets pensionskassa torde befälets pensionsfråga — om man bortser från övergångsåren, innan ännu pensionsavgifter för längre tid hunnit erläggas till kassan — få anses löst på ett i huvudsak tillfredsställande sätt. Ett undantag är att anteckna för sådant befäl, som samtidigt är redare. Dylikt befäl, som framför allt förekommer på motorsegelfartygen, torde knappast kunna förmodas komma att ansluta sig till sjöbefälets pensionskassa.

Inom utredningen ha övervägts möjligheterna för viss omläggning av det nuvarande pensionssystemet för befäl. Härvid ha undersökts förutsättningarna för ett samordnande av den pensionsverksamhet, som nu för befälets del bedrivs dels av handelsflottans pensionsanstalt och dels av sjöbefälets pensionskassa. Då, enligt vad utredningen inhämtat, hos en stor del av befälet finnes en önskan att sjöbefälets pensionskassa skall bestå såsom själv-

ständig försäkringsinrättning, har en tanke, att kassans verksamhet skulle övertagas av pensionsanstalten, förkastats. Undersökningarna ha i stället inriktats på huruvida befälets pensionsfråga skulle kunna helt överlämnas åt pensionskassan och således pensionsanstaltens befattning med befälets pensionering upphöra. Vad härvid först angår den hyresavgift av en procent som befälet, i likhet med manskapet, erlägger, kunde denna, om pensionsfrågan löstes på sist antydda sätt, lämpligen bortfalla för befälets del. Huruvida för sådant fall avgifterna till pensionskassan i stället skulle ökas med motsvarande procentsats vore ett spörsmål, vars besvarande finge bero på vederbörande själva. Beträffande åter de förmåner i form av pensionsförhöjning och tilläggspension, som befälet av allmänna medel åtnjuter från handelsflottans pensionsanstalt, torde dessa icke utan vidare kunna upphöra. Det är förmåner, som, även om beloppen växlat, av ålder åtnjutits, och särskilt för det äldre befälet äro de av icke oväsentligt värde. De måste alltså i någon form avlösas. Det torde emellertid knappast kunna tänkas, att de medel, av vilka berörda förmåner utgå, inlevererades direkt till en privat försäkringskassa. Handelsflottans pensionsanstalt skulle sålunda ej kunna undgå att omhänderha även den del av medlen, som avsåge befäls pensioneringen, samt att verkställa fördelningen av dessa medel mellan befäl och manskap. Frågan finge lämpligen lösas så att, sedan vederbörande sjöman uppnått pensionsåldern, till pensionskassan från pensionsanstalten överfördes ett belopp, motsvarande ifrågavarande förmåners kapitaliserade värde. Utbetalningen av pensionen finge därefter ankomma på kassan.

Ett system sådant som det här antydda skulle ej innebära någon verklig rationalisering i jämförelse med det nuvarande. Vinsten skulle inskränka sig till att någon hyresavgift ej behövde upptagas av sjöman, då han tjänade i befälsställning. Denna vinst är emellertid ej av större betydelse, då under alla förhållanden nödvändigheten att skilja mellan huruvida sjömannen seglar såsom menig eller såsom befäl komme att kvarstå vid hyresavgiftsuppbörden. För befäl är det regel, att han någon tid tjänat såsom menig. Han skulle sålunda, även med det ifrågasatta systemet, bliva berättigad till pension från två håll. Visserligen kunde saken ordnas så, att jämväl den på tjänstgöringen såsom manskap grundade pensionen utbetalades från sjöbefälets pensionskassa. Detta förutsätter emellertid, att ett däremot svarande belopp överföres till kassan från pensionsanstalten, vars arbete sålunda endast skulle på det sätt minskas, att den sluppe utanordningen av pensionsbeloppen till sjömannen.

Med hänsyn till vad sålunda anförts har utredningen ansett sig icke böra föreslå någon ändring i den för närvarande i fråga om befälet gällande ordningen. Nuvarande hyresavgift av en procent borde alltså för befälets del alltså uttagas. De med tjänstgöringen såsom befäl förenade pensionsförmånerna enligt gällande reglemente för handelsflottans pensionsanstalt borde i princip bibehållas, och pensionsverksamheten borde liksom hittills omhänderhavas av anstalten. Vissa förenklingar i nuvarande regler för pensionens beräkning borde emellertid, utan större avvikelser i sak, kunna genomföras. Utredningen återkomme till denna fråga i annat sammanhang.

Sådant befäl å särskilt motorsegelfartyg, som samtidigt är redare, skulle genom den frivilliga pensionsförsäkring, som utredningen föreslår anordnad inom handelsflottans pensionsanstalt, beredas tillfälle att där ordna sin pensionering efter eget gottfinnande.

Vad angår frågan huruvida i samband med förbättringen av ålderspensionen jämväl borde införas familjepension och invalidpension har utredningen, som icke tillstyrker någon familjepensionering samt föreslår viss omläggning av det nuvarande understödssystemet i fråga om invalida sjömän, anfört följande:

Den nuvarande sjöfolkspensioneringen genom handelsflottans pensionsanstalt avser huvudsakligen allenast ålderspension. Utredningen har haft under övervägande, huruvida i samband med förbättring av denna pensionering jämväl borde införas familjepension. Flera skäl tala emellertid enligt utredningens mening mot att så sker. För det första finnes möjlighet för avliden sjömans efterlevande maka att erhålla ett, om också ej stort, understöd från det sjömanshus sjömannen senast tillhört. Vidare befinna sig de sjömän, för vilkas del familjepensionering skulle vara mest påkallad, i sådana omständigheter, att deras barn torde komma i åtnjutande av barnbidrag från pensionsstyrelsen enligt 1937 års lag om barnbidrag. Slutligen måste tagas hänsyn därtill, att en familjepensionering, om den skall bli av verkligt värde, ställer sig dyrbar att genomföra. Utredningen har, med hänsyn icke minst till det sätt på vilket redan är sörjt för de efterlevande, funnit det riktigare att söka bygga upp en ålderspensionering av verklig betydelse än att splittra de medel, vilka kunna komma att stå till förfogande för pensionsändamål, på ett flertal pensionsformer. Någon familjepensionering vill utredningen därför ej tillstyrka.

Enligt gällande pensionsreglemente kan jämväl erhållas invalidpension. Densamma kan dock ej anses såsom pension i egentlig mening utan har karaktär av understöd. Någon verklig invalidpension anser sig icke heller utredningen kunna förorda, då en sådan skulle ställa sig alltför kostsam. Utredningen har härvid uppmärksammat de möjligheter till pension, som vid varaktig oförmåga till arbete föreligga enligt lagen om folkpensionering och förordningen om invalidunderstöd samt lagen om försäkring för olycksfall i arbete. Emellertid avser utredningen att i det följande föreslå viss omläggning av det nuvarande pensionssystemet i fråga om invalida sjömän i syfte att skapa möjlighet under vissa omständigheter till en något mera effektiv hjälp på längre sikt än den som för närvarande kan lämnas.

Rörande storleken av den ålderspension, som bör tillkomma den menige sjömannen, anför utredningen följande:

Utredningen har ansett sig böra syfta till att åstadkomma en pensionering, som, om den också ej helt löser, likväl väsentligen underlättar vederbörandes försörjningsproblem. Ett pensionsbelopp av den storlek, som för detta ändamål erfordras, bör emellertid endast ifrågakomma i sådana fall, där sjömannen ägnat sitt liv åt yrket, och under förutsättning att härunder avsevärd tid tillbragts i utrikes sjöfart. En sjöman kan, såsom nämnts, icke påräkna att oavbrutet erhålla tjänst å fartyg i utrikes fart. Perioder av sysslolöshet och tjänstgöring i inrikes fart måste praktiskt taget alltid finnas. Vid pensionens avvägning måste hänsyn tagas härtill. Utredningen vill taga det fall, att en menig sjöman i 30 år seglat i utrikes fart i medeltal omkring 6 månader om året eller sammanlagt omkring 180 månader. En sådan sjöman bör enligt utredningens mening kunna påräkna en pension som möjliggör för honom att, då han uppnår pensionsåldern, lämna sjötjänsten. Skall detta syfte nås, bör pensionen ej understiga 600 kronor om året. Utredningen förutsätter emellertid härvid, att hänsyn tages även till den sjömannen tillkommande folkpensionen. Pensionen från handelsflottans pensionsanstalt antages alltså skola

uppgå till nyssnämnda belopp allenast intill dess sjömannen fyller 67 år. Därefter minskas den med belopp, ungefär motsvarande folkpensionen. Den sammanlagda årliga pensionen blir på detta sätt i stort sett lika under hela livstiden. Skulle antalet månader vara större än i det angivna fallet, bör pensionens storlek ökas. Vid lägre antal månader minskas pensionsbeloppet.

Utredningen ingår härefter på spörsmålet om sättet för den förbättrade pensioneringens finansiering. Utredningen, som grundat sitt förslag härutinnan på en såsom bilaga till utredningens betänkande fogad promemoria med statistiska undersökningar och kostnadsberäkningar, anför rörande denna fråga följande:

En obligatorisk pensionering av menigt sjöfolk av den innebörd, som här ifrågasättes, kan ej genomföras med mindre sjömännen själva bidraga med en pensionsavgift av helt annan storleksordning än den nuvarande hyresavgiften av en procent. Utredningen föreslår, att denna hyresavgift höjes till 6 procent. Högre pensionsavgift kan, med hänsyn till den kontanta inkomst en menig sjöman åtnjuter, enligt utredningens åsikt icke lämpligen påläggas honom.

De pensioner, som skulle kunna åstadkommas även med en sålunda höjd hyresavgift, äro emellertid icke på långt när så stora som utredningen, enligt vad nyss anförts, anser önskvärt. En ålderspensionering av menige sjöman i överensstämmelse med utredningens syfte i förening med den möjlighet till invalidunderstöd, som utredningen har för avsikt att föreslå, kan beräknas i ett framtida jämviktsläge, vid vars fastställande hänsyn tagits till den inverkan å förhållandena inom yrket en förbättrad pensionering kan tänkas medföra, draga en kostnad av i runt tal 1 700 000 kronor utöver det belopp, som täckes av hyresavgifter. Härtill komma kostnaderna för befälets pensionering. Bortses även här från hyresavgifterna, kunna kostnaderna för befäls-pensioneringen uppskattas till inemot 500 000 kronor. Sammanlagt skulle den framtida pensionsverksamheten alltså kunna beräknas draga en kostnad, utöver hyresavgifterna, av 2 200 000 kronor.

Till täckande av denna kostnad kunna användas dels pensionsanstaltens andel i tonavgifter, vilken andel med hänsyn till förhållandena icke synes böra upptagas högre än till 200 000 kronor, dels nuvarande statsbidraget å 536 000 kronor, dels ock slutligen avkastningen av vissa anstaltens fonder, cirka 50 000 kronor, eller i runt tal sammanlagt 800 000 kronor. Ett belopp av omkring 1 400 000 kronor behöver alltså anskaffas. Detta torde icke vara möjligt utan ytterligare bidrag från dels redarnas dels ock statens sida.

Av tonavgifternas totalbelopp härröra i medeltal under normala sjöfartsförhållanden omkring 250 000 kronor från svenska fartyg. Av detta belopp motsvarar 200 000 kronor det, vartill handelsflottans pensionsanstalts andel i tonavgifterna nyss beräknats. Det överskjutande beloppet tillgodokommer sjömanshusen och deras understödsverksamhet. Att redarna ha intresse av att sjöfolkets pensioneringsfråga blir på tillfredsställande sätt ordnad har förut framhållits. Den särställning, som sjömännen i utrikes fart intaga i förhållande till andra arbetarekategorier, gör att redarnas medverkan till sjöfolkspensioneringen icke kan tillmätas någon som helst prejudicerande betydelse, därest krav skulle resas på motsvarande åtgärder till förmån för andra grupper av arbetare. Å andra sidan måste vid bedömande av den omfattning, sådan medverkan skäligen bör erhålla, hänsyn tagas till angelägenheten av att den svenska sjöfartsnärings konkurrenskraft gentemot utländsk sjöfart bevaras. Man måste därför, då det gäller att belasta näringen med ytterligare utgifter även av den art, varom här är fråga, framgå

med varsamhet. Det kan icke lända annat än till skada för det allmänna och sjöfolket självt, därest en dylik utgiftsbelastning skulle, särskilt under tider av lågkonjunktur, hava till följd en ökning av fartygsuppläggningarna med ty åtföljande arbetslöshet bland sjöfolket. Det förhåller sig ju också så, att ett flertal betydande sjöfartsnationer, med vilka vårt lands fartyg ha att konkurrera, i vart fall icke hittills ålagt redarna avgiftsplikt för pensionering av sjöfolk.

Men även fränsett detta förhållande anser sig utredningen ej kunna förorda, att redarna betala hela det erforderliga beloppet 1 400 000 kronor. Vid skilda tillfällen har givits uttryck åt det värde, som sjömannens yrke äger ur samhällsnyttans synpunkt, ej minst under rådande svåra försörjningsförhållanden, och åt den uppskattning, som från statsmakternas sida möter sjömannens påfrestande och ofta riskfyllda insatser till gagn för det allmänna. Man torde härvid främst tänka på sjömännen i utrikes fart. Det synes rimligt att, i den mån så nu kräves för att få till stånd en verklig förbättring av dessa sjömans ålderdomsförsörjning, staten icke undandraget sig en icke oväsentligt utökad bidragsplikt.

Vid avvägningen av storleken av redarnas och statens bidrag till sjöfolkets pensionering har utredningen stannat vid att föreslå, att redarna och staten skola bidraga med ungefär lika stora belopp. Utredningen anför i fråga här om, att i dessa belopp borde inräknas å ena sidan statens redan nu utgående årliga bidrag av 536 000 kronor samt å andra sidan det belopp av 250 000 kronor, vartill redarnas nuvarande bidrag till sjöfolkets pensions- och understödväsende uppginge. Om dessa båda belopp lades till förutnämnda belopp 1 400 000 kronor, erhöles en summa av i runt tal 2 200 000 kronor. Man borde emellertid taga hänsyn till att, om bidragen, såsom av utredningen förutsattes, utmättes efter vad som kunde beräknas erforderligt sedan pensioneringen blivit fullt genomförd, ett ganska avsevärt överskott uppstode under övergångsåren. Även om man toge i beräkning avsättning till en skälig utjämningsfond, syntes man kunna utgå från att av ränteavkastningen från fonderade överskottsmedel årligen omkring 200 000 kronor i jämviktsläge kunde användas för pensioneringsändamål. Att bestridas av staten och redarna skulle alltså återstå ett belopp av 2 000 000 kronor. Härav skulle således staten betala 1 000 000 och redarna 1 000 000 kronor. Då redarna redan erlade 250 000 kronor i form av tonavgifter, skulle deras direkta bidrag till handelsflottans pensionsanstalt utgöra 750 000 kronor. Antoges, i anslutning till de beräkningar för vilka tidigare redogjorts, att lönerna till manskap i utrikes sjöfart uppginge till omkring 20 miljoner kronor årligen, skulle redarnas bidrag motsvara ungefär $3\frac{1}{2}$ procent av nämnda löner. Utredningen föresloge alltså, att redarna ålades att såsom bidrag till pensioneringen av menigt sjöfolk i utrikes fart betala en avgift, lämpligen benämnd redareavgift, av $3\frac{1}{2}$ procent å lönen i sådan fart.

Utredningen föreslår i detta sammanhang sådan omläggning av tonavgifternas användning, att inkomsten av dessa avgifter i deras helhet — med undantag av visst mindre belopp, vilket inbetalas till statskontoret såsom ersättning för sjömanshusen medgiven tjänstebrevsrätt — tillgodoföres sjömanshusen. Vid bifall härtill borde statens bidrag till sjömanshusens förvalt-

ningskostnader, för närvarande 356 000 kronor om året, minskas med 200 000 kronor och i stället bidraget till handelsflottans pensionsanstalt för sjömanspensioneringen ökas med samma belopp. Statens bidrag till pensionsanstalten, inberäknat ersättningen för tonavgifter, skulle alltså belöpa sig till sammanlagt $(1\,000\,000 + 200\,000 =) 1\,200\,000$ kronor. Genom denna omläggning undginge pensionsanstalten att bliva i ekonomiskt hänseende beroende av sjöfartens växlingar. Ett dylikt beroende vore icke lyckligt för en pensionsförsäkringsverksamhet i egentlig mening sådan som den här avsedda. Vidare skulle den fördelen vinnas, att varje sken undvekes av att tonavgifterna från utländska fartyg användes till de svenska sjömännens ålderspensionering.

Utredningen framhåller, att den faktiska kostnadsökningen för statens del bleve $(1\,000\,000 - 536\,000 =) 464\,000$ kronor. I betraktande av den vikt det måste tillmätas, att förevarande pensioneringsspörsmål nu löstes, och med hänsyn till den ökade avgiftsskyldighet, som enligt förslaget skulle åvila såväl ifrågavarande sjöman själva som rederinäringen, syntes en kostnadsökning av denna storlek ingalunda oskäligen.

Enligt utredningens förslag skall sjömanspensionen vara sammansatt av två delar, nämligen en *hyresavgiftspension*, som grundas på och helt bekostas av sjömannens egna avgifter, och en *tilläggs pension*, som bekostas av redarna och staten. Hyresavgifterna fonderas, och varje sjöman får — under förutsättning att avgift erlagts under viss minimitid — försäkringstekniskt beräknad valuta för sina avgifter. Hyresavgiftspensionerna äro grundade på ett rent premiereservsystem. Den dödlighetstabell som använts är den s. k. R₃₂ för män; såsom räntefot har valts 3 procent. Vad tilläggs pensionerna beträffar har någon vidsträcktare fondering ej förutsatts. I princip hava redarnas och statens bidrag avsetts för omedelbar förbrukning.

I följande, ur utredningens betänkande hämtade tabell återgivas dels det sammanlagda antal seglationsmånader som får tillgodoräknas för tilläggs pension, dels den mellan 55 och 67 år utgående hyresavgiftspensionen vid en hyresavgift av 6 procent å beräknat genomsnittligt hyresbelopp, dels ock tilläggs pensionen under samma tid enligt utredningens förslag, allt under förutsättning att den årliga seglationstiden efter fyllda 30 år är 1, 3, 5, 7, 9 eller 11 månader. Tabellen avser sjöman, tillhörande *manskapsklassen*.

	Antal seglationsmånader pr år					
	1	3	5	7	9	11
Avgång före 20 år						
Tillgodoräknade seglationsmån. . .	—	—	—	—	—	—
Hysesavg. pens. kr.	0·99	2·97	4·95	6·93	8·91	10·89
Tilläggs pens. »	—	—	—	—	—	—
Total pension »	0·99	2·97	4·95	6·93	8·91	10·89
Avgång 20—25 år						
Tillgodoräknade seglationsmån. . .	—	—	—	—	—	—
Hysesavg. pens. kr.	5·05	15·14	25·23	35·32	45·41	55·51
Tilläggs pens. »	—	—	—	—	—	—
Total pension »	5·05	15·14	25·23	35·32	45·41	55·51
Avgång 25—30 år						
Tillgodoräknade seglationsmån. . .	—	—	—	6·14	16·16	21·16
Hysesavg. pens. kr.	12·65	37·94	63·24	88·54	113·83	139·13
Tilläggs pens. »	—	—	—	2·50	6·59	8·62
Total pension »	12·65	37·94	63·24	91·04	120·42	147·75
Avgång 30—35 år						
Tillgodoräknade seglationsmån. . .	—	—	14·20	34·20	48·32	53·32
Hysesavg. pens. kr.	22·42	67·25	112·08	156·91	201·74	246·58
Tilläggs pens. »	—	—	5·79	13·97	26·47	32·58
Total pension »	22·42	67·25	117·87	170·88	228·21	279·16
Avgång 35—40 år						
Tillgodoräknade seglationsmån. . .	—	9·12	39·20	69·28	88·32	93·32
Hysesavg. pens. kr.	33·74	101·21	168·69	236·17	303·64	371·12
Tilläggs pens. »	—	3·72	15·97	52·09	78·76	86·91
Total pension »	33·74	104·93	184·66	278·26	382·40	458·03
Avgång 40—45 år						
Tillgodoräknade seglationsmån. . .	—	24·12	64·20	104·28	128·32	133·32
Hysesavg. pens. kr.	44·03	132·10	220·17	308·23	396·31	484·37
Tilläggs pens. »	—	9·83	45·58	104·78	219·32	233·58
Total pension »	44·03	141·93	265·75	413·01	615·63	717·95
Avgång 45—50 år						
Tillgodoräknade seglationsmån. . .	—	39·12	89·20	139·28	168·32	173·32
Hysesavg. pens. kr.	53·17	159·50	265·83	372·16	478·49	584·83
Tilläggs pens. »	—	15·94	80·20	250·60	336·82	353·12
Total pension »	53·17	175·44	346·03	622·76	815·31	937·95
Avgång 50—55 år						
Tillgodoräknade seglationsmån. . .	—	54·12	114·20	174·38	208·32	213·32
Hysesavg. pens. kr.	60·91	182·12	303·54	424·96	546·37	667·79
Tilläggs pens. »	—	33·56	120·95	356·25	470·61	488·95
Total pension »	60·91	215·68	424·49	781·21	1 016·98	1 156·74
Kvarstående vid 55 år						
Tillgodoräknade seglationsmån. . .	—	64·11	130·85	197·59	234·96	239·96
Hysesavg. pens. kr.	65·27	195·82	326·37	456·92	587·47	718·01
Tilläggs pens. »	—	45·77	226·55	432·24	568·32	586·66
Total pension »	65·27	241·59	552·92	889·16	1 155·79	1 304·67

För tilläggspension får enligt utredningens förslag, sedan 36 månader intjänats, tillgodoräknas högst 8 månader per år. Att i förestående tabell antalet tillgodoräknade seglationsmånader vid 9 och 11 månaders årlig seglation blir större än vad som skulle varit fallet vid 8 månaders årlig seglation beror därpå, att de första 36 månaderna fortare intjänas vid längre årlig tjänstgöring.

Ur tabellen beräknas de genomsnittliga hyresavgifts- och tilläggspensionerna för de inom olika åldersperioder avgångna, resp. vid pensionsåldern kvarstående sålunda:

	Hyresavg. pens., kr.	Tilläggspens., kr.	Inalles, kr.
Avgångna före 20 år	7·23	—	7·23
» 20—25 »	36·84	—	36·84
» 25—30 »	92·33	3·97	96·30
» 30—35 »	163·64	17·42	181·06
» 35—40 »	246·29	51·46	297·75
» 40—45 »	321·45	133·31	454·76
» 45—50 »	388·11	223·41	611·52
» 50—55 »	443·17	315·18	758·35
Kvarstående vid 55 år.....	476·50	396·68	873·18

Yttranden. Behovet och lämpligheten av en betydande förbättring av sjöfolkets pensionsförmåner i huvudsaklig överensstämmelse med det nu föreliggande förslaget vitsordas i flertalet över förslaget avgivna yttranden. *Kommerskollegium* har för sin del anfört, att det mest trängande behovet av förbättrad pensionering för sjöfolket genom förslagets realiserande skulle bli tillgodosett med förhållandevis små kostnader för det allmänna. — *Sveriges redareförening* har som sin mening uttalat, att förslaget kunde betecknas såsom för sjöfolket tillfredsställande och även i övrigt kunde anses fylla de anspråk på en sjömanspensionering, som man ur olika synpunkter rimligen kunde uppställa. — *Svenska sjöfolksförbundet* har framhållit, att förslaget trots vissa brister likväl innebure en avsevärd förbättring av nu rådande förhållanden och förty syntes vara väl värt att förverkligas. — *Svenska kyrkans sjömansvårdsstyrelse* har givit uttryck åt den uppfattningen, att en lösning av pensionsfrågan i överensstämmelse med förslaget skulle väsentligt bidra till att dugliga sjömän kvarstannade inom yrket. En större stabilitet inom sjömansyrket vore ägnad att höja sjöfolkets standard och kvalitet. Med tanke på den nyckelställning, som sjöfartsnäringslivet intog inom Sveriges näringsliv, vore det ett allmänt intresse av första ordningen, att landet ägde en duglig och kallelsetrogen sjömanskår. Liknande uttalanden hava gjorts av ett flertal *sjömanshusdirektioner*.

I vissa hänseenden har förslaget emellertid blivit föremål för kritik eller erinringar av större eller mindre räckvidd.

Svenska sjöfolksförbundet säger sig med beklagande hava nödgats konstatera, att sjöfolket i inrikes fart ställts utanför pensionssystemet. Skillnaden i levnadsförhållanden mellan sjömännen i exempelvis utrikes Östersjöfart och den större kustfarten vore så gott som ingen. Tidats sysselsattes vissa fartyg än i den ena och än i den andra av dessa farter och understundom i kombinerad kust- och utrikesfart utan att dessa ombyten på något sätt föranledde några förändringar i besättningarnas sammansättning eller levnadsförhållanden.

Beträffande befälets ställning i pensionshänseende hava två från förslaget avvikande men inbördes helt motstridiga uppfattningar kommit till uttryck.

Enligt den ena, som representeras av *statskontoret*, borde denna personalgrupp bibehållas vid pensionsrätt i handelsflottans pensionsanstalt allenast i den mån rätten grundade sig på avgifter, erlagda under tid, då vederbörande tillhörde manskapsskassen. Någon statlig tilläggsförmån borde icke under några förhållanden förekomma för befälsklassen. Å andra sidan har *direktionen för sjömanshuset i Kristianstad* som sin åsikt uttalat, att handelsflottans pensionsanstalt borde ombesörja befälets pensionering och för sådant ändamål med sig samordna sjöbefälets pensionskassa. *Direktionen för sjömanshuset i Landskrona* har ansett, att förslaget bort taga sikte på en lösning jämväl av befälets pensionsfråga. Sjöbefälets pensionskassa vore endast grundad å en överenskommelse mellan vissa organisationer, men denna överenskommelse kunde äventyras genom uppsägning från endera partens sida. Åt samma mening har *direktionen för sjömanshuset i Hälsingborg* givit uttryck. — Ytterligare må nämnas, att *Sveriges radiotelegrafistförening* förordat en enda pensionsinrättning för allt sjöfolk såsom den mest rationella lösningen. Därest detta icke låte sig göra, borde det dock endast finnas en sådan inrättning för vardera personalgruppen.

Förslagets negativa inställning till frågan om familjepensionering har påtalats av *svenska sjöfolksförbundet*, *svenska stewartsföreningen* och *direktionen för sjömanshuset i Härnösand*. *Direktionen* föreslår, att möjlighet beredes sjöfolket att genom frivilliga inbetalningar till pensionsanstalten säkerställa familjepension för efterlevande.

Den av utredningen föreslagna höjningen av menig sjömans hyresavgift från 1 till 6 procent har givit *ångfartygsbefälhavaresällskapet* anledning uttala farhågor för att många svenska sjömän — särskilt av de yngre årsklasserna — skulle för undvikande av denna kraftiga avgiftshöjning taga anställning å utländska fartyg, där lägre eller inga hyresavgifter avfordrades dem. Sådana fall kunde i all synnerhet väntas inträffa vid behov av besättningsmän å utländska fartyg i Öresundshamnar. En lägre procentsats skulle visserligen ställa ökade krav på statsbidrag för att pensionerna skulle kunna bibehållas vid föreslagen storlek. Då upprätthållandet av en konkurrensduglig handelsflotta med en god sjömanskår vore ett livsintresse för landet, vore det enligt sällskapets uppfattning icke förmätet att hemställa om en av nedsättning av hyresavgiften betingad ökning av statsbidraget.

Frågan om redarnas och statens samfällda medverkan till pensionsförbättringens finansiering har i *statskontorets* yttrande upptagits till ingående behandling. I yttrandet anföres härom:

För bedömande av det inbördes förhållandet mellan de av utredningen föreslagna bidragen från anställningshavare, huvudmän (redarna) och staten bör omnämnas, att redareavgifterna av utredningsmännen beräknats komma att i genomsnitt inbringa 750 000 kronor årligen, att årssumman av manskapets avgifter enligt samma beräkningsgrunder skulle uppgå till 1 200 000 kronor samt att av statsanslaget mer än 900 000 kronor torde hava avsetts för manskapssklassens pensionering. Dessa siffror giva vid handen, att statens bidrag till den ifrågasatta pensioneringen av manskapssklassen visserligen icke skulle svara mot personalgruppens egna bidrag till pensioneringen men bliva

större än huvudmannens. Statskontoret delar utredningens uppfattning, att en lösning av ålderspensionsfrågan för manskapsklassen icke torde kunna komma till stånd utan medverkan från statens sida. Ämbetsverket måste emellertid bestämt avstyrka, att denna statliga medverkan gives den ekonomiska räckvidd, som nu föreslagits. Härvid torde böra erinras om de normer, som hittills iakttagits i fråga om statens deltagande i kostnaderna för en under statlig regi ordnad tjänstepensionering. Vid tjänstepensioneringen av statliga anställningshavare bidrager i princip anställningshavaren till täckande av en tredjedel av kostnaderna, medan staten svarar för två tredjedelar. För den genom statens pensionsanstalt bedrivna statsunderstödda pensioneringen — vilken ju i allmänhet omfattar anställningshavare hos kommuner samt organisationer och företag, som även i sin verksamhet åtnjuta statligt understöd — gäller som regel, att kostnaderna för tjänstepension fördelas lika, d. v. s. med en tredjedel på anställningshavaren, huvudmannen och staten. I vissa fall uttages dock väsentligt större bidrag av huvudmannen med motsvarande begränsning av statens bidrag.

Vid bedömandet av sjömannens pensionsfråga bör man icke bortse från att anställningshavarna äro knutna till enskilda företag, vilka i och för sig icke kunna komma i åtnjutande av en statsunderstödd pensionering, sådan den huvudsakligen bedrivs genom statens pensionsanstalts verksamhet. Ett beaktande av detta förhållande nödvändiggör enligt statskontorets mening, för att helt undgå prejudicerande verkningar av statens medverkan på förevarande område, att det statliga bidraget blir av såväl mindre storleksordning som annan karaktär än utredningen ifrågasatt. Statskontoret håller härvid före, att bidraget från statens sida bör begränsas till att avse en tilläggs-pension, tillmätt efter samma grunder som gälla för tilläggs-pension enligt folkpensioneringslagen, att endast tillkomma sjöman, som kvarstår i yrket intill gällande pensionsålder, 55 år.

Med här angivna utgångspunkt bör den från handelsflottans pensionsanstalt i första hand utgående avgiftspensionen grundas icke endast, såsom utredningen föreslagit, på de av sjömännen erlagda avgifterna utan även å redarnas bidrag till pensioneringen. Såsom bidrag från redarnas sida böra därvid komma i fråga såväl de föreslagna redareavgifterna å 3½ procent som den andel i tonavgifterna, beräknad till 200 000 kronor, vilken för närvarande tillkommer pensionsanstalten. Den av utredningen föreslagna omläggningen av tonavgifternas användning på så sätt, att förenämnda andel tillgodoföres sjömanshusen mot det att från statsanslaget till sjömanshusens verksamhet överflyttas motsvarande belopp såsom förstärkning av anslaget till anstaltens pensioneringsverksamhet, bör alltså icke förverkligas.

En avgiftspension, bestämd på sätt ovan angivits, bör utgå såsom livsvarig ålderspension. Tilläggs-pensionen enligt de av statskontoret förordade grunderna bör däremot beviljas temporärt intill dess vederbörande uppnår 67 års ålder, då förmånen förutsättes avlöst av en pension enligt folkpensioneringslagen. Prövningen av frågan om sjömannens rätt till tilläggs-pension vid 55 års ålder synes lämpligen böra anförtros åt pensionsstyrelsen. Pensionen i fråga bör dock utbetalas av handelsflottans pensionsanstalt.

Under det att statskontoret således motsätter sig statlig medverkan i den omfattning, som av utredningen föreslagits, har såväl *Sveriges allmänna sjöfartsförening* som *Sveriges redareförening* förklarat sig kunna — om än med tvekan — tillstyrka den föreslagna bidragsskyldigheten för rederinäringen. Förstnämnda förening har därvid framhållit, att en redareavgift av den storleksordning, som nu föreslagits, kunde — i allt fall under för sjöfartsnäring-

en ogynnsamma tider — komma att vålla svårigheter icke endast för näringen såsom sådan utan även för sjömännen själva. — Redareföreningen erinrar i sitt yttrande om den långa period under nästlidna decennium, då regelmässigt ett mycket stort antal svenska fartyg, i första hand trampfartyg, nödgades ligga överksamma på grund av överväldigande utländsk konkurrens. Ett par hundratal svenska fartyg måste avyttras till utlandet, där de kunde hållas i drift tack vare billigare omkostnader. Köpare till dessa fartyg funnos icke inom landet, främst på grund av att tramprederirörelsen till följd av sin dåliga förräntning på den tiden utgjorde ett så riskabelt placeringsobjekt, att man icke vågade nedlägga sina penningar däri. Det torde icke vara något tvivel underkastat, att den avgift, som nu föreslagits skola erläggas av rederinäringen för pensionering av sjöfolk, under dylika lågkonjunkturer för sjöfartsnäringen komme att spela en roll, som vore mera märkbar ju sämre konjunkturerna vore, detta icke minst till följd därav, att en pensionering som den nu föreslagna åtminstone för närvarande icke hade sin motsvarighet i flertalet med Sverige konkurrerande sjöfationsnationer. Det vore därför av synnerlig vikt, att redareavgiften gjordes så litet betungande som rimligen kunde ske. De skäl, som av utredningen åberopats för det allmännas deltagande i finansieringen av pensioneringen, hade bort föranleda till ett större anslag från staten och en motsvarande sänkning av redareavgiften. Därest statsmakterna emellertid icke ansåge det möjligt vidtaga sådan höjning av statsanslaget, måste föreningen likväl för sin anslutning till pensioneringsförslaget uppställa den bestämda förutsättningen, att det belopp, som från det allmännas sida av utredningen föreslagits, i vart fall icke sänktes.

Sveriges segelfartygsförening u. p. a. anser, att redareavgiften av hänsyn till de smärre rederierna om möjligt borde bestämmas till lägre procentsats än den av utredningen föreslagna. Den svenska rederinäringens svårigheter att under normala tider hävda sig i konkurrensen med utlandet gjorde sig nämligen särskilt starkt gällande för det mindre tonnagets del.

Den av utredningen föreslagna minskningen av statens bidrag till sjömanshusens förvaltningskostnader har föranlett *kommerskollegium* att framhålla, att sjömanshusens inkomster därigenom skulle bli i motsvarande grad mindre stabila. Tonavgifternas storlek vore nämligen underkastad starka fluktuationer. Sålunda hade uppbörden under år 1941 icke uppgått ens till hälften av 1939 års uppbörd. Med hänsyn härtill kunde, därest förslaget om nedskärning av statsbidraget genomfördes, en avsevärd nedgång av tonavgifterna nödvändiggöra, att bidraget ånyo höjdes. Det antydda osäkerhetsmomentet kunde således komma att försvåra den stabilisering av bidraget, som eftersträfvats vid sjömanshusens senaste omorganisation. — *Direktionen för sjömanshuset i Hälsingborg* anför, att direktionen gärna såge, att sjömanshusen finge behålla statsbidraget oförändrat. Detta skulle möjligen medgiva någon höjning av understödsbeloppen, vilket vore såväl önskvärt som välbehövligt. — *Direktionen för sjömanshuset i Malmö* håller före, att statsbidraget icke bör minskas, enär i annat fall de till sjömanshusens förfogande

ställda medlen skulle kunna visa sig otillräckliga för understödsverksamheten. — *Direktionen för sjömanshuset i Sundsvall* säger sig förutsätta, att staten, därest tonavgifterna skulle minskas eller helt upphöra, skulle lämna garanti för motsvarande bidrag till sjömanshusen, så att dessas verksamhet icke bleve lidande av den föreslagna omläggningen.

Den av utredningen för hyresavgifternas förräntning valda räntefoten av 3 procent anses av *försäkringsinspektionen* väl låg, därest — såsom inspektionen förutsätter — självkostnadsgrunder åsyftats. Tidigare torde vid sådana grunder icke lägre räntefot än 4 procent hava tillämpats. Visserligen hade vid allmänna tjänstepensionsreglementets antagande år 1941 beräkningarna av statstjänstemännens pensionsavdrag till viss del grundats på en räntefot av 3 procent, men av uttalande i propositionen av vederbörande departementschef framginge, att detta förhållande icke finge tolkas som ett uttryck för den uppfattningen, att räntefoten vid självkostnadsgrunder borde vara den sist angivna. För flertalet livförsäkringsbolag gällde, att premiereserven för försäkringar, vilka meddelats före den 27 augusti 1938 — i fråga om folkförsäkring före den 16 september 1938 — skulle beräknas efter en räntefot av 3 procent. Då något krav från tillsynsmyndighetens sida på sänkning av denna räntefot icke rests, innebure detta, att densamma alltjämt ansåges ligga väsentligt under den räntefot, som kunde komma i fråga vid självkostnadsgrunder.

De säregna förhållanden, under vilka sjöfolket utövar sitt yrke, hava sedan lång tid tillbaka såväl i Sverige som annorstädes ansetts påkalla speciella åtgärder från det allmännas sida i syfte att tillförsäkra sjömännen drägliga arbets- och levnadsvillkor. För vårt lands vidkommande må i detta sammanhang erinras om nu gällande sjömanslag, vilken reglerar sjömännens tjänsteavtal, samt om sjöarbetstidslagen, sjömanshuskungörelsen och befälsförordningen. Vidare märkes ett flertal författningar om sjömännens kosthåll och bostäder, om ersättning för förlorade effekter vid fartygs förolyckande, om tjänstgöringsbetyg för sjömän o. s. v. Genom den av sjömanshusen bedrivna understödsverksamheten och det av handelsflottans pensionsanstalt handhavda pensionsväsendet har samhället vidare givit uttryck åt sin önskan att lämna ekonomiskt stöd åt de sjömän, vilka av överårighet eller invaliditet satts ur stånd att genom eget arbete förskaffa sig sitt livsuppehälle.

Även om det hittillsvarande statliga understöds- och pensionsväsendet för sjöfolk efter nutida måttstock måste anses erbjuda blygsamma förmåner, så innebär det dock ett erkännande av att det allmänna icke bör lämna de uttjänta sjömännens särskilda försörjningssvårigheter utan beaktande. En menig sjöman blir, såsom utredningen framhållit, i regel redan vid 50 å 55 års ålder ur stånd att längre erhålla anställning i yrket, och hans förutsättningar att genom annat arbete livnära sig äro starkt begränsade, särskilt om han under sin tjänstgöring till sjöss haft ringa eller ingen möjlighet att uppehålla kontakt med hemorten. Det förefaller naturligt att detta för sjömännen säregna förhållande återspeglar sig i sociallagstiftningen. En ytterligare anled-

*Departements-
chefen.*

ning för det allmänna att särskilt vårda sig om de till vidare sjöttjänst oförmögna sjömännen synes den omständigheten utgöra, att dessa sjömän — och då i synnerhet de som gjort tjänst i utrikes fart — tidigare i långt mindre mån än flertalet andra medborgare haft nytta och glädje av de olika föranstaltningar, till vilkas bekostande de dock genom sina skatter bidragit.

Det nu framlagda förslaget syftar till att åstadkomma en sjöfolkspensionering, som väsentligen underlättar vederbörandes försörjningsproblem. Enär förslaget, såsom kommerskollegium anført, torde innebära ett tillgodoseende av det mest trängande behovet av förbättrad pensionering för sjöfolket med förhållandevis små kostnader för det allmänna, anser jag detsamma väl lämpa sig såsom grundval för nya bestämmelser på förevarande område. Den förbättring av sjöfolkets pensionsförhållanden, som därmed skulle vinnas, synes även stå i god överensstämmelse med de åtgärder, vilka tidigare i olika avseenden vidtagits till beredande av gynnsammare levnadsvillkor för sjömännen, och torde jämväl vara ägnad att motverka den benägenhet att redan vid unga år söka sig bort från det en gång valda yrket, vilken enligt vad utredningen visat gör sig gällande hos sjöfolket.

I likhet med utredningen har jag funnit övertygande skäl tala för att den obligatoriska sjöfolkspensioneringen icke heller för framtiden bör avse andra sjömän än sådana som tjänstgöra i utrikes fart. Även om viss inrikes sjöfart ur de synpunkter, vilka i detta sammanhang kunna anläggas, föga skiljer sig från en del av utrikesfarten, torde, såsom utredningen framhållit, av praktiska skäl någon annan gränsdragning än den nyss angivna icke kunna förordas. Genom den frivilliga pensionsförsäkring, som enligt utredningens förslag — vilket jag härulinnan biträder — skall ingå såsom ett led i den av handelsflottans pensionsanstalt bedrivna verksamheten, beredes ökad möjlighet för de i inrikes fart anställda sjömännen att i den omfattning de själva finna lämpligt säkerställa sin ålderdomsförsörjning. Längre syftande åtgärder böra enligt min mening icke nu vidtagas i detta hänseende.

Vad angår sjömän, tillhörande befälsklassen, avses med det nu framlagda förslaget icke någon förbättring i dem från handelsflottans pensionsanstalt nu tillkommande pensionsförmåner. Utredningen anser nämligen, att befälets pensionsfråga genom tillkomsten av sjöbefälets pensionskassa för framtiden lösts på ett i huvudsak tillfredsställande sätt. Detta omdöme torde äga sin riktighet. Emellertid uppställer sig den frågan, om icke vid sådant förhållande pensionsanstaltens befattning med befälets pensionering borde helt upphöra. Jag har vid övervägande av denna fråga funnit de av utredningen mot en dylik åtgärd anförda skälen övertygande. Att nu beröva befälet de å bidrag av allmänna medel grundade pensionsförmåner, som denna personalgrupp i överensstämmelse med hävdvunnen ordning åtnjuter, torde, såsom utredningen framhållit, vara uteslutet, och de administrativa lättnader för anstalten, vilka genom en omläggning av sättet för dessa förmånars utanordnande skulle kunna uppnås, synas vara av så ringa betydelse, att någon förändring i sistnämnda hänseende icke kan anses påkallad.

Utredningen har ansett sig icke kunna tillstyrka införande av obligatorisk familjepensionering. De av utredningen till stöd för denna sin uppfattning åberopade skälen synas mig vara så vägande, att jag icke kan förorda ett frångående av utredningens förslag på denna punkt. Vid sådant förhållande torde icke heller frivillig familjepensionering genom pensionsanstaltens försorg, varom önskemål uttalats, böra komma i fråga.

Då det gäller att söka genomföra en förbättrad sjöfolkspensionering, är det visserligen naturligt att i första hand låta sjömännen själva och deras arbetsgivare bidraga till de ökade kostnaderna för pensionssystemets finansiering. Med hänsyn till vad jag tidigare anfört torde det dock vara motiverat, att jämväl staten lämnar bidrag till pensionsförbättringen. Den avvägning av pensionskostnaderna mellan sjömännen, redarna och staten, som innefattas i det förslag, varom enighet uppnåtts inom utredningen, synes mig kunna godtagas såsom skälig och lämplig. De mot densamma från olika håll gjorda erinringarna böra således enligt min mening icke föranleda något avsteg från den av utredningen föreslagna finansieringsplanen.

Enär förslaget syftar till en försäkringsmässigt uppbyggd och alltså fullt betryggande pensionering, har utredningen icke ansett tillrådligt att, såsom nu sker, ens till någon del grunda pensioneringen på den tidvis starkt fluktuerande tonavgiftsuppbörden. Utredningen har därför föreslagit, att denna uppbörd skall — fränsett det mindre belopp som inbetalas till statskontoret såsom ersättning för sjömanshusen tillerkänd tjänstbrevsrätt — helt tillgodoföras sjömanshusen. Då dessa därmed skulle få sina årsinkomster av tonavgifter ökade med ett belopp, som utredningen uppskattat till i medeltal 200 000 kronor, medan handelsflottans pensionsanstalts inkomster skulle minskas med motsvarande belopp, skall enligt utredningens finansieringsplan statens årliga bidrag till sjömanshusens förvaltningskostnader nedsättas från nu utgående 356 000 kronor till 156 000 kronor och statens bidrag till pensionsanstalten i stället höjas med 200 000 kronor. Vad utredningen sålunda föreslagit anser jag mig böra biträda. Enligt planen kommer sjömanshusens verksamhet att än mera än vad nu är fallet bero av de belopp, som inflyta i tonavgifter. Därest den under kriget inträdda minskningen i tonavgiftsuppbörden skulle bliva bestående under en längre tid framåt, lärers därför måhända frågan om storleken av statens bidrag till sjömanshusens förvaltningskostnader framdeles få tagas under omprövning.

Utredningen har vid beräklandet av hyresavgiftspensionerna utgått från en förräntning av sjömannens avgifter efter 3 procent. Denna räntefot har försäkringsinspektionen ansett för låg. Med nuvarande allmänna ränteläge torde emellertid en högre räntesats knappast vara att förorda, särskilt om man betänker att i detta fall den försäkringsmässigt uppbyggda ålderdomspensioneringen är avsedd att kompletteras med efter behovsprövning utgående rena understöd åt de försäkrade i händelse av invaliditet. Jag vill i detta sammanhang erinra om att pensionsstyrelsen för närvarande beträffande sin på frivilliga avgifter grundade försäkring icke har att räkna med bättre förräntning än efter 2.75 procent och att handelsflottans pensionsanstalt en-

ligt nu gällande reglemente likaledes tillämpar sistnämnda räntefot. Slutligen må framhållas att enligt det av utredningen framlagda förslaget till instruktion för anstalten skall inom fem år, räknat från och med den 1 juli 1944, samt därefter minst vart femte år av försäkringstekniskt och statistiskt sakkunnig person verkställas utredning, huruvida de för anstalten gällande pensioneringsföreskrifterna kunna anses svara mot de tillgångar och inkomster, över vilka anstalten för framtiden kan beräknas förfoga. Genom denna anordning — till vilken motsvarighet redan finnes i 1939 års reglemente för anstalten och om vars lämplighet delade meningar icke torde råda — skapas trygghet för att eventuella förändringar i ränteläget eller andra omständigheter, av vilka pensionsbeloppens storlek skäligen bör röna inverkan, icke kunna under någon längre tid förbli obeaktade av anstaltens direktion, vilken det enligt såväl gällande reglemente som instruktionsförslaget åligger att jämte eget yttrande till Kungl. Maj:t överlämna utredningens resultat med de förslag till åtgärder, vartill detsamma må kunna föranleda.

Förslag till lag om avgifter för sjöfolks pensionering.

Under erinran att nuvarande bestämmelser angående hyresavgift återfinnas i den av Kungl. Maj:t i administrativ väg utfärdade sjömanshuskungörelsen framhåller *utredningen* att, därest i enlighet med utredningens förslag — samtidigt med att hyresavgiften för manskapets del höjes till 6 procent — redarna förpliktas bidra till manskapspensioneringen med viss avgift, de grundläggande bestämmelserna i ämnet torde böra sammanföras i en av Konungen och riksdagen gemensamt stiftad lag.

1 §.

Som motivering för sitt förslag i denna del har *utredningen* anfört följande:

I lagens 1 § har avgiftsskyldigheten fastslagits.

Avgiftsskyldighet har knutits till pensionsrätten. Såsom förutsättning för rätt till pension torde i anslutning till vad tidigare föreslagits och vad för närvarande gäller böra fordras, att sjömannen varit påmönstrad för utrikes fart å svenskt handelsfartyg. Angående skyldighet att påmönstra stadgas i 33 § sjömanshuskungörelsen. Sådan skyldighet åvilar, då fråga är om svenskt handelsfartyg om 20 registertons nettodräktighet eller däröver i utrikes fart, dels den egentliga besättningen, dels ock de i 70 och 71 §§ sjömanslagen avsedda, å fartyget anställda personer, vilka icke äro att hänföra till den egentliga besättningen. Till sistnämnda kategori räknas huvudsakligen viss intendenturpersonal, som knappast idkar sjöfart såsom yrke och som i allmänhet mera tillfälligt tagit anställning å handelsfartyg.

Vad med handelsfartyg skall förstås torde böra angivas i överensstämmelse med vad därutinnan gäller enligt sjömanshuskungörelsen. Enligt 1 § 1 mom. sista stycket nämnda kungörelse avses med handelsfartyg sådant fartyg, som nyttjas till handelssjöfart eller resandes fortskaffande eller till annat ändamål, som med handelssjöfarten äger gemenskap, såsom bogsering, isbrytning, bärgnings- och dykeriföretag. Motsvarande bestämmelse finnes i

§ 2 befälsförelörden. En definition av denna innebörd föreslås av utredningen skola intagas i lagens 2 §.

Rätt till pension synes allenast böra tillkomma svenska medborgare. Det torde ej finnas skäl att göra utlänning delaktig av en pensionering, som svenska staten anordnar och understöder i syfte bl. a. att höja den svenska sjömanskåren. Vid sådant förhållande synes ej heller avgiftsplikt böra ifrågakomma beträffande annan sjöman än svensk. Detta gäller såväl hyresavgiften som redareavgiften. Vad angår redareavgiften kunde visserligen tänkas att låta redaren vidkännas sin avgift jämväl för å fartyget anställt utländskt sjöfolk. Avgiften skulle emellertid i sådant fall ur redarens synpunkt knappast te sig som ett bidrag till hos honom anställd sjömans pensionering utan snarare som en straffavgift, vilken utginge under förhållanden, över vilka han ej alltid kan råda. Praktiska skäl ur kontrollsynpunkt tala även för att redareavgift ej betalas för annan sjöman än sådan, för vilken erlägges hyresavgift. Utredningen förutsätter, att den omständigheten, att redareavgift sålunda icke uttages för utländsk sjöman, ej kommer att påverka redarna vid anställning av besättningsmän. Erinras må i detta sammanhang om stadgandet i 35 § 1 b) sjömanshushållningen, enligt vilket vid påmönstring av besättning skall tillses, att minst två tredjedelar, befälhavaren medräknad, består av svenska medborgare.

Redareavgift skall erläggas allenast för andra sjöman än sådana i befälsställning. Till befäl hänförs utredningen i detta sammanhang dels befälhavare, styrmän och maskinister, dels ock radiotelegrafister. En gränsdragning i pensionshänseende mellan befäl och andra sjöman efter denna linje torde med hänsyn till vederbörandes tjänstekvalifikationer, tjänsteställning och villkor i övrigt kunna anses i stort sett tillfredsställande. Den ansluter sig till vad som tillämpats sedan pensionsanstaltens bildande. Till befäl kommer enligt denna indelning i huvudsak att hänföras sjöman med behörighet, grundad på navigationsskola. Navigationsskoleutbildning fordras sålunda vad angår däcksbefäl lägst för vinnande av behörighet såsom skeppare av 1:sta klass och vad angår maskinbefäl lägst för behörighet såsom maskinist av 3:dje klass. Radiotelegrafisterna med sin specialutbildning intaga en särställning. Enligt vad som framgår av den tidigare redogörelsen kunna emellertid jämväl dessa försäkras till erhållande av pension i sjöbefälets pensionskassa.

Avgörande för huruvida sjömannen skall anses såsom befäl eller manskap blir icke vederbörandes behörighet i och för sig utan hans tjänsteställning ombord å fartyget i varje särskilt fall. Om sjömannen påmönstrar å fartyget såsom befälhavare, styrman, maskinist eller radiotelegrafist och i sjömansrullan införes i sådan egenskap, skall han i avgiftshänseende betraktas som befäl, oavsett om han innehar för tjänsten i vanliga fall föreskriven behörighet eller ej. Påmönstrar sjöman och införes han i sjömansrullan i annan egenskap än nu nämnda, blir han i avgiftshänseende att anse såsom manskap, även om han skulle vara behörig att tjänstgöra såsom befälhavare, styrman, maskinist eller radiotelegrafist.

Den av utredningen föreslagna begränsningen av lagens tillämpningsområde till svenska sjöman har påtalats av *ångfartygsbefälhavaresällskapet*, som håller före, att det icke vore rättvist och lätt skulle kunna leda till missnöje hos det svenska manskapet, om de utländska sjömännen i fortsättningen skulle utfå sin avlöning ograverad, medan de svenska sjömännen måste avstå 6 procent av hyran utan att med visshet kunna påräkna någon fördel därav. Även om utländska sjöman icke brukade uppgå till något större antal å

svenska fartyg i fart på Östersjön, Nordsjön och Medelhavet, vore förhållandena i detta hänseende annorlunda å de fartyg, vilka sysselsattes i transocean fart. Sådana tvingades ofta att påmönstra utländskt manskap i avsevärd omfattning. *Direktionen för sjömanshuset i Karlskrona* anför, att viss avgift borde upptagas även av utländsk sjöman till förhindrande av att de svenska sjömännen i ekonomiskt hänseende komme i alltför oförmånlig ställning vid jämförelse med utländskt sjöfolk. — *Kommerskollegium*, som tagit del av sällskapet och direktionens yttranden, säger sig icke vilja bestrida, att de av sällskapet uttalade farhågorna kunde äga visst fog. Även vad anginge redarna kunde befrielsen från redareavgift måhända inverka vid anställande av besättningsmän, så att utländska sjömän föredroges framför svenska. Emellertid syntes en avgift av den storleksordning, varom här vore fråga, icke skäligen kunna åläggas utländsk sjöman utan att han samtidigt erhöle möjlighet att vid uppnådd pensionsålder antingen återfå erlagda hyresavgifter eller också lyfta pension åtminstone med belopp, som försäkringstekniskt svarade mot hans inbetalda hyresavgifter. Då kollegium, i likhet med utredningen, ansåge att någon rätt till pension från handelsflottans pensionsanstalt i allt fall icke för närvarande borde tillerkännas utländska sjömän, funne sig kollegium jämväl böra biträda utredningens förslag, att hyresavgift och redareavgift endast skulle erläggas för svenska sjömän. Kollegium föreställde sig emellertid, att frågan om ändring av bestämmelserna i syfte att få utländska sjömän, som tjänstgjorde å svenska handelsfartyg, i en eller annan form anslutna till pensionssystemet framdeles kunde tagas under förnyat överbäggande, därest farhågorna för att olikheten mellan svenskt och utländskt sjöfolk i avgiftshänseende skulle medföra olägenheter och misstämning ombord komme att efter bestämmelsernas ikraftträdande i någon avsevärd grad besannas.

Frågan om gränsdragningen mellan befäls- och manskapsklasserna har upptagits till behandling i ett flertal yttranden. *Direktionen för sjömanshuset i Kalmar* anför, att utredningen vid sjöfolkets uppdelande i två klasser utgått från att pensionsfrågan för befälets del vore tillfredsställande ordnad genom anslutning till sjöbefälets pensionskassa eller liknande företag. Så vore emellertid ej alltid förhållandet, i det att exempelvis flertalet befälhavare å motorsegelfartyg icke anslutit sig till någon pensionskassa. Dessa bleve alltså hänvisade till frivillig pensionsförsäkring i handelsflottans pensionsanstalt. Enär en sådan anordning icke kunde anses helt tillfredsställande, vore det önskvärt, att befälsperson, som icke vore ansluten till sjöbefälets pensionskassa eller annan godkänd pensionsinrättning, i avgiftshänseende jämställdes med sjöman av manskapsklassen. Därigenom skulle även ernås en tydligare gräns för avgifternas bestämmande. — *Svenska sjöfolksförbundet* hemställer, att sjöman, som icke är befälhavare, styrman, maskinist eller radiotelegrafist men visar, att han i samförstånd med det rederi, hos vilket han är anställd, anslutit sig till erkänd pensionskassa och har möjlighet att därifrån erhålla pension, likvärdig med den han eljest skulle erhålla från handelsflottans pensionsanstalt, måtte jämställas med nyssnämnda ka-

tegorier. Det förekomme nämligen i vissa rederier, att kökspersonal redan vore pensionsförsäkrad, och för densamma skulle den dubbla premiebetalningen bli alltför betungande. Liknande uttalanden ha gjorts av *Sveriges allmänna sjöfartsförening*, *Sveriges fartygsbefälsförening* och *Sveriges radiotelegrafistförening*.

Kommerskollegium har i sitt yttrande framhållit, att orsaken till att de båda klasserna av utredningen avgränsats på sätt som skett vore — förutom den omständigheten, att utredningens uppdrag närmast avsett förbättring av pensioneringen för sjöfolk i manskapsklassen — att befälhavare, styrmän, maskinister och radiotelegrafister fått sin pensionsfråga löst genom anslutning till sjöbefälets pensionskassa. Härefter har kollegium anfört följande:

I och för sig torde intet vara att erinra mot att de sjömän, som avtalsvis fått sin pensionering tillfredsställande ordnad på annat sätt än genom statens medverkan, undantagas från den avsedda pensionsförbättringen. Härvid är emellertid att märka, att klassindelningen icke direkt grundar sig på vederbörandes ställning i pensionshänseende, utan fall förekomma, där sjömän, som avsetts skola tillhöra befälsklassen, icke hava pensionsrätt i nämnda pensionskassa eller annan erkänd pensionsinrättning, medan å andra sidan en till manskapsklassen hänförd sjöman kan tillhöra sådan inrättning. Med hänsyn till att klassindelningen sålunda är i viss mån irrationell har Sveriges allmänna sjöfartsförening föreslagit, att det till manskapsklassen hänförliga sjöfolket skall angivas omfatta »annan sjöman än sådan, som är ansluten till sjöbefälets pensionskassa eller däremot svarande, för ändamålet godkänd pensionsinrättning». Även om en dylik gränsbestämning principiellt sett vore riktigare, kan kollegium av praktiska skäl icke ansluta sig till förslaget härutinnan. En sådan bestämmelse skulle nämligen nödvändiggöra prövning i varje särskilt fall, huruvida sjöman, som avmönstras, tillhör den ena eller den andra klassen. Kontrollen över hyresavgifternas och redareavgifternas beräkning skulle därigenom i mycket hög grad försvåras och i många fall rent av omöjliggöras. Kollegium anser därför den av utredningen föreslagna gränsdragningen, vilken direkt hänför sig till sjömansrullans uppgift om sjömannens tjänsteställning ombord, vara den ur tillämpningssynpunkt fördelaktigaste.

Emellertid vill kollegium ifrågasätta, huruvida gränsen mellan befäls- och manskapsklassen behöver fastläsas i själva lagen om avgifter för sjöfolks pensionering. Särskilt skulle överförande, i den mån så finnes önskvärt, från manskaps- till befälsklassen av viss bemanningsgrupp, som vunnit kollektiv anslutning till enskild pensionsinrättning, underlättas, därest Kungl. Maj:t kunde utan riksdagens hörande besluta därom. Då kollegium anser, att en dylik anordning skulle bidra till en smidigare anpassning av pensionssystemet till behovet, vill kollegium föreslå, att 1 § i lagen erhåller ett tillägg, varigenom Kungl. Maj:t lämnas befogenhet att, där särskilda skäl därtill föranleda, föreskriva, att viss bemanningskategori skall i avgiftshänseende likställas med befälhavare, styrman, maskinist och radiotelegrafist.

Direktionen för handelsflottans pensionsanstalt har i nu förevarande fråga uttalat samma önskemål som kommerskollegium.

Svenska stewartsföreningen håller före, att stewarter i pensionshänseende böra jämsställas med befälhavare, styrmän, maskinister och radiotelegrafister. Till stöd för denna åsikt har föreningen anfört följande:

De i utredningens allmänna motivering av vissa statistiska undersökningar dragna slutsatserna rörande tiden för kvarstående i tjänst, arbetslöshet, familjebildning, anställning i land m. m. äro icke tillämpliga å stewarter. De statistiska utredningarna avse all kökspersonal, såväl manlig som kvinnlig, och omfatta jämväl uppassar- och kökspersonalen på de stora passagerarfartygen. Av hela gruppen kökspersonal utgöra stewarterna endast omkring 15 procent. Det torde icke föreligga någon som helst skillnad mellan stewarter, å ena, samt däcks- och maskinbefäl ävensom radiotelegrafister, å andra sidan, i nyssnämnda hänseenden. Stewarter äro i minst lika stor utsträckning som däcks- och maskinbefäl permanent knutna till vissa rederier. Deras levnadsstandard motsvarar väl levnadsstandarden för en mycket stor del av däcks- och maskinbefälet. De kvarstanna till sjöss lika länge som detta befäl, och giftermålsfrekvensen bland stewarter torde icke understiga giftermålsfrekvensen hos däcks- och maskinbefäl. Arbetslöshet förekommer inom gruppen stewarter förmodligen icke oftare än bland däcks- och maskinbefälet, och det torde i allt fall bland maskinbefälet i mycket högre grad än bland stewarter förekomma övergång till anställning i land. En steward börjar i allmänhet till sjöss vid mycket unga år och kvarstår i tjänst till pensionsåldern. Redan nu anförda skäl giva enligt föreningens uppfattning tydligt vid handen, att någon anledning att i pensionsavseende skilja mellan stewarter, å ena, samt däcks- och maskinbefäl ävensom radiotelegrafister, å andra sidan, icke föreligger.

En överföring till svenska sjöfolksförbundet torde inom kort komma att ske av all till föreningen ansluten kökspersonal, som icke tillhör gruppen stewarter, varefter föreningen kommer att bestå enbart av personal, som utövar befäl över intendenturavdelningen å fartyg. Flera bolag hava redan låtit sina stewarter inträda i de av rederierna för befälet ombord bildade erkända pensionskassorna. Det skulle vara fullständigt orimligt, om steward, som vunnit anslutning till någon sådan pensionskassa, skulle tvingas att lämna denna med dess avsevärt bättre förmåner för att övergå till handelsflottans pensionsanstalt. Någon möjlighet för steward att erlägga avgift till två kassor föreligger på grund av ekonomiska förhållanden icke.

Det förmärkes en bestämd tendens hos i varje fall större rederier att i pensionsavseende jämställa stewarter med övrigt befäl ombord. Denna tendens har redan i några fall medfört positiva resultat. Underhandlingar hava påbörjats om anslutning till sjöbefälets pensionskassa, och dessa komma att fortsättas av föreningen. Fartygsbefälsföreningen och maskinbefälsförbundet hava förklarat sig icke hava något att invända mot att stewarterna upptagas i kassan. En utökning av dess medlemsantal med stewarter innebär endast en fördel för densamma.

*Departements-
chefen.*

De av utredningen uppdragna riktlinjerna för bestridandet av kostnaderna för sjöfolkspensioneringen återfinnas i lagförslagets 1 §, i vilken stadgas skyldighet för sjömännen att erlägga hyresavgifter och för redarna att utgiva bidrag till de meniga sjömännens pensionering i form av redareavgifter, varjämte anslag av statsmedel förutsättes. Rätt till pension skall enligt förslaget tillkomma allenast svenska sjömän, vilka varit påmönstrade för utrikes fart å svenskt handelsfartyg, och enär avgiftsskyldigheten knutits till pensionsrätten, skola avgifter icke erläggas för utländskt sjöfolk, som tjänstgör i den svenska handelsflottan. Att icke jämväl utlänningar omfattas av förslaget har, såsom framgår av redogörelsen för de däröver avgivna yttrandena, icke undgått kritik, men i likhet med kommerskollegium anser jag förslaget på denna punkt böra tills vidare godtagas.

Gränsen i pensionshänseende mellan befäls- och manskapsklasserna har av utredningen fastställts genom uppräknings av de bemanningskategorier, vilka ansetts icke höra hänföras till manskapsklassen. För dessa skall redareavgift icke utgå, och själva skola de enligt lagförslaget 3 § i hyresavgift erlägga allenast 1 procent av hyran, under det att för manskapsklassen hyresavgiften uppgår till 6 procent och redareavgiften till 3½ procent. Gränsdragningen kommer således att bliva av stor ekonomisk betydelse för vederbörande. Utredningen har vid stadgandets avfattande utgått från att vissa grupper av ombordanställda, nämligen befälhavare, styrmän, maskinister och radiotelegrafister, efter inrättandet av sjöbefälets pensionskassa och vissa andra liknande företag genom avtal uppnått en särställning i pensionshänseende, jämfört med övriga sjömän, och detta antagande håller i stort sett streck, men undantag givas i såväl ena som andra riktningen. Lika med kommerskollegium anser jag det icke kunna komma i fråga att låta omständigheterna i det enskilda fallet bliva avgörande för vederbörandes ställning i pensionshänseende enligt nu föreliggande lagförslag, utan man torde böra genom angivande av de personalgrupper, vilka äro att i pensionshänseende hänföra till befälsklassen, söka ernå en härutinnan åtminstone genomsnittligt sett riktig indelning av sjöfolket. Att de av utredningen till denna klass räknade bemanningskategorierna rätteligen höra hemma därstädes torde vara uppenbart. Emellertid synes det kunna ifrågasättas, huruvida icke möjlighet bör hållas öppen att infoga ytterligare en eller annan personalgrupp i denna klass. Därest exempelvis stewarterna vinna anslutning till sjöbefälets pensionskassa eller annan därmed jämförlig enskild pensionsinrättning — vilket med hänsyn till vad svenska stewartsföreningen anfört icke kan anses uteslutet — komma de att i pensionshänseende intaga i huvudsak samma ställning som flertalet befälhavare, styrmän, maskinister och radiotelegrafister och böra då icke belastas med den för manskapsklassen föreslagna avgiftsskyldigheten. Att redan nu giva ifrågavarande lag en sådan avfattning, att stewarterna därigenom bliva inlemmade i befälsklassen, anser jag mig likväl icke kunna tillstyrka, enär de av föreningen omförmälda underhandlingarna ännu icke lett till något avgörande i antydd riktning. Jag vill därför i likhet med kommerskollegium och direktionen för handelsflottans pensionsanstalt förorda, att Kungl. Maj:t genom lagstadgande tillerkännes befogenhet att verkställa den överflyttning av personalgrupp från manskaps- till befälsklassen, vartill Kungl. Maj:t kan finna anledning. Härigenom skulle enligt min mening avgiftssystemets smidiga anpassande efter de faktiska förhållandena i önskvärd grad underlättas. Ur formell synpunkt lär någon erinran knappast kunna riktas mot en dylik anordning, vilken ju endast skulle innebära, att i lagen lämnas befogenhet för Kungl. Maj:t att i viss omfattning minska sjömannens och redarnas avgiftsskyldighet. — De sjömän, tillhörande befälsklassen, vilka av en eller annan anledning icke kunna vinna anslutning till någon av sjöfolkets enskilda pensionsinrättningar, synas i överensstämmelse med utredningens förslag böra erhålla möjlighet att trygga sin ålderdomsför-sörjning genom frivillig pensionsförsäkring i handelsflottans pensionsanstalt.

Den av utredningen föreslagna avfattningen av nu ifrågavarande lagrum har inom departementet underkastats viss omarbetning. Någon ändring i lagrummets sakliga innehåll har därmed icke åsyftats. De nyss behandlade bestämmelserna rörande gränsdragningen mellan befäls- och manskapsklasserna hava ansetts böra upptagas i 3 §.

2 §.

Utredningen har anfört:

Enligt förevarande paragraf första stycket skall såsom sjöman i lagens mening allenast den anses, som är inskriven vid sjömanshus. För den, vilken icke är sålunda inskriven, skall alltså ej, även om han påmönstrat svenskt handelsfartyg för utrikes fart, utgå vare sig hyresavgift eller redareavgift.

Utredningen förutsätter, att den för pensionens beräkning erforderliga individuella kontrollen över sjömannens tjänstgöringstid och storleken av erlagda avgifter skall, liksom hittills, omhänderhavas av sjömanshusen. För närvarande föres ej vid handelsflottans pensionsanstalt något register över andra sjömän än sådana, som äro i åtnjutande av pension. Sjöman, som ännu ej beviljats pension, finnes ej redovisad hos pensionsanstalten utan endast hos vederbörande sjömanshus, som alltså kan sägas för pensionsanstaltens räkning föra försäkringsregister över sjömännen intill den tidpunkt, då pension beviljas. Först då överlämnas sjömanshusets uppgifter angående den pensionsberättigade till pensionsanstalten, som på grundval av dessa uppgifter uträknar pensionsbeloppet.

Vid sjömanshusen voro år 1941 inskrivna 50 037 sjömän. Häre äro emellertid inräknade 13 372, vilka enligt förut gällande bestämmelser kvarstodo allenast med hänsyn till värnpliktsredovisningen. Övriga 36 665 äro sådana sjömän, som under de senaste fyra åren idkat sjöfart; annan sjöman skall nämligen, jämlikt 16 § sjömanshuskungörelsen, avföras ur det vid sjömanshuset förda registret. Då i ett försäkringsregister finge upptagas var och en, som erlagt hyresavgift, oavsett om vederbörande kvarstode såsom inskriven vid sjömanshus eller ej, skulle ett dylikt register bliva mycket omfattande. Det skulle i själva verket bliva ett slags centralregister över svenskt sjöfolk. Att för närvarande vid pensionsanstalten upplägga ett sådant register skulle, med hänsyn till den registrering som äger rum vid sjömanshusen, innebära en dubbelorganisation. Uppläggandet och förandet av detta register skulle också bliva förenat med ej oväsentliga kostnader. En sådan lösning av frågan synes därför utesluten. Så länge sjömanshusens registrering består, bör denna utnyttjas jämväl för pensionsanstaltens syften.

Emellertid medför den omständigheten, att pensionsanstalten sålunda saknar försäkringsregister och för erhållande av uppgifter angående andra försäkringstagare än dem, vilka tillerkänts pension, är hänvisad till sjömanshusen, otvivelaktigt olägenheter. Dessa skulle mildras, om nuvarande registrering hos anstalten utvidgades till att omfatta sådana sjömän, som vid uppnådd pensionsålder kvarstå såsom inskrivna vid sjömanshusen. Utredningen förordar, att en dylik utvidgad registrering tages under övervägande av pensionsanstaltens direktion.

Skola sjömanshusen, såsom utredningen förutsätter, alltjämt kunna fullgöra den registreringsverksamhet, som där för närvarande sker, måste sjömännen vara inskrivna vid sjömanshus. Inskrivning vid sjömanshus är också enligt gällande bestämmelser en förutsättning för skyldighet att erlagga hyresavgift, såvitt angår sådana å fartyget anställda personer, som ej tillhöra den egentliga besättningen. Att beträffande sjömän, tillhörande den egentliga besätt-

ningen, krav å inskrivning vid sjömanshus ej särskilt uppställt, torde sammanhånga med att dylika sjömän likväl regelmässigt äro inskrivna (jfr 35 § sjömanshuskungörelsen). Genom att fordran på inskrivning uppehålles vinnas, förutom nyssberörda fördel i fråga om kontrollen, att sådana å fartyget anställda personer, vilka ej äro att hänföra till den egentliga besättningen, exempelvis personal för uppässning av passagerare, icke ovillkorligen bliva i pensions- och avgiftshänseende jämställda med det verkliga sjöfolket. Beträffande sådana personer föreligga ej samma skäl för obligatorisk pensionsförsäkring som beträffande den egentliga besättningen. Huruvida de skola inordnas i pensionssystemet torde lämpligen få bliva beroende av dem själva. Härvid synes liksom nu inskrivning vid sjömanshus vara en lämplig skiljelinje. Det må framhållas, att jämlikt 13 § sjömanshuskungörelsen rätt att vinna inskrivning vid sjömanshus står öppen för envar, som kan visa eller göra sannolikt, att han vunnit eller skall vinna anställning å handelsfartyg, samt uppfyller vissa villkor med avseende å hälsotillstånd m. m.

I andra stycket av paragrafen har intagits den i det föregående berörda definitionen å handelsfartyg.

Kommerskollegium har framhållit, att det av första stycket i denna paragraf följde, att alla sjömän, som icke vore inskrivna vid sjömanshus, bleve undantagna från pensionsregleringen. Då en dylik begränsning, vilken för övrigt överensstämde med nu gällande föreskrifter, syntes nödvändig med hänsyn till bl. a. redovisningen av vederbörandes sjötid, hade kollegium i och för sig intet att erinra häremot. Det förtjänade dock uppmärksammas, att ovillkorlig skyldighet att vara inskriven vid sjömanshus enligt 35 respektive 37 § i gällande sjömanshuskungörelse endast funnes i avseende å sjöman, som tillhörde den egentliga besättningen å mönstringspliktiga fartyg. Således vore, förutom besättningsmän å mönstringsfria fartyg, d. v. s. huvudsakligen fartyg i inrikes fart, även ombordanställda å mönstringspliktiga fartyg, vilka icke tillhörde den egentliga besättningen, såsom viss intendenturpersonal, skeppsläkare m. fl., ställda utanför den obligatoriska pensioneringen, såvida de icke inskreve sig vid sjömanshus. Emellertid mötte intet hinder för dylika befattningshavare att inskriva sig och därigenom bliva delaktiga av pensionsregleringen.

I likhet med kommerskollegium har jag intet att erinra mot förevarande bestämmelser i utredningens lagförslag. *Departementschefen.*

3 §.

Utredningen har anfört:

Enligt gällande bestämmelser i 22 § sjömanshuskungörelsen beräknas hyresavgift å sjömannens samtliga under tiden från påmönstringsdagen, inberäknat tiden för i omedelbar anslutning till avmönstringen infallande semester, intjänata kontanta avlöningsförmåner, med undantag av ersättning för kosthåll. Beträffande beräkningen av berörda avlöningsförmåner i vissa fall äro särskilda föreskrifter meddelade. Sålunda stadgas beträffande befälhavaren att, om skriftligt avtal ej är upprättat eller ej kan företes eller om befälhavaren åtnjuter andel av fartygets frakt (kaplake) eller av annan inkomst av resan eller andel av redarens vinst å rörelsen (lantiem), avlöningen

ej skall beräknas lägre än den hyra, som tillkommer den till avlöningen främste av besättningen å samma fartyg, med femtio procents förhöjning. Där avlöningsförmånerna till annan än befälhavaren utgå helt eller delvis i form av viss andel av inseglad frakt (segling på part, kaplake), skall hyresavgiften beräknas efter ett för motsvarande befattning ombord å fartyg av motsvarande storlek gängse hyresbelopp.

Utredningen har funnit sig böra i huvudsak godtaga de grunder för hyresavgiftens beräkning, som sålunda nu gälla. Den avvikelserna synes dock böra ske, att från de avlöningsförmåner, på vilka avgiften skall beräknas, undantagas ej blott, såsom nu, ersättning för kosthåll utan jämväl dels krigsrisk-ersättning dels ock övertidsersättning. Bestämmelser om krigsriskersättning funnos ej vid det nuvarande pensionsreglementets tillkomst. Dylik ersättning är av alldeles speciell art och synes ej vara av natur att böra grunda pensionsrätt. Vad övertidsersättningen beträffar tillmätas inom andra yrken dylik avlöningsförmån ej någon betydelse vid bestämmande av pension. Möjligheterna att förvärva sådan ersättning äro mycket olika för olika slag av sjöfart. Övertidsersättningens medtagande skulle försvåra hyresavgiftens beräkning och medföra olägenheter ur kontrollsynpunkt. Hyresavgiftens höjning för manskapet från en till sex procent synes slutligen vara ett skäl att icke inräkna ifrågakvarande avlöningsförmån bland dem, å vilka avgift skall utgå. För befälets del är övertidsersättningen av mindre betydelse, varför dess undantagande, på sätt här föreslås, blir för storleken av befäls pensionen utan nämnvärd praktisk innebörd.

De avlöningsförmåner, å vilka hyresavgiften sålunda bör beräknas, torde kunna sammanfattas under beteckningen sjömannens hyra. Avgiften bör liksom för närvarande utgå allenast för tid, under vilken sjömannen är för utrikes fart påmönstrad å svenskt handelsfartyg, tiden för i omedelbar anslutning till avmönstringen infallande semester inberäknad. De närmare föreskrifter, som härutöver i sjömanshushållningen äro meddelade beträffande avlöningsförmånernas beräkning, torde böra alltså gälla. De synas ej behöva intagas i lagen utan kunna kvarstå i nämnda kungörelse. Där synes också lämpligen kunna i förtydligande syfte inflyta en förklaring, i överensstämmelse med vad nyss anförts, angående vilka avlöningsförmåner, som skola inräknas i hyresbegreppet i här förevarande sammanhang.

Enligt vad utredningen i det följande föreslår torde pensionsåldern böra bestämmas till för befäl 60 år och för manskap 55 år. Hyresavgift synes ej lämpligen böra utgå efter uppnådd pensionsålder. Detta innebär, jämfört med vad nu gäller, en förkortning av avgiftstiden, som dock för befälets del inskränkes till 5 år. För manskapets vidkommande minskas avgiftstiden med 10 år. Härvid är emellertid att märka, dels att det torde höra till sällsyntheterna, att en menig sjöman kan, såsom för närvarande förutsättes, tjänstgöra till 65 års ålder, dels ock att hyresavgiften för menig sjöman enligt förslaget är avsevärt högre än den nuvarande. I överensstämmelse med vad förut anförts torde hyresavgiften för menig sjöman böra bestämmas till 6 procent. För befälet bibehålles en hyresavgift av 1 procent.

Huruvida den högre eller lägre avgiften skall erläggas beror, såsom redan nämnts, på den tjänstställning sjömannen vid tillfället intager ombord å fartyget. Under tjänstgöring som befäl erlägges den lägre avgiften. Återgå han därefter till tjänstgöring såsom menig, erlägges därunder den högre. Är sjöman påmönstrad i utrikes fart efter fyllda 55 år, skall hyresavgift alltså endast erläggas för den händelse han tjänstgör såsom befäl.

Redareavgiften har utredningen föreslagit skola bestämmas till 3 1/2 procent. Den bör utgå under samma tid och förutsättningar, som gälla beträffande den menige sjömannens hyresavgift. Har sjömannens avgiftsskyldighet upphört, skall sålunda ej heller redareavgift erläggas.

Sveriges fartygsbefälsförening har anfört att, därest sjömanshuskungörelsen ändrades på sådant sätt, att jämväl för de grupper, vilka i fortsättningen endast skulle inbetala 1 procent av hyran, avgift icke längre skulle beräknas å sådana inkomster utöver den fasta hyran som övertidsersättning och krigsriskärsättning, detta skulle innebära en allvarlig försämring. De avgifter, som enligt nu gällande bestämmelser belöpte å dessa inkomster, bleve säkerligen icke obetydliga. Föreningen ansåge därför, att hyresavgiften för de grupper, vilka skulle erlägga den lägre avgiften, såsom hittills borde beräknas å samtliga kontanta löneförmåner.

Kommerskollegium däremot har ansett, att utredningen anfört övertygande skäl för den föreslagna begränsningen av de löneförmåner, å vilka hyresavgift skulle utgå, samt har framhållit, att genom denna begränsning en återgång skulle ske till de före år 1939 tillämpade beräkningsgrunderna. *Kollegium* har likaledes biträtt utredningens förslag om sänkning av den åldersgräns, vid vilken skyldigheten att erlägga hyresavgift upphörde, från 65 år till 60 år för befälsklassen och till 55 år för manskapsklassen.

Jag har i likhet med *kommerskollegium* icke funnit något att erinra mot den av utredningen föreslagna metoden för beräkning av sjömans avgiftspliktiga inkomst. Vad nu ifrågavarande paragrafs innehåll beträffar föranleder förslaget intet annat yttrande från min sida än att det av mig vid behandlingen av 1 § förordade stadgandet om rätt för Kungl. Maj:t att överflytta viss personalgrupp från manskaps- till befälsklassen synes böra såsom ett särskilt stycke infogas i förevarande lagrum. I formellt hänseende har utredningens förslag inom departementet omarbetats för vinnande av större överskådlighet.

4 §.

Utredningen har uttalat, att närmare föreskrifter angående hur hyresavgift och redareavgift skola beräknas och erläggas borde ankomma på Kungl. Maj:t att meddela. I det föregående hade anförts, att vissa föreskrifter härutinnan borde intagas i sjömanshuskungörelsen. Det syntes lämpligt, att jämväl övriga erforderliga bestämmelser i ämnet infördes i nämnda kungörelse.

Jag delar utredningens uppfattning, att förevarande lag allenast bör innehålla de grundläggande bestämmelserna om avgiftsskyldigheten och att detaljföreskrifterna om avgifternas beräkning och erläggande hava sin plats i sjömanshuskungörelsen.

Lagens ikraftträdande.

Med hänsyn till önskvärdheten av att icke allt för kort tid skall stå till förfogande för förberedande åtgärder anser *utredningen*, att de nya pensionsbestämmelserna böra träda i tillämpning först den 1 juli 1944 och att förty jämväl nu förevarande lagbestämmelser böra träda i kraft nämnda dag.

Direktionen för sjömanshuset i Oskarshamn ifrågasätter, om den av utredningen föreslagna tidpunkten för de nya reglernas ikraftträdande är lämp-

lig. En stor del av den svenska handelsflottans fartyg funnes för närvarande utanför Skagerakspärren, och befälhavarnas å dessa fartyg möjligheter att brevledes komma i förbindelse med redarna vore starkt begränsade. Med ikraftträdandet borde därför anstå tills kriget upphört.

*Departements-
chefen.*

Jag anser det icke vara förenat med större olägenhet att nu bestämma tidpunkten för de nya bestämmelsernas ikraftträdande till den av utredningen förordade dagen. Därest uppskov skulle visa sig erforderligt, kan förslag härom framläggas för nästa års riksdag.

Vissa frågor angående pensionssystemets närmare utformning.

Därest riksdagen godkänner de riktlinjer för den nya pensionsordningen, vilka jag i det föregående tillstyrkt, lär det få ankomma på Kungl. Maj:t att meddela de reglementariska föreskrifter, vilka finnas erforderliga för dess genomförande. Med beaktande härav har utredningen i förslag till reglemente för handelsflottans pensionsanstalt sammanfört de bestämmelser, som enligt utredningens mening böra gälla rörande rätt till pension, pensionsålder, tillgodoräkande av tjänstetid och därunder erlagda hyresavgifter, pensionsbelopp, invalidunderstöd och frivillig pensionsförsäkring, varjämte reglementsförslaget även innehåller bl. a. föreskrifter om hur ansökning om pension skall göras samt angående pensions beviljande och utbetalning ävensom övergångsbestämmelser. Beträffande förslagets närmare utformning hänvisar jag till *Bilaga C*. Förslagets bestämmelser ha i stort sett lämnats utan erinran i yttrandena över utredningens betänkande. Vid sådant förhållande, och då även enligt min uppfattning förslaget är väl ägnat att läggas till grund för sådana reglementariska föreskrifter som nyss nämnts, torde jag nu kunna inskränka mig till att allenast redogöra för utredningens uppfattning i vissa mera betydelsefulla men här icke förut behandlade frågor, sådan densamma kommit till uttryck i reglementsförslaget och utredningens motiv till detta, ävensom för de önskemål, som därutinnan framställts i yttrandena, samt att — i den mån vad sålunda förekommit ger anledning därtill — angiva den lösning, som av mig befunnits vara att förorda.

Utredningen. Beträffande pensionsåldern har utredningen föreslagit, att densamma för allt befäl bestämmes till 60 år och för menig sjöman bibehålles vid 55 år.

Utredningen har till övervägande upptagit frågan, huruvida sjöman, som efter uppnådd pensionålder fortsatte sin sjötjänst, under sådan tid skulle gå pensionen förlustig. Härom har utredningen anfört följande:

Principiellt sett kan det synas mindre riktigt, att en person åtnjuter pension, medan han alltjämt arbetar i sitt yrke. Till en början må emellertid framhållas att, enligt vad utredningen föreslår under 14 och 19 §§, sjömannen kan, genom att efter uppnådd pensionsålder under högst 5 år låta anstå med

pensionens uttagande, avsevärt förbättra sina pensionsförmåner. Det är alltså ett intresse för sjömannen att söka bli kvar i tjänsten dessa fem år utan att lyfta pension. Att något större antal sjömän skulle fortsätta att segla efter de fem årens förlopp är föga troligt. Skulle emellertid en sjöman, som beviljats pension, lyckas erhålla ny anställning till sjöss, synes det utredningen som om det vore obilligt fordra, att han för den skull skall avstå pensionen. I varje fall torde han böra bibehålla den del av pensionen, som grundas på erlagda hyresavgifter. Men den inkomst, som en pensionerad sjöman kan uppnå genom att taga anställning i sitt gamla yrke, torde vara så förhållandevis blygsam, att någon saklig anledning att minska eller borttaga den på statens och redarens bidrag grundade delen av pensionsbeloppet knappast heller torde föreligga. Den anställning, som kan erhållas, torde i allmänhet vara av tillfällig natur och ej omfatta längre tid av året än på sin höjd 6 å 7 månader. Såsom ett skäl, varför utredningen anser sig böra förorda, att sjömannens tjänstgöring till sjöss efter uppnådd pensionsålder ej skall inverka på hans pensionsrätt, må slutligen nämnas, att det för pensionsanstalten skulle möta stora svårigheter att kontrollera huruvida en sjöman, som ansöker om pension, slutat i sitt yrke eller ej.

I fråga om erlagda hyresavgifters tillgodoräknande har utredningen uttalat bl. a. följande:

Ett villkor för att pension över huvud taget skall utgå synes böra vara, att sjömannen ägnat någon mera avsevärd tid åt sjötjänst i utrikes fart. I annat fall saknas de förutsättningar, på vilka ifrågavarande pensionsverksamhet bygger.

Liknande synpunkter ligga till grund för stadgandet i gällande reglemente (7 §), att för beräkning av hyresavgiftspension ej må tagas i betraktande hyresavgift, belöpande på tid före det kalenderår under vilket sjömannen fyllt 25 år, såvida han ej för tid därefter men före fyllda 30 år erlagt hyresavgift för minst 12 månader.

Emellertid anser utredningen berörda stadgande icke vara helt tillfredsställande. Tillräckliga skäl synas ej föreligga, varför sjömannens rätt att tillgodoräkna sig hyresavgifter, som erlagts före 25 års ålder, skall vara beroende av hans fortsatta sjötjänst före 30 år. Under tiden mellan 25 och 30 år undergår sjöman, som önskar vinna befordran i yrket, ofta skolutbildning. Han är då förhindrad att tjänstgöra till sjöss. Å andra sidan torde saknas grundad anledning, varför sjöman, som efter fyllda 25 år erlagt hyresavgift, skall vara berättigad till pension, hur kort tid hans tjänstgöring i utrikes sjöfart än varat.

Utredningen vill för sin del föreslå såsom mest förenligt med rättvisa och billighet, att pensionsrätten göres beroende av viss, icke alltför kortvarig tids tjänstgöring i utrikes fart utan hänsyn till sjömannens ålder under samma tid. Fordran på tjänstgöringstidens längd bör, i överensstämmelse med vad redan nämnts, så avpassas, att från pensionsrätt uteslutas sådana, vilka allenast mera övergående ägnat sig åt den utrikes sjöfarten. Var gränsen skall sättas blir en avvägningsfråga. Utredningen har stannat för att såsom villkor för rätt till hyresavgiftspension — och därmed även till tilläggspension — fordra, att hyresavgift erlagts för minst 36 månader. Det kan nämnas, att enligt gällande kollektivavtal mellan Sveriges redareförening och svenska sjöfolksförbundet fordras för matroskompetens 36 månaders praktik.

Har sjömannen, då den för honom stadgade pensionsåldern inträder, icke uppnått 36 hyresavgiftsmånader, böra erlagda hyresavgifter på ansökan återbetalas till honom. Någon ränta synes härvid ej böra utgå.

Vad angår den närmare regleringen av sjömans rätt till tilläggspension har utredningen erinrat, att för bestridande av denna del av ålderspensionen enligt förslaget skola användas statsbidrag, redareavgiften och pensionsanstaltens fondmedel, samt därefter anført följande:

Tilläggspensionen är alltså en förmån, som tillkommer sjömannen utan något ekonomiskt vederlag från hans sida. Den synes med hänsyn härtill icke böra utgå, med mindre den av honom fullgjorda utrikes sjötjänsten varit av sådan omfattning, att de skäl, vilka i det föregående åberopats för statens och redarnas medverkan till pensioneringen, verkligen kunna anses vara för handen. På samma sätt som utredningen under 7 § föreslagit såsom villkor för rätt till hyresavgiftspension, att sjömannen haft minst 36 hyresavgiftsmånader, anser utredningen därför, att rätt till tilläggspension ej bör få grundas å den sjötjänst, som sjömannen under dessa 36 månader fullgjort. Först tid, som sjömannen därefter tillbragt i utrikes fart, bör tillgodoräknas honom vid tilläggspensionens bestämmande. Tilläggspensionens storlek bör vara beroende av längden av sistnämnda tid. Dock bör ej heller denna tid fullt ut tillgodoräknas honom. Om detta medgäves, skulle nämligen resultatet lätt bli otillfredsställande för menige sjöman i allmänhet. Möjligheterna att vinna påmönstring för utrikes fart äro nämligen mycket växlande. Utredningen anser, att — sedan de nyss omförmälda första 36 hyresavgiftsmånaderna uppnåtts — högst 8 hyresavgiftsmånader per kalenderår böra få medräknas vid tilläggspensionens bestämmande. Härigenom anknytes möjligheten att erhålla högsta tilläggspension närmare till det antal hyresavgiftsmånader per år, som en menig sjöman i genomsnitt kan uppnå. Dessutom tages på detta sätt hänsyn till den begränsning av tillgodoräkning av seglationstiden, som gällande reglemente stadgar för rätt till pensionsförhöjning.

Från nu angivna regel synes emellertid visst undantag böra medgivas. Enligt gällande reglemente må tid, under vilken sjömannen varit fast anställd vid örlogsflottans stam eller fullgjort tjänstgöring såsom reservkadett eller reservofficer vid flottan, i viss utsträckning tillgodoräknas honom såsom tid, under vilken hyresavgift erlagts. Dylik tjänstgöring finner utredningen icke vara av beskaffenhet att rimligen böra i förevarande hänseende jämföras med tjänst i utrikes fart. För stadgandets förefintlighet i det nuvarande reglementet torde kunna åberopas mera historiska än sakliga skäl. I ett nytt pensionsreglemente har ett sådant stadgande enligt utredningens mening ej någon plats. Däremot synas billighetsskäl tala för att viss sjötjänst å svenskt handelsfartyg i inrikes fart må tagas i beräkning vid tilläggspensionens bestämmande. Såsom nyss nämnts kan en sjöman, även om han mera regelmässigt seglar i utrikes fart, ej påräkna att oavbrutet erhålla sådan anställning. Mellantider uppkomma dels av sysslolöshet dels av tjänstgöring i inrikes fart. Utredningen vill därför tillstyrka, att sådan sjöman, som efter påmönstring å fartyg i utrikes fart erlagt hyresavgift under minst 36 månader — eller den tid som enligt vad tidigare föreslagits berättigar till pension — må, då tilläggspension för honom skall bestämmas, räkna sig tillgodo jämväl viss del av sin inrikes sjötjänst. Det synes dock härvidlag skäligt, att den inrikes sjötjänsten icke anses likvärdig med den utrikes. Förslagsvis bör hälften av den tid, sjömannen seglar i inrikes fart, få anses likvärdig med den utrikes farten, d. v. s. anses såsom tid, för vilken hyresavgift erlagts. Härutöver bör emellertid fastställas en gräns, efter vars överskridande hänsyn till inrikesfarten över huvud icke vidare får tagas. Utredningen föreslår, att denna gräns sättes så, att sjömannen må genom enbart inrikes sjötjänst tillgodoräkna sig högst 36 hyresavgiftsmånader. Beräknandet av denna tid bör givetvis ske i enlighet med tidigare angivna grunder, nämligen så att under

varje kalenderår högst 8 hyresavgiftsmånader tillgodoräknas honom. Har han alltså exempelvis under ett kalenderår seglat 6 månader i utrikes och 6 månader i inrikes fart, anses vid tilläggspensionens bestämmande antalet hyresavgiftsmånader under det året vara 8.

För att inrikes sjötjänst skall på angivet sätt tillgodoräknas sjömannen bör emellertid fordras, att tjänsten ägt rum i verklig handelssjöfart och ej i allenast exempelvis skärgårdstrafik. Detta syfte torde nås genom att fordra, att det varit fråga om sådan tjänstgöring, att sjömannen redovisats i sjömansrulla eller å manskapsförteckning. Genom detta krav möjliggöres också erforderlig kontroll över att sjömannens uppgifter om den inrikes sjötjänsten överensstämmer med verkligheten.

Angående pension till sjöman, tillhörande manskapsklassen, har utredningen anfört följande:

Sjöman, som tillhör manskapsklassen, skall enligt gällande reglemente i första hand tilldelas temporär pension. Denna princip anser utredningen böra bibehållas. Sådan sjöman torde som regel från 67 år komma i åtnjutande av ej blott grundpension utan även tilläggspension från folkpensioneringen. Om nuvarande dyrtidstillägg inräknas, torde den sammanlagda folkpensionen, om sjömannen är bosatt inom ortsgrupp 1, för honom uppgå till omkring 500 kronor. En begränsning av ålderspensionen från handelsflottans pensionsanstalt till att huvudsakligen avse tiden före fyllda 67 år möjliggör givetvis högre ålderspension under denna tid än om pensionen skulle utgå med oföränderligt årligt belopp ända till dödsfallet. Det har synts utredningen böra eftersträvas, att sjömannen, om hänsyn tages jämväl till hans folkpension, såvitt möjligt tillförsäkras en konstant årlig sammanlagd pensionsinkomst under hela livstiden från det han inträder i den för honom enligt förevarande reglemente bestämda pensionsåldern. Skall detta syfte vinnas, måste ålderspensionen läggas så, att den, sedan sjömannen fyllt 67 år, antingen helt upphör eller minskas med belopp, motsvarande folkpensionen.

Då, såsom nämnts, folkpensionen torde kunna beräknas till 500 kronor, har utredningen, i anslutning till vad nu anförts, under 15 § upptagit en bestämmelse av innebörd att, om ålderspensionens livsvariga belopp, omräknat till temporär pension, skulle understiga 500 kronor, ålderspension skall utgå med det sålunda omräknade beloppet intill dess sjömannen fyller 67 år. Därefter skall för nu angivna fall någon pension från pensionsanstalten ej vidare erhållas, utan sjömannen får under återstoden av sitt liv lita till folkpensionen. Skulle åter den livsvariga ålderspensionens till temporär pension omräknade belopp överstiga 500 kronor, skall det överskjutande beloppet så fördelas, att pensionen blir — folkpensionen härvid medräknad — såvitt möjligt lika stor under hela livstiden. Angående de grunder, efter vilka dessa beräkningar skola ske, stadgas i 20 §.

Emellertid torde ej under alla förhållanden ålderspension böra utgå enligt angivna regler. Pensionsanstaltens direktion bör äga rätt att, om den finner skäl därtill föreligga, förordna, att sjömannen skall i stället åtnjuta livsvarig pension med oföränderligt belopp. Sistnämnda slag av pension synes exempelvis böra utgå, om sjömannen redan före pensionsålderns inträde är berättigad till tilläggspension eller invalidunderstöd från folkpensioneringen. Detta kan inträffa, för den händelse han blivit varaktigt oförmögen till arbete. För sådant fall är situationen för sjömannen redan från början likartad med den, vilken för övriga pensionstagare inträder då de fylla 67 år. Skulle sjöman, som tillerkänts temporär ålderspension från pensionsanstalten, därefter men före fyllda 67 år erhålla tilläggspension eller invalidunderstöd från

folkpensioneringen, bör det stå anstaltens direktion fritt att omräkna ålderspensionen till livsvarig pension med oföränderligt belopp.

Rörande storleken av tilläggspension till sjöman i manskapsklassen har utredningen uttalat, att dylik pension borde för en sjöman med förhållandevis kortvarig utrikes sjö tjänst vara tämligen låg för att därefter stiga progressivt. En icke oväsentlig höjning av tilläggspensionen skulle enligt utredningens förslag ske i de fall, då sjömannen kunde, enligt tidigare angivna beräkningsgrunder, tillgodoräkna sig 120 hyresavgiftsmånader. Orsaken här till vore den, att enligt utredningens mening först efter sådan längre tids tjänstgöring en mera avsevärd tilläggspension borde utgå. Härigenom tillgodosåges pensioneringens syfte att knyta sjöfolket fastare till yrket. Den övre gränsen för antalet hyresavgiftsmånader, då högsta tilläggspension erhöles, kunde endast uppnås vid regelbunden årlig seglation om minst 8 månader ända fram till pensionsåldern.

Utredningen, som föreslagit att till invalid sjöman skall kunna utgå invalidunderstöd eller omskolningsbidrag, har härom anfört följande:

Såsom framgår av den allmänna motiveringen finner utredningen sig av ekonomiska skäl förhindrad att tillstyrka någon invalidpension i egentlig mening för sjöfolk. Den i nuvarande reglemente såsom invalidpension betecknade förmånen är ej heller någon verklig pension utan ett understöd, som tilldelas efter behovsprövning. Högsta årliga beloppet växlar för olika befäl mellan 100 och 160 kronor samt utgör för menig sjöman 90 kronor. Därjämte äger emellertid invalid sjöman enligt gällande reglemente att i viss utsträckning tillgodoräkna sig tid efter invaliditetens inträdande såsom grundläggande för rätt till ålderspension.

Utredningen föreslår, att frågan huruvida invalidunderstöd skall utgå eller icke även framdeles avgöres efter behovsprövning. Såsom villkor för erhållande av understöd bör krävas, att sjömannen ådragit sig sådan sjukdom eller kroppsskada, att han ej vidare kan göra tjänst till sjöss. Däremot synes icke böra uppställas såsom oeftergivlig fordran att tjänsteoförmågan uppkommit till följd av anställning i yrket.

Någon ovillkorlig rätt till invalidunderstöd under angivna förutsättningar avses ej skola föreligga. Även andra särskilda omständigheter än behovet böra noggrant prövas. Framhållas må också, att möjligheten till understöd är, på samma sätt som rätten till ålderspension, avsedd för sjöfolk i utrikes fart. För att understöd skall kunna utgå bör därför, liksom då det gäller ålderspensionen, fordras att sjömannen under ej alltför kort tid tjänstgjort i sådan fart. Utredningen anser det lämpligt, att jämväl här uppställas krav på en seglationstid, omfattande minst 36 hyresavgiftsmånader. Ur ordnings-synpunkt och då en förutsättning för understöd givetvis bör vara, att tjänsteoförmågan varit anledningen till att sjömannen lämnat yrket, torde tillika böra stadgas, att ansökan om understöd skall, om ej särskilda hinder möta, göras inom ett år efter det sökanden till följd av skadan eller sjukdomsfallet slutat sin sjö tjänst i den utrikes farten.

Utredningen finner det icke uteslutet, att enligt 21 § i ömmande fall, om synnerliga skäl därtill äro, understöd må kunna beviljas jämväl på grund av väsentligt nedsatt hörsel- eller synförmåga. Med hänsyn till talrikheten av fall, då sjömannen av dylik anledning icke kan fortsätta sin sjö tjänst, torde emellertid särskild återhållsamhet i fråga om beviljande av understöd till sådan sjöman vara påkallad.

Invalidunderstödens årsbelopp torde icke kunna bli av större storleksordning. Utredningen föreslår, att sådant understöd maximeras till 160 kronor eller det högsta belopp, som för närvarande kan utgå. Härvid synes emellertid den enligt gällande bestämmelser bestående skillnaden mellan olika kategorier av sjömän ej böra upprätthållas. Nämnda belopp bör alltså kunna beviljas, oavsett om sjömannen är befäl eller menig. Utgår till sjömannen livränta enligt lagen om försäkring för olycksfall i arbete, tilläggs pension eller invalidunderstöd från folkpensioneringen eller ålderspension enligt förevärande pensionsreglemente, bör understödet enligt pensionsreglementet så ned sättas, att summan av de sjömannen sålunda tillkommande förmånerna ej överstiger 160 kronor. Erhåller sjömannen blindhetsersättning enligt Kungl. Maj:ts förordning den 20 april 1934 (nr 105) i detta ämne, vilken ersättning är bestämd till 500 kronor om året, skall invalidunderstöd ej utgå.

Har invaliditeten drabbat förhållandevis unga personer, är ett årligt understöd ej alltid den lämpligaste hjälpformen. Fall torde ej sällan förekomma, då vederbörande visserligen saknar möjlighet att fortsätta i sjömansyrket men förutsättningar finnas att han, efter omskolning, skall kunna ägna sig åt något annat yrke. I sådana fall är ett bidrag till dylik omskolning ur såväl sjömannens egen som samhällets synpunkt lämpligare än tilldelning av ett förhållandevis blygsamt årligt understödsbelopp. Utredningen förordar därför, att pensionsanstaltens direktion medges rätt att, då skäl därtill föreligga, i stället för invalidunderstöd utbetala sådant omskolningsbidrag. Prövningen huruvida omskolningsbidrag bör utgå torde böra äga rum efter samråd med pensionsstyrelsen, vars sjukvårdande verksamhet även omfattar omskolning. Bidraget synes kunna bestämmas till i ett för allt högst 600 kronor. Det bör åligga pensionsanstaltens direktion att tillse, att beloppet användes för sitt ändamål. Lämpligt torde härvid vara att bidraget, i den mån det avses för kurser och dylikt, utbetalas direkt till den, som ersättningen för kursverksamheten skall tillkomma.

Det bör, i anslutning till vad som gäller enligt nuvarande reglemente, åligga anstaltens direktion att vid beviljande av understöd eller omskolningsbidrag tillse, att anstaltens pensionsverksamhet ej därigenom blir lidande. Ha de förhållanden, under vilka understöd beviljats, i mera avsevärd grad förändrats, bör direktionen vidare äga rätt att jämka eller indraga understödet.

Med avseende å den frivilliga pensionsförsäkring, vilken föreslås skola ingå såsom ett led i pensionsanstaltens verksamhet, har utredningen anført följande:

Den obligatoriska pensionsförsäkring, som i det föregående föreslagits, omfattar, på skäl vilka anförts i den allmänna motiveringen, ej den inrikes sjöfarten, med det undantaget likväl att tjänstgöring i sådan fart i viss utsträckning kan tillgodoräknas vid bestämmande av tilläggs pension. Sjömännen i inrikes fart äro alltså hänvisade att, därest de så önska, ordna sin pensionsförsäkring på frivillig väg. För befälets del kan detta ske genom anslutning till sjöbefälets pensionskassa. Segelfartygsbefälet torde dock, såsom anförts i den allmänna motiveringen, knappast kunna förmodas komma att ansluta sig till denna kassa. För manskapet och segelfartygsbefälet finnes möjlighet att söka försäkring i någon allmän försäkringsanstalt eller anlita pensionsstyrelsens frivilliga försäkring. Med hänsyn härtill skulle det strängt taget vara onödigt att från statens sida vidtaga särskilda anstalter för frivillig försäkring av sjömän. Då utredningen likväl föreslår att så sker, motiveras detta av önskvärdheten dels att sjömän, som ej äro berättigade till ålderspen-

sion från pensionsanstalten eller försäkrade i sjöbefälets pensionskassa, trygga sin ålderdomsförsörjning i annan ordning, dels ock att sjömän, som visserligen äro tillförsäkrade pension från nämnda anstalt eller kassa men som endast kunna räkna med att på detta sätt erhålla en för sin försörjning alltför otillräcklig inkomst, förbättra sitt pensionsläge genom ytterligare, frivillig pensionsförsäkring. Det har synts utredningen, som om utsikterna till att denna önskan bleve tillgodosedd skulle förbättras, om sjömännen bereddes möjlighet till frivillig försäkring i handelsflottans pensionsanstalt. För dem, vilka äro obligatoriskt försäkrade i pensionsanstalten, kan det ställa sig naturligare att söka öka sina pensionsförmåner genom frivillig försäkring därstädes än genom att jämväl ansluta sig till annan försäkringsinrättning. Men även för de sjömän, vilka ej äro obligatoriskt pensionsförsäkrade, torde pensionsanstalten på grund av dess nära beröring med sjömanshusen och sjömansskåren framstå såsom den institution, vilken det ligger närmast att hänvända sig till för att få pensionsfrågan ordnad.

Om därför vid pensionsanstalten möjlighet beredes till frivillig pensionsförsäkring, torde denna försäkring emellertid — särskilt som avsikten ju ej är att upptaga någon konkurrens med de allmänna försäkringsanstalterna — böra till storleken begränsas. Utredningen föreslår, att den högsta försäkringsavgift, som må erläggas, bestämmes till 200 kronor för kalenderår, under vilket sjömannen någon tid deltagit i fart å svenskt handelsfartyg. Huruvida detta belopp erlägges årsvis eller på annat sätt synes likgiltigt. Det bör sålunda stå sjömannen fritt att, om han exempelvis kortare eller längre tid årligen under 10 år haft anställning i handelssjöfart, på en gång till pensionsanstalten inbetala 2 000 kronor. Vidare bör det ej vara nödvändigt, att försäkringsavgift erlägges för varje år, som sjömannen tjänstgjort till sjöss, eller att för varje år erlägges ett lika stort belopp. Å andra sidan torde intet hindra, att ett formligt försäkringsavtal, upptagande bl. a. vissa bestämda försäkringspremier, slutes.

Den pension, som på detta sätt under olika förutsättningar tillförsäkras sjömannen, framgår av 26 §. Beräkningarna äro grundade på dödlighetstabellen R_{32} för män och en räntefot av 3 procent. Pensionen förutsättes skola efter den försäkrades önskan kunna uttagas tidigast från 55 och senast från 67 års ålder.

Är den årliga pensionen av mindre storlek, bör pensionsanstaltens direktion lämpligen äga att i stället för årspension föranstalta om utbetalning på en gång av pensionens engångsvärde. Denna rätt synes böra inträda, om pensionens årsbelopp understiger 40 kronor.

Enligt vad som tidigare nämnts föreslår utredningen, att de nya pensionsbestämmelserna skola träda i kraft den 1 juli 1944. Beträffande sjöman, som före nämnda dag innehar ålderspension eller invalidpension från pensionsanstalten, skola de nya bestämmelserna icke äga tillämpning. Såsom pension skall härvid enligt övergångsbestämmelserna till gällande reglemente (52 §) anses även sådant understöd, som tidigare utgått från sjömanshus men som numera utbetalas av pensionsanstalten. Icke heller skola de nya bestämmelserna gälla i fråga om sjöman, som — ehuru pension ännu icke beviljats honom — redan inträtt i pensionsåldern.

Utredningen föreslår vidare, att menig sjöman, som under viss övergångstid uppnår pensionsåldern, icke skall äga åtnjuta full tilläggspension. Härom har utredningen anfört följande:

Den tilläggspension, vartill enligt 17 § i föreliggande förslag tjänstgöring såsom menig sjöman berättigar, är avsevärt större än den, som under motsvarande förutsättningar kan utgå enligt gällande bestämmelser. Det har synt utredningen orimligt, att den omständigheten allenast, att sjömannens pensionsålder infaller efter den 30 juni 1944, skulle sätta honom i ett betydligt bättre ekonomiskt läge än om han uppnått nämnda ålder någon dag tidigare. Det torde därför böra stadgas viss övergångstid, före vars förlopp full tilläggspension enligt 17 § icke må åtnjutas. Utredningen föreslår, att denna tid bestämmes till sex år. Ju senare under denna tid pensionsåldern infaller, dess större kan tilläggspensionen bli. Närmare bestämmelser härutinnan ha intagits i förevarande paragraf. Såsom därav framgår, föreslås tilläggspensionen, om den utgår med livsvarigt oföränderligt belopp, skola under tiden 1 juli 1944—30 juni 1945 vara maximerad till 180 kronor. Till jämförelse må erinras, att för närvarande den högsta livsvariga ålderspension, som kan utgå till menig sjöman, är 135 kronor om året, vartill kommer dyrtidstillägg med 40 kronor. De sammanlagda pensionsförmånerna uppgå alltså nu till 175 kronor. Utredningen förutsätter, att å de pensioner, vilka beviljas enligt gällande reglemente, dyrtidstillägg kommer att utgå jämväl i fortsättningen. Dyrtidstillägg å de pensioner, vilka åtnjutas enligt de nya bestämmelserna, torde däremot ej böra ifrågakomma, i den mån detta ej möjligen kan anses påkallat av att dyrtidstilläggen åt de gamla pensionstagarna höjas.

Enligt utredningens förslag skall sådant befäl, som inträder i pensionsåldern under de sex första åren efter ikraftträdandet av det nya reglementet, alltid äga tillgodoräkna sig viss minimiprocent av sin tjänstgöring såsom om den fullgjorts icke i egenskap av befäl utan som menig. Rörande anledningen härtill anföres i utredningens betänkande följande:

Den tilläggspension, som enligt 17 § tillgodoräknas sjömannen på grund av tjänstgöring såsom menig, är ej oväsentligt större än den, som enligt 12 § under motsvarande omständigheter tillgodoföres befälet. Detta är en naturlig och riktig följd av det nya pensionssystemet. För det befäl, som under de närmaste åren efter de nya bestämmelsernas ikraftträdande inträder i pensionsåldern, måste berörda förhållande emellertid te sig mindre tillfredsställande. Åt befälet är visserligen med redarnas bistånd beredd möjlighet till pension i sjöbefälets pensionskassa. Det dröjer emellertid, innan de därifrån utgående pensionerna kunna uppgå till belopp av större betydelse. Med hänsyn härtill kan det inträffa, att menig sjöman kommer att beviljas större pension från pensionsanstalten än den sammanlagda pension från pensionsanstalten och pensionskassan, som befäl med lika lång tids tjänstgöring äger uppbära. Detta mindre lyckliga förhållande har ansetts böra motverkas.

Utredningen föreslår slutligen bestämmelser med syfte att förebygga att vederbörande pensionstagare kommer i åtnjutande av sämre förmåner enligt det nya än enligt det nu gällande reglementet.

Yttranden. *Pensionsstyrelsen* har ifrågasatt, om det med de jämförelsevis höga hyresavgifter för sjömän i manskapsklass, som utredningen föreslagit, ur rättvisesynpunkt vore till fyllest med den av utredningen förordade bestämmelsen om rätt för sjöman, som erlagt hyresavgift för kortare tid än 36 månader, att efter uppnådd pensionsålder på ansökning återbekomma erlagda hyresavgifter utan ränta. Det syntes böra övervägas, om icke sjöman-

nen i detta fall borde kunna beredas samma ersättning för de obligatoriska hyresavgifterna, som skulle hava tillkommit honom, därest han inbetalat motsvarande avgifter till den föreslagna frivilliga pensionsförsäkringen. — Styrelsen har vidare framhållit, att utredningen sökt utforma pensioneringsbestämmelserna så, att sjömannen med hänsynstagande till folkpensionen såvitt möjligt tillförsäkrades en konstant pensionsinkomst alltifrån inträdet i den för honom bestämda pensionsåldern, och därvid utgått från ett folkpensionsbelopp av 500 kronor om året men att det med denna utgångspunkt skulle för uppnående av det angivna syftet erfordras, dels att sjömannen vid 67 års ålder vore berättigad till högsta tilläggspension i ortsgrupp 1 enligt lagen om folkpensionering och dels att denna pension jämte grundpensionen vid nyssnämnda tidpunkt uppginge till 500 kronor om året. Styrelsen ville erinra, att tilläggspensionens storlek enligt nämnda lag vore beroende av vederbörandes inkomstförhållanden, då han uppnådde 67 års ålder, samt att ungefär en tredjedel av den till 500 kronor beräknade folkpensionen utgjordes av dyrtidstillägg. Vinnandet av utredningens syfte vore således beroende av åtskilliga ganska ovissa faktorer. — I anledning av förslaget om rätt för pensionsanstaltens direktion att efter samråd med styrelsen förordna om invalidunderstöds utbytande mot omskolningsbidrag har styrelsen påpekat, att det vid en verksamhet, som toge sikte på att genom yrkesutbildning eller omskolning höja en persons arbetsförmåga, icke sällan vore önskvärt, att möjlighet funnes att genom bidrag till anskaffande av arbetsmaskiner och verktyg eller på annat sätt bereda vederbörande tillfälle att börja egen verksamhet inom utbildningsyrket. Det kunde därför ifrågasättas, om icke den föreslagna bestämmelsen borde givas en sådan utformning, att pensionsanstaltens direktion finge befogenhet att lämna bidrag även till nu angivna ändamål. Ett visst behov av samarbete med styrelsen kunde i så fall även i detta hänseende tänkas uppstå. Därest en dylik utvidgad bidragsmöjlighet skulle komma att beredas pensionsanstalten, borde därför samråd med styrelsen äga rum jämväl beträffande nu nämnda bidragsformer. — Slutligen har styrelsen ifrågasatt, om icke den föreslagna frivilliga pensionsförsäkringen för sjömän i beskattningshänseende borde beredas samma ställning, som tillkommer styrelsens frivilliga försäkring, vilken jämlikt 32 § 2 mom. sista stycket kommunal-skattelagen den 28 september 1928 anses ej innefatta försäkring mot engångspremie.

Kommerskollegium har icke haft något att invända mot att den inrikes sjötjänsten i föreslagen omfattning tillgodoräknas för erhållande av tilläggspension men har ifrågasatt, om icke även tjänst vid örlogsflottan, förslagsvis i motsvarande utsträckning som inrikestjänsten, borde få inräknas i sjötiden. Det torde nämligen knappast stå i överensstämmelse med de strävanden att på olika sätt mildra olägenheterna av inkallelse till militärtjänstgöring, som på senare tid i skilda sammanhang kommit till uttryck, därest en förmån, som enligt nu gällande reglemente för handelsflottans pensionsanstalt tillkomme vissa kategorier örlogsfolk, skulle borttagas.

Sveriges fartygsbefälsförening har uttalat, att principen om pensionsrättens oantastbarhet icke kunde anses tillvaratagen på ett tillfredsställande sätt i utredningens förslag.

Vissa anmärkningar hava riktats mot de av utredningen föreslagna bestämmelserna, enligt vilka för rätt till hyresavgiftspension skulle fordras, att hyresavgift erlagts för minst 36 månader, samt sådan avgift, därest den erlagts för kortare tid än detta antal månader, skulle utan ränta återbetalas till sjömannen efter uppnådd pensionsålder. Dessa anmärkningar böra enligt min mening föranleda därtill, att till bestämmelserna i fråga fogas ett stadgande av innebörd att, därest sjömannen för minst visst antal — förslagsvis fem — år till erhållande av pension från handelsflottans pensionsanstalt frivilligt erlägger avgifter, sammanlagt uppgående till visst minimibelopp, förslagsvis 300 kronor, erlagd hyresavgift skall tillgodoräknas honom såsom avgift för frivillig pensionsförsäkring. En sådan bestämmelse skulle för sjöman, som efter en kortare tids tjänstgöring å fartyg i utrikes fart övergår till den inrikes sjöfarten, utgöra ett ytterligare motiv att i pensionsanstalten förskaffa sig frivillig pensionsförsäkring.

*Departements-
chefen.*

I likhet med kommerskollegium anser jag skäligt, att sådan tjänstgöring vid örlogsflottan, som enligt nu gällande reglemente i viss utsträckning räknas sjöman till godo i pensionshänseende, jämväl för framtiden tillmätas betydelse härutinnan. Därvid torde, såsom kollegium föreslagit, samma beräkningsgrunder böra tillämpas som beträffande tjänstgöring å handelsfartyg i inrikes fart.

Därest man i likhet med utredningen anser, att sjöman, tillhörande manskapsklassen, alltifrån sitt inträde i pensionsåldern bör erhålla en år från år såvitt möjligt lika pensionsinkomst, torde man för ernående härav vara nödsakad att i reglementet för handelsflottans pensionsanstalt fixera det belopp, med vilket folkpensionen skall anses ingå i de för manskapspensionens bestämmande enligt nyss angivna princip erforderliga beräkningarna. Utredningen har i sådant hänseende föreslagit 500 kronor. Ehuru, såsom pensionsstyrelsen framhållit, det icke alltför sällan måste inträffa, att den faktiskt utgående folkpensionen till sin storlek avviker från detta belopp, torde det samma likväl genomsnittligt sett kunna betecknas såsom väl valt och bör enligt min mening kunna tills vidare godtagas. Skulle folkpensionsnivån undergå någon mera avsevärd förändring, torde nu ifrågavarande stadgande böra göras till föremål för motsvarande jämkning.

Vad beträffar utredningens förslag rörande invalidunderstöd eller omskolningsbidrag åt sjöman, som på grund av sjukdom eller kroppsskada icke vidare kan göra tjänst till sjöss, anser jag de av pensionsstyrelsen anförda synpunkterna böra beaktas vid reglernas slutliga utformning.

Den av utredningen föreslagna frivilliga pensionsförsäkringen i handelsflottans pensionsanstalt synes kunna komma att utgöra ett värdefullt komplement till den obligatoriska pensionsförsäkringen. Vid det förhållandet, att

med förslaget genomförande lärer böra anstå till den 1 juli 1944, synes det icke erforderligt att nu taga ställning till den av pensionsstyrelsen berörda frågan om behandlingen i beskattningshänseende av den frivilliga pensionsförsäkringen.

Organisationen av handelsflottans pensionsanstalt.

Den av Kungl. Maj:t den 5 maj 1939 fastställda personalförteckningen för handelsflottans pensionsanstalt upptager två tjänstemän å ordinarie stat, nämligen en direktör i lönegraden C 2 och ett kanslibiträde i lönegraden A 7.

Den 4 april 1941 har Kungl. Maj:t fastställt följande avlöningsstat för anstalten:

Utgifter:

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	kronor 13 600
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t	» 2 400
3. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal	» 3 300
4. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	» 2 500
<hr/>	
Summa kronor 21 800	

Särskilda uppbördsmedel:

Räntor å förvaltningskostnadsfonden samt bötesandelar	kronor 9 000
<hr/>	
Nettoutgift kronor 12 800	

I samband med fastställandet av avlöningsstaten har Kungl. Maj:t förklarat, att anslagsposten till arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, skall tills vidare från och med budgetåret 1941/42 disponeras på följande sätt:

Arvode till ordföranden i pensionsanstaltens direktion.....	kronor 1 200
Arvoden å 600 kronor till två ledamöter i direktionen	» 1 200.

Av anslagsposten till avlöningar till icke-ordinarie personal bestridas för närvarande ersättningar till vikarier för direktören och kanslibiträdet, beräknade till 800 kronor, ersättning till vaktmästarebiträde med 1 500 kronor, ersättning för extra arbetshjälp, beräknad till 500 kronor, samt arvode till försäkringsteknisk expert, beräknat till likaledes 500 kronor.

Den av Kungl. Maj:t den 20 mars 1942 fastställda omkostnadsstaten för anstalten har följande utseende:

1. Sjukvård m. m., <i>förslagsvis</i>	kronor 50
2. Expenser, <i>förslagsvis</i>	» 2 950
<hr/>	
Summa kronor 3 000.	

Av anslagsposten till expenser må, enligt föreskrift av Kungl. Maj:t med tillämpning tills vidare under budgetåret 1942/43, för nedan nämnda ändamål tagas i anspråk följande belopp, nämligen:

Bränsle, lyse och vatten, <i>förslagsvis</i>	kronor	200
Övriga expenser, <i>högst</i>	»	2 750
Summa kronor		2 950.

Utredningen framhåller, att den utvidgning av pensioneringsverksamheten, som utredningens förslag innebär, måste föranleda viss höjning av anstaltens förvaltningskostnader.

Utredningens förslag i fråga om anstaltens *avlöningsstat* utmynnar i följande.

Beträffande anstaltens direktion skulle en ledamot tillkomma som representant för redareintressena, varjämte anstaltens direktör i denna sin egenskap skulle ingå som ledamot av direktionen. Arvode à 600 kronor till redarerepresentanten skulle medföra en höjning av anslagsposten till Arvoden och särskilda ersättningar med nämnda belopp till 3 000 kronor.

I fråga om anstaltens ordinarie personal syntes någon utökning av denna, åtminstone till en början, icke föranledas av den utökade verksamheten. Anslagsposten till avlönningar till ordinarie tjänstemän torde alltså böra upptagas till oförändrat belopp, 13 600 kronor.

Beträffande den icke-ordinarie personalen torde de löpande arbetsuppgifterna få sådan vidgad omfattning, att en förstärkning av arbetskrafterna bleve ofrånkomlig. Sålunda torde hos anstalten böra anställas ett kvinnligt kontorsbiträde i Eo 4, lön 2 800 kronor. Till ersättning åt extra arbetshjälp måste avses ett belopp av lägst 2 400 kronor. I vikariatsersättningar torde böra räknas med sammanlagt 1 000 kronor. Vidare syntes det nuvarande vaktmästararvudet, vilket möjliggjorde anlitande av vaktmästarhjälp allenast viss del av dagen, böra höjas till 1 800 kronor. Slutligen torde för ersättning till försäkringsteknisk expertis avses ett belopp av 1 200 kronor. Ifrågavarande anslagspost borde alltså beräknas till 9 200 kronor.

För rörligt tillägg borde upptagas ett belopp av 2 900 kronor.

De sammanlagda utgifterna å avlöningsstaten skulle i enlighet med dessa beräkningar utgöra $(3\,000 + 13\,600 + 9\,200 + 2\,900 =)$ 28 700 kronor. Då de särskilda uppbördsmedlen liksom hittills syntes kunna upptagas till 9 000 kronor, skulle alltså nettoutgiften å staten bliva 19 700 kronor.

Vad angår *omkostnadsstaten* föreslår utredningen, att anslaget för detta ändamål upptages till 5 500 kronor, därav 200 kronor till sjukvård m. m., 300 kronor till reseersättningar och 5 000 kronor till expenser.

De sålunda föreslagna ökade anslagen borde emellertid anvisas att utgå först från och med budgetåret 1944/45.

Angående den av utredningen föreslagna avlöningsstaten för handelsflotans pensionsanstalt har *statskontoret* anmärkt, att densamma med hänsyn till de invändningar av principiell innebörd, som ämbetsverket funnit sig böra

framställa mot föreliggande pensioneringsförslag, syntes vara beräknad i överkant.

*Departements-
chefen.*

Vad utredningens förslag till organisation av handelsflottans pensionsanstalt beträffar torde jag på detta stadium få inskränka mig till att uttala, att detsamma i stort sett synes kunna godtagas. Enär med ikraftträdandet av de nya bestämmelserna för sjöfolkspensioneringen lärer böra anstå till den 1 juli 1944, torde den närmare granskningen av förslaget i denna del böra uppskjutas till nästa års riksdag.

Departementschefens hemställan.

Förslaget till lag om avgifter för sjöfolks pensionering — vilket i sitt inom departementet omarbetade skick torde få såsom *bilaga A* fogas vid statsrådsprotokollet för denna dag — synes vara av natur att böra underställas lagrådets granskning.

Föredraganden hemställer härefter, att lagrådets utlåtande över nyssnämnda lagförslag måtte för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamålet inhämtas genom utdrag av protokollet.

Denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan bifaller Hans Maj:t Konungen.

Ur protokollet:

Ivar Müller.

Bilaga A.

F ö r s l a g

till

lag om avgifter för sjöfolks pensionering.

Härigenom förordnas som följer.

1 §.

För beredande av pension, enligt vad därom särskilt är stadgat, åt svenska sjömän, vilka varit påmönstrade för utrikes fart å svenskt handelsfartyg, skola, förutom bidrag av allmänna medel, i den omfattning nedan sägs utgå särskilda avgifter dels från sjömännen (*hyresavgifter*) och dels från redarna (*redareavgifter*).

2 §.

Med sjöman förstås i denna lag envar, som är inskriven vid sjömanshus.

Med handelsfartyg förstås i denna lag fartyg, som nyttjas till handelssjöfart eller resandes fortskaffande eller till annat ändamål, som med handelsjöfarten har gemenskap, såsom bogsering, isbrytning, bärgnings- och dykeriföretag.

3 §.

Hyresavgift utgår för befälhavare, styrman, maskinist och radiotelegrafist med en procent och för annan sjöman med sex procent av hyran för tid, under vilken sjömannen varit för utrikes fart påmönstrad å svenskt handelsfartyg. Semester, som infaller i omedelbar anslutning till avmönstring, inräknas i nämnda tid.

Skyldighet att erlägga hyresavgift åligger befälhavare, styrman, maskinist och radiotelegrafist under tiden till ingången av det kalenderår, då sjömannen fyller 60 år, och annan sjöman under tiden till ingången av det kalenderår, då han fyller 55 år.

Redareavgift erlägges för annan sjöman än befälhavare, styrman, maskinist och radiotelegrafist samt utgår med tre och en halv procent av den hyra, varå hyresavgiften beräknas.

Konungen äger förordna, att med befälhavare, styrman, maskinist och radiotelegrafist skall vid tillämpningen av denna paragraf likställas sjöman tillhörande viss annan personalgrupp.

4 §.

Närmare bestämmelser angående avgifternas beräkning och erläggande meddelas av Konungen.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1944.

F ö r s l a g
till
lag om avgifter för sjöfolks pensionering.

Härigenom förordnas som följer:

1 §.

För beredande av pension, enligt vad därom särskilt stadgas, för svenska sjömän, vilka varit påmönstrade för utrikes fart å svenskt handelsfartyg, skall, förutom bidrag av allmänna medel, utgå särskild avgift, vilken erlägges dels av sjömannen (*hyresavgift*) dels ock, såvitt angår annan sjöman än befälhavare, styrman, maskinist och radiotelegrafist, av redaren (*redareavgift*).

2 §.

Med sjöman förstås i denna lag envar, som är inskriven vid sjömanshus. Med handelsfartyg förstås i denna lag fartyg, som nyttjas till handelssjöfart eller resandes fortskaffande eller till annat ändamål, som med handelsjöfarten har gemenskap, såsom bogsering, isbrytning, bärgnings- och dykeriföretag.

3 §.

Hyresavgift skall erläggas till belopp, motsvarande för befälhavare, styrman, maskinist och radiotelegrafist en procent av hyran för tid under vilken sjömannen före ingången av det kalenderår, han fyller 60 år, varit för utrikes fart påmönstrad å svenskt handelsfartyg, tiden för i omedelbar anslutning till avmönstringen infallande semester inberäknad; samt

för annan sjöman sex procent av honom tillkommande motsvarande avlöningsförmåner före ingången av det kalenderår, han fyller 55 år.

Redareavgift skall erläggas till belopp motsvarande tre och en halv procent av nyssnämnda avlöningsförmåner för annan sjöman än befälhavare, styrman, maskinist och radiotelegrafist.

4 §.

Närmare bestämmelser angående avgifternas beräknande och erläggande meddelas av Konungen.

—————

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1944.

—————

Bilaga C.

F ö r s l a g
till
reglemente för handelsflottans pensionsanstalt.

1 KAP.

Allmänna bestämmelser.

1 §.

Ärenden, som avses i detta reglemente, handläggas av handelsflottans pensionsanstalt.

2 §.

Rätt att erhålla pension från pensionsanstalten tillkommer, på de villkor och med de inskränkningar som i detta reglemente stadgas, varje svensk sjöman, som varit påmönstrad för utrikes fart å svenskt handelsfartyg och därvid erlagt hyresavgift.

3 §.

Pension utgår från och med månaden närmast efter den, under vilken sjömannen uppnår för honom stadgad pensionsålder (ålderspension), dock tidigast från och med den månad, då ansökning om pension göres.

4 §.

Ålderspension utgår efter olika bestämmelser allt eftersom sjömannen, då han före fyllda 55 år senast tjänstgjort i utrikes fart å svenskt handelsfartyg, tillhörde den ena eller andra av följande två klasser:

a) *befälsklassen*, omfattande befälhavare, styrmän, maskinister och radio-telegrafister;

b) *manskapsklassen*, omfattande övriga sjömän.

Om särskilda omständigheter därtill föranleda må, oavsett vad i första stycket stadgas, pensionsanstaltens direktion besluta, att sjömannen skall anses tillhöra annan klass än den han tillhörde vid den i nämnda stycke avsedda tidpunkten.

5 §.

Pensionsåldern inträder:

a) för sjöman tillhörande befälsklassen vid fyllda 60 år;

b) för sjöman tillhörande manskapsklassen vid fyllda 55 år.

6 §.

Ålderspension omfattar:

a) hyresavgiftspension;

b) tilläggspension.

7 §.

Hyresavgiftspension beräknas å samtliga av sjömannen erlagda hyresavgifter, under förutsättning likväl, att sådan avgift erlagts för minst 36 månader.

Har hyresavgift erlagts för kortare tid än 36 månader, skall den, på ansökning, utan ränta återbetalas till sjömannen efter uppnådd pensionsålder.

Har hyresavgift erlagts för tid efter det pensionen beviljats, skall den, på ansökning, utan ränta återbetalas till sjömannen efter ingången av det kalenderår, under vilket han fyller 60 år.

8 §.

Tilläggs pension bestämmes med hänsyn till antalet månader, utöver de 36 första, för vilka sjömannen erlagt hyresavgift, därvid dock under ett och samma kalenderår må tillgodoräknas honom högst 8 hyresavgiftsmånader.

Har sjöman, som erlagt hyresavgift för minst 36 månader, tillika enligt sjömansrulla eller manskapsförteckning tjänstgjort å svenskt handelsfartyg i inrikes fart, må vid tilläggs pensionens bestämmande hälften av dylik tjänstetid anses såsom tid, för vilken hyresavgift erlagts, dock att sjömannen icke må på detta sätt tillgodoräknas mer än 36 hyresavgiftsmånader.

9 §.

Ungår pensionstagare frihetsstraff eller är han intagen å tvångsarbetsanstalt eller eljest på statens bekostnad intagen å anstalt skall för tid, under vilken sådant förhållande består, sedan förhållandet kommit till pensionsanstaltens kännedom, tilläggs pension ej utgå.

Har pensionstagaren anhörig, vilken för sitt uppehälle är beroende av honom, må pensionsanstaltens direktion kunna medgiva sådan anhörig rätt att uppbära tilläggs pensionen under tiden.

2 KAP.

Om pension till sjöman, tillhörande befälsklassen.

10 §.

Ålderspension till sjöman, tillhörande befälsklassen, utgår med oföränderligt årligt belopp till och med den månad, under vilken sjömannen avlider (livsvarig ålderspension med oföränderligt belopp).

11 §.

Hyresavgiftspension till sjöman, som avses i detta kapitel, utgår med följande procent av erlagda hyresavgifter, allt eftersom de belöpa på kalenderår, under vilket sjömannen fyllt

högst 19 år	32·5	procent
20—24 »	28·5	»
25—29 »	24·0	»
30—34 »	20·5	»
35—39 »	17·5	»
40—44 »	14·5	»
45—49 »	12·5	»
50—54 »	10·0	»
55 år eller däröver	8·5	»

12 §.

Tilläggs pension till sjöman, som avses i detta kapitel, utgår med följande belopp allt efter det honom enligt 8 § tillgodoräknade antalet hyresavgiftsmånader:

Antal tillgodoräknade månader		Tilläggs pension				
0— 39		25 öre för varje månad				
40— 79	10 kronor	+ 50	»	»	»	över 40
80—119	30	»	+ 50	»	»	» 80
120—159	85	»	+ 50	»	»	» 120
160—199	105	»	+ 50	»	»	» 160
200—239	125	»	+ 50	»	»	» 200
240 eller däröver	145	»	.			

13 §.

Har sjöman, som avses i detta kapitel, erlagt hyresavgift jämväl i egenskap av sjöman, tillhörande manskapsklassen, utgår tilläggs pension med belopp, som bestämmes på följande sätt:

Först beräknas tilläggs pension enligt 12 § som om sjömannen under hela sin tjänstetid tillhört befälsklassen. Av det belopp, som härvid erhålles, tillgodoräknas honom så stor del, som det antal månader, för vilka han erlagt hyresavgift i egenskap av sjöman tillhörande befälsklassen, utgör i förhållande till hans hela antal hyresavgiftsmånader.

Därefter beräknas tilläggs pension enligt 17 § som om sjömannen under hela sin tjänstetid tillhört manskapsklassen. Det sålunda beräknade beloppet ökas med 42 procent. Av det belopp, som härvid erhålles, tillgodoräknas honom så stor del som det antal månader, för vilka han erlagt hyresavgift i egenskap av sjöman tillhörande manskapsklassen, utgör i förhållande till hela antalet hyresavgiftsmånader.

Summan av de sjömannen sålunda tillgodoräknade beloppen utgör hans tilläggs pension enligt denna paragraf.

14 §.

Uttages ålderspension först från uppnådd högre ålder än 60 år, skola de enligt 11—13 §§ beräknade pensionsbeloppen ökas med följande procent:

Om pensionen uttages från fyllda	Ökning
61 år	8 procent
62 »	17 »
63 »	27 »
64 »	38 »
65 » eller senare	51 »

Uttages pensionen från annan tidpunkt mellan 60 och 65 år än som ovan angivits, skall det procenttal, med vilket ökning av pensionen enligt första stycket skall ske, jämkas i förhållande därtill.

3 KAP.

Om pension till sjöman, tillhörande manskapsklassen.

15 §.

Ålderspension till sjöman, tillhörande manskapsklassen, utgår med oföränderligt årligt belopp till och med den månad, under vilken sjömannen fyller 67 år (temporär ålderspension), såvida den sålunda beräknade pensionen icke överstiger 500 kronor. Skulle den temporära ålderspensionen överstiga 500 kronor, skall, om ej pensionsanstaltens direktion annorlunda beslutar, ålderspension i stället årligen utgå med visst belopp till och med den månad, under vilken sjömannen fyller 67 år, samt därefter med ett 500 kronor lägre belopp till och med den månad, under vilken han avlider.

Oavsett vad i första stycket stadgas äger pensionsanstaltens direktion, om särskilda skäl därtill äro, förordna, att till sjömannen i stället skall utgå livsvarig ålderspension med oföränderligt belopp.

16 §.

Hyresavgiftspension vid livsvarig ålderspension med oföränderligt belopp utgår till sjöman, som avses i detta kapitel, med följande procent av erlagda hyresavgifter, allt eftersom de belöpa på kalenderår, under vilket sjömannen fyllt

högst 19 år	22·5	procent
20—24 »	20·0	»
25—29 »	17·0	»
30—34 »	14·5	»
35—39 »	12·0	»
40—44 »	10·5	»
45—49 »	8·5	»
50 år eller däröver	7·0	»

17 §.

Tilläggspension vid livsvarig ålderspension med oföränderligt belopp utgår till sjöman, som avses i detta kapitel, med följande belopp allt efter det honom enligt 8 § tillgodoräknade antalet hyresavgiftsmånader:

Antal tillgodoräknade månader		Tilläggspension					
0— 39		25 öre för varje månad					
40— 79	10 kronor +	75	»	»	»	»	över 40
80—119	40 » +	100	»	»	»	»	80
120—159	120 » +	175	»	»	»	»	120
160—199	190 » +	200	»	»	»	»	160
200—239	270 » +	225	»	»	»	»	200
240 eller däröver	360 »						

18 §.

Har sjöman, som avses i detta kapitel, erlagt hyresavgift jämväl i egen-skap av sjöman, tillhörande befälsklassen, utgår tilläggspension med belopp, som bestämmes på följande sätt.

Först beräknas tilläggspension enligt 17 § som om sjömannen under hela sin tjänstetid tillhört manskapsklassen. Av det belopp, som härvid erhålles, tillgodoräknas honom så stor del, som det antal månader, för vilka han erlagt hyresavgift i egenskap av sjöman tillhörande manskapsklassen, utgör i förhållande till hans hela antal hyresavgiftsmånader.

Därefter beräknas tilläggspension enligt 12 § som om sjömannen under hela sin tjänstetid tillhört befälsklassen. Det sålunda beräknade beloppet minskas med 30 procent. Av det belopp, som härvid erhålles, tillgodoräknas honom så stor del, som det antal månader, för vilka han erlagt hyresavgift i egenskap av sjöman tillhörande befälsklassen, utgör i förhållande till hela antalet hyresavgiftsmånader.

Summan av de sjömannen sålunda tillgodoräknade beloppen utgör hans tilläggspension enligt denna paragraf.

19 §.

Uttages ålderspension först från uppnådd högre ålder än 55 år, skola de enligt 16—18 §§ beräknade pensionsbeloppen ökas med följande procent:

Om pensionen uttages från fyllda	Ökning
56 år	7 procent
57 »	14 »
58 »	23 »
59 »	32 »
60 »	42 » .

Uttages pensionen från annan tidpunkt mellan 55 och 60 år än som ovan angivits, skall det procenttal, med vilket ökning av pensionen enligt första stycket skall ske, jämkas i förhållande därtill.

20 §.

Ålderspension enligt bestämmelserna i 15 § första stycket utgår med belopp, som erhålles genom omräkning enligt dödlighetstabellen R_{32} för män och en räntefot av 3 procent av de enligt 16—19 §§ beräknade livsvariga oföränderliga pensionsbeloppen.

4 KAP.

Om invalidunderstöd m. m.

21 §.

Sjöman, som på grund av sjukdom eller kroppsskada icke vidare kan göra tjänst till sjöss, må, om han erlagt hyresavgift för minst 36 månader, kunna efter behovsprövning och med hänsyn till föreliggande omständigheter i övrigt av pensionsanstaltens direktion tilldelas invalidunderstöd.

Ansökning om invalidunderstöd skall, såvida icke hinder däremot möter, göras inom tolv månader efter det sökanden av anledning som nyss nämnts slutat sin tjänst i utrikes sjöfart. Understödet må icke tillsammans med livränta enligt lagen om försäkring för olycksfall i arbete, tilläggspension enligt lagen om folkpensionering, invalidunderstöd enligt förordningen i ämnet

den 28 juni 1935 (nr 435) eller ålderspension från anstalten överstiga 160 kronor om året. Ej heller må samtidigt utgå invalidunderstöd enligt detta reglemente och blindhetsersättning enligt vad därom är särskilt stadgat.

22 §.

I stället för invalidunderstöd må, för den händelse pensionsanstaltens direktion efter samråd med pensionsstyrelsen så prövar lämpligt, kunna utgå bidrag till omskolning. Sådant bidrag må högst utgöra 600 kronor.

Direktionen skall tillse, att omskolningsbidrag kommer till användning för avsett ändamål.

23 §.

Vid beviljande av invalidunderstöd eller omskolningsbidrag åligger det pensionsanstaltens direktion att noggrant pröva, i vilken omfattning sådant understöd eller bidrag kan utgå utan att anstaltens pensionsverksamhet därigenom blir lidande.

24 §.

Hava de förhållanden, på grund av vilka invalidunderstöd beviljats, i mera avsevärd grad förändrats, må understödet av pensionsanstaltens direktion jämkas eller indragas.

5 KAP.

Om frivillig pensionsförsäkring.

25 §.

Sjöman kan hos pensionsanstalten försäkras till erhållande av pension genom inbetalning till anstalten av frivilliga avgifter till belopp av högst 200 kronor för år, under vilket han någon tid deltagit i utrikes eller inrikes fart å svenskt handelsfartyg.

Närmare bestämmelser angående sättet för avgifternas inbetalning meddelas av anstaltens direktion.

26 §.

Pension, som avses i detta kapitel, utgår tidigast från fyllda 55 år och senast från fyllda 67 år.

Uttages pensionen först från fyllda 67 år, utgår densamma med följande procent av erlagda avgifter, allt eftersom de erlagts under kalenderår, då sjömannen fyllt

högst 19 år	.....	60·0	procent
20—24 »	.....	52·0	»
25—29 »	.....	44·0	»
30—34 »	.....	37·5	»
35—39 »	.....	31·5	»
40—44 »	.....	26·5	»
45—49 »	.....	22·5	»
50—54 »	.....	18·5	»
55—59 »	.....	15·5	» .

Uttages pensionen från tidigare ålder än 67 år, utgår den med följande procent av det enligt andra stycket beräknade beloppet:

Om pensionen uttages från fyllda		
55 år	38·6	procent
56 »	41·3	»
57 »	44·2	»
58 »	47·4	»
59 »	50·9	»
60 »	54·9	»
61 »	59·3	»
62 »	64·2	»
63 »	69·7	»
64 »	75·9	»
65 »	82·9	»
66 »	90·9	» .

Uttages pensionen från annan tidpunkt mellan 55 och 67 år än som angivits i tredje stycket, skall det procenttal, med ledning av vilket pensionen skall beräknas, jämkas i förhållande därtill.

27 §.

Understiger den frivilliga pensionens årsbelopp 40 kronor, må i stället för årlig pension utbetalas pensionens engångsvärde, beräknat efter de i 20 § angivna grunder.

6 KAP.

Om pensionsansökning m. m.

28 §.

Ansökning om pension eller invalidunderstöd skall avfattas å av pensionsanstaltens direktion fastställt formulär, vilket skall kostnadsfritt tillhandahållas av sjömanshusen och anstalten. Ansökningen skall ställas till direktionen och ingivas till det sjömanshus, vid vilket sökanden är eller senast varit inskriven.

Ansökning skall åtföljas av åldersbetyg samt, där fråga är om invalidunderstöd, av läkarintyg.

Då invalidunderstöd sökes, skall å formuläret lämnad redogörelse för sökandens ekonomiska omständigheter bestyrkas av två trovärdiga personer.

29 §.

Sjömanshusdirektion har att till pensionsanstalten så snart kan ske översända inkommen ansökning och därvid å fastställt formulär lämna uppgift angående sökandens sjötjänst och av honom erlagda hyresavgifter. Avser ansökningen invalidunderstöd, skall sjömanshusdirektionen till ansökningen foga sitt yttrande över densamma.

30 §.

Sedan ansökning inkommit till pensionsanstalten och prövats av dess direktion samt sökanden därvid funnits berättigad till pension eller understöd, utfärdas av anstalten bevis härom.

31 §.

Pension och invalidunderstöd utbetalas medelst postgiroanvisning kvartalsvis i efterskott.

Uppkommer vid pensions beräkning öretal, skall pensionsbeloppet avrundas uppåt till närmaste hela kronor.

32 §.

Det åligger pensionstagare att ofördröjligen underrätta pensionsanstalten om adressförändring.

Har någon som åtnjuter pension eller invalidunderstöd ej utkvitterat visst belopp därav före utgången av andra året näst efter det, under vilket beloppet förfallit till betalning, skall beloppet vara förverkat, där ej pensionsanstaltens direktions för särskilt fall annorlunda beslutar.

33 §.

Pension eller invalidunderstöd må icke tagas i mät för gäld.

Övergångsbestämmelser.

34 §.

Detta reglemente, varigenom upphäves reglementet för handelsflottans pensionsanstalt den 9 juni 1939 (nr 413), träder i kraft den 1 juli 1944.

Till sjöman, som åtnjuter pension från anstalten eller uppnått för honom stadgad pensionsålder före detta reglementes ikraftträdande, skall pension utgå enligt dittills gällande bestämmelser.

35 §.

Hyresavgiftspension beräknas endast på hyresavgifter, erlagda efter 1939 års ingång.

36 §.

För sjöman, som uppnår den för honom stadgade pensionsåldern under någon av nedan angivna tidsperioder, må tilläggspension enligt 17 § utgå med högst följande belopp:

Om pensionsåldern uppnås under tiden			
$\frac{1}{7}$	1944— $\frac{30}{6}$	1945	180 kronor
$\frac{1}{7}$	1945— $\frac{30}{6}$	1946	210 »
$\frac{1}{7}$	1946— $\frac{30}{6}$	1947	240 »
$\frac{1}{7}$	1947— $\frac{30}{6}$	1948	270 »
$\frac{1}{7}$	1948— $\frac{30}{6}$	1949	300 »
$\frac{1}{7}$	1949— $\frac{30}{6}$	1950	330 »

37 §.

Vid beräkning av tilläggspension till sjöman, tillhörande befälsklassen, skall, om han fyller 60 år under någon av nedan angivna tidsperioder, så anses, som om han före fyllda 55 år tjänstgjort i egenskap av sjöman, tillhörande manskapsklassen, minst det antal hyresavgiftsmånader, som motsvarar följande procent av hela det honom enligt 8 § tillgodoräknade antalet sådana månader:

Om han fyller 60 år
under tiden

$\frac{1}{7}$ 1944— $\frac{30}{6}$ 1946	100 procent
$\frac{1}{7}$ 1946— $\frac{30}{6}$ 1947	80 »
$\frac{1}{7}$ 1947— $\frac{30}{6}$ 1948	60 »
$\frac{1}{7}$ 1948— $\frac{30}{6}$ 1949	40 »
$\frac{1}{7}$ 1949— $\frac{30}{6}$ 1950	20 »

38 §.

För sjöman, tillhörande befälsklassen, som enligt 8 § äger tillgodoräkna sig 80 hyresavgiftsmånader eller däröver, skall den från 60 års ålder utgående ålderspensionen beräknas till lägst följande belopp:

a) för fartygsbefälhavare, vilken avlagt sjöofficersexamen eller sjökaptensexamen vid navigationsskola i riket, förste styrman med sjökaptensexamen, styrman, som på grund av styrmansbrev fört befäl på handelsfartyg i fart bortom Skagen och Lindesnäs, ävensom övermaskinist och med sådan likställd 160 kronor jämte ytterligare 2 kronor för varje hyresavgiftsmånad över 80 till och med 120;

b) för annan fartygsbefälhavare, styrman eller maskinist samt för radio-telegrafist 120 kronor jämte ytterligare 1 krona 50 öre för varje hyresavgiftsmånad över 80 till och med 120.

39 §.

För sjöman, tillhörande manskapsklassen, som enligt 8 § äger tillgodoräkna sig 80 hyresavgiftsmånader eller däröver, skall den från 55 års ålder utgående livsvariga ålderspensionen med oföränderligt belopp beräknas till lägst 96 kronor jämte ytterligare 1 krona 20 öre för varje hyresavgiftsmånad över 80 till och med 120.

Utdrag av protokollet, hållet i Kungl. Maj:ts lagråd den 5 maj 1943.

N ä r v a r a n d e:

justitieråden ALSÉN,
LIND,
regeringsrådet EKLUND,
justitierådet ERICSSON.

Enligt lagrådet den 29 april 1943 tillhandakommet utdrag av protokoll över handelsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet den 16 april 1943, hade Kungl. Maj:t förordnat, att lagrådets utlåtande skulle för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamålet inhämtas över upprättat förslag till *lag om avgifter för sjöfolks pensionering*.

Förslaget, som finnes bilagt detta protokoll, föredrogs inför lagrådet av revisionssekreteraren B. W. Behrman.

Lagrådet lämnade förslaget utan erinran.

Ur protokollet:

G. Lindencrona.

---

*Utdrag av protokollet över handelsärenden, hållet inför Hans Maj:t
Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 7 maj
1943.*

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena GÜNTHER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, ERIKSSON, BERGQUIST, BAGGE, ANDERSSON, DOMÖ, ROSANDER, GJÖRES, EWERLÖF.

Efter gemensam beredning med t. f. chefen för justitiedepartementet, statsrådet Bergquist, samt cheferna för social- och finansdepartementen anmäler chefen för handelsdepartementet, statsrådet Eriksson, lagrådets den 5 maj 1943 avgivna utlåtande över det den 16 april 1943 till lagrådet remitterade förslaget till *lag om avgifter för sjöfolks pensionering* samt anför därvid följande.

Lagrådet har lämnat lagförslaget utan erinran. Emellertid har jag ansett förslaget böra i formellt hänseende undergå vissa jämkningar, bland annat såtillvida att bestämmelserna i 3 § uppdelas på tre särskilda paragrafer.

Under åberopande av vad sålunda samt under den tidigare behandlingen av detta ärende anförts hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte genom proposition föreslå riksdagen att

dels antaga nu föreliggande överarbetade förslag till lag om avgifter för sjöfolks pensionering,

dels ock godkänna det av mig förordade förslaget till omläggning och utvidgning av den av handelsflottans pensionsanstalt bedrivna verksamheten ävensom bemyndiga Kungl. Maj:t att meddela erforderliga föreskrifter i ämnet i huvudsaklig överensstämmelse med grundlinjerna för samma förslag.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan förordnar Hans Maj:t Konungen, att till riksdagen skall avlätas proposition av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Ake Hartvig.